

ΟΙ ΩΡΕΣ

ΩΡΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

I

Μές σιές κρασίτες πιρελιές πού τ' πυρωμένη αβγούλα,
τουῦ κοντυλιού μαστόρισι, σιά ξώμερα ἔχει ἀλλώσει,
χασνέδες ἀπό σομακί, σουλιτανικαί χασνέδες,

κάποιου Σουλιτάνου θρονικοῦ πού δὲ μετράει τὸ βιός του,
οἱ χωραφιές σκορπίζοντε πρωτόβλεφιο ἕνα θάμπος.
Μέσα τους Σουλιτανόπαιδο καὶ σπαταλάει τὸ θέρος.

Κι' ὅπως λυχνίζει τὸ κρουσιό, λαγαριστὸ λογάρι,
λές κι' ἀπ' τ' ἥλιο χύνεται μαλαματένια σκόνη.

Καὶ μοιάζει ὁ θόλος τ' οὐρανοῦ ιαβάνι πού μαστόροι
τυφλάθησαν, πασχίζοντας νὰ τὸ χρυσοκεντήσουν.

II

Καὶ νά ! τρυγῆτες ἔμορφιές, καματερές ἀγάπες,
χαρές πῶχουν σιὰ μάτια τους τῆς γῆς τὴν καλοσύνη,
ἀνάκαρες ποὺ σὲ σκλαβιά βαστοῦν τὸ πεπρωμένο,

προβάλουντε μὲ τὸ ρυθμὸ πῶχ' ἢ καθάρια νιότη.
Θέλουν τὰ νεῦρ' ἀτιοάλινα τὰ ροζωμένα μπράτσα.
Θέλουν τὸν ἥλιο σιὸ αἷμα τους οἱ τλωμένοι κόρφοι.

Πάνω σιτὴ φτέρη ἕνας Θεὸς θ' ἀγιάσει ἕνα μυσιτήριο.
Κι' διαν καρπίσει ἀπ' τὴ σπορὰ καλογενήτιστα ἢ σάρκα
τὰ ροδομάγουλα παιδιὰ μὲ τὰ ξανθὰ κεφάλια,

θὰ πλημυρίσουν τὰ βουζιά, σὰ γεροσύνης βρόσες.

III

Καὶ ξεκινοῦν μ' ἀστραφτερὰ δρεπάνια οἱ θερσιτιάδες,
πολεμιστιάδες βιβλικοὶ σιοῦ Γεχοβᾶ τὴ διάτα.
Κι' ὅ,τι ἀπ' τὸν κάμπο ξεμνιᾷ τοὺς προσκογᾶει καὶ πέφτει.

Καὶ σιτὴ σιταροθάλασσες οἱ λιχνιστιάδες σειῶνιτας
σὰν τρίωινες τὰ δικράνια τους περοῦνε—Προσειδῶντες.
Νὰ κ' οἱ φαμέγοι, σιῶν βωδιῶν τίς πλάτες ἀντιοτήλια.

Κ' ἔρχονται κοκινόμενρες τρυγῆτες καὶ μοζώχιρες,
τῆς παπαρούνας ἀδιεφές, σπαριαμισιτὲς σιῶν ἥλιο.

Καὶ τὸ κορμί τους, φούντωμα ρωδιᾶς ποὺ κενυτοδείχει
σιῶν φύλλων τὸ κυμάτισμα σφιχιά, φλογάτα ρῶδια.

IV

Καὶ σιοῦ χειροῦ τὸ κούνημα καὶ στοῦ κορμιοῦ τὸ σείσμα
κάτι ἔχουν πάρει ἀπὸ τῆς γῆς τὴν ἡμερη ἀπλοσύνη.
Μές σιτὴς φωνές τους βροντερὰ χτυποῦν τὰ νικητήρια.

Καὶ τραγουδοῦν, οἱ δυνατοί, τὴν Πισχαλιὰ ποὺ φέρνει
γύρω σιὸ τζάκι διου γελᾶ καλωσορίστρα ἢ φλόγα
τὸ χορατάδικο κρασί καὶ τὸ γλυκὸ κορβέλι.

Καὶ τραγουδοῦν, οἱ δυνατές, κάποια κρυφὴ λαχιάρα
νά ἰδοῦντε πάνω σιὸ σοφᾶ πῶχουν ἀγιάσει οἱ γέροι
ἕνα λουλούδιμα ξανθὸ καὶ ποὺ βελάζει—ὦ γλόκα !

Καὶ τραγουδοῦν τὸ θρίαμβο κάποιας νικητρας ζήσης.

V

Στὴν κάψα τοῦ μεσημεριοῦ βγαίνει λυράρης ὁ ἥλιος.
Χτυπᾶ μὲ πλῆκτρα πύρινα τῶν κλαδικῶν τίς ἄρρες
π' ἀνάντηχα τ' ἀρμόνισμα τῆς σιγαλιᾶς σιαλάζουν.

Κι' ἀπλώνει ὁ γέρο πλάτανος τὸν ἴσκιό του, λιβάδι
ὅπου σιαλλίζουν τοῦ ὄνειρου τὰ παρδαλὰ κοπάδια.
Χαρὰ σιῶν ποὺ θὰ ξαπλωθεῖ γιὰ νά λογιᾶσει ἀγάπες.

Καὶ μέσα σιὰ σπιδίσματα π' ἀθυμωνιές καὶ σβῶλοι
καὶ σύνεργα καὶ τῶν βωδιῶν τὰ κέρατα σπιθίζουν,
διαβαίνει, ἀργὸ κ' ὑπνιάτικο, τὸ μαργαροποτάμι,

σὰ Γαλαξίας π' ἀνιᾶζεται τὰ διαβατάρικ' ἄστρα.

VI

Ἵππος βαρὺς—καὶ οὐτοβλᾶ τὸ φιλιεύσιο πύργον
 ποὺ ὑψώνεται φευγαϊκὸς ὡς τὶς κορφές τοῦ οὐραίου.

Μέσ' οἰά γαλάζια ἀλώγια του πλαίνεται νεφελίδαρης

ὁ κάματος. Ἀχνόσωμες τὸν ἰριγυριόοντε θῶρες
 χιτυπῶντας τὰ σολογικά μὲ λιγωμοὺς ποὺ μοιάζουν
 τ' ἄσβυοι ἀνθίσματα τοῦ ἀφροῦ στήν πελαγίσι' ἀπλάδα.

Καὶ πάνω ἀπὸ τῆς ὑπερωδίας τῆς οἰγαλοῦσ' ἀνάσα
 περνᾷ σὰ ρέμα φωτεινὸ χρυσοῦ μελισσολόγι
 καὶ λὲς πῶς ἀπ' τὸ ζίνισμα περνοῦν οἰειροσφάγια

ποὺ πᾶν ν' ἀνθολογήσουνε τὶς ὑπεροφαντασιές της.

VII

Κ' ἔρχονται οἱ μέρες ποὺ ἡ χαρὰ σὰν κουρασμένη γέρνει.

Γύρω σὶδὸ μεριζανόχειλο χαχλανισιὸ τῆς σιόμα
 βαθ αἰετὶ ἕνα χαράκωμα γιὰ τὰ δεχτεῖ ἕνα δάκρυ.

Καὶ τ' ὄριον Σουλτανόπουλο, τὸ θέρο, ἔτσι χλωμάζει
 ποὺ λὲς καὶ μέσ' οἰά λιμνικά τοσταλγικά του μάτια
 ἄναψε ἢ θέρμη ἕνα χικιὸ ποὺ δὲ γιαιτρολογιέται.

Κι' ὅταν ὁ γῆλιος σέριεται σὶς ράγες, ἐρωτιάσης
 ποὺ πάει στής μάγας τῆς σπηλιᾶς γιὰ τὰ τὸν ποδοκλώσει,
 χλωμές μισοφές, ποὺ νοιώθοντας τὸ νιέρι του κερώσουν,

ὄλο τηροῦν τῆς σιράια του τὰ κίτρινα ἡλιοτρόπια.

Ο. ΜΠΕΚΕΣ

Σημ. — Στὸ ἄλλο φυλλάδιο θὰ δημοσιευτοῦν ἡ Τρίτη καὶ ἡ Τετάρτη Ὄρα.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΒΕΑΚΗΣ

Γεννηθε, ποὺ κάθε σου βράδυνά φρεζώνεις καὶ μὰ νίκη!

Τὰ πάθη σου! καὶ ναυαγῶ σὲ μύθη συμφορᾶ

κάθε ποὺ ἀκούσω ὁ λόγος σου τιτάνια τὰ βαρᾶ

μέσ' σὶδὸ χρυσοῦ τοῦ μέταλλο τῆς Δαντικῆς τους φρόκη.

Κ' εἶπε ἡ ψυχὴ μου ἡ λυρικὴ ν' ἀνοίξει θεία φτεροῦ

σὶς κολαστήριας μου ζωῆς τὸ οὐρανικὸ σταλίκι,

κι' ὅταν τὶς Νίτιες ὁ οἰστρός σου τῆς τραγωδίας περᾶ,

Ἀλιγέρης, τὰ σιαθεῖ μπροστὰ του, Βεατρίκη.

Κι' ὅμως, δὲν ξέρω ἂν ὅπου πᾶς θὰ φτιάσει τὰ ὑψοθεῖ

κι' ἂν ἡ φευγάτη σκέψη σου πρὸς τὶς κορφές θάρθει

σὶδὸ ρόδα ποὺ θριομβεντικὰ σιτρώνει γιὰ σὲ ἡ Φιλία:

Σ' εἶδα! κ' ἔτσι, σὶδὸ Ρώμημα τὸ Μέγα μιᾶς κρηναῆς

μοῦ φάνηκες πῶς ἔθαψες τὴν πίστη αὐτῆς τῆς γῆς

σὶδὸ μαῦρο πέπλο, ὅπου ἔθαψες καὶ τῆς χλωμῆς Ὀφηλία.

Ο. ΜΠΕΚΕΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ ΣΟΝΝΕΤΑ

ΔΙΠΤΥΧΟ

I

Χλωμὸν κ' ὄμο, λαχταριστό, ὀλοζώντατο, παρθένο,

σὲ ὑγρὰ ἀρμυρὰ κλειστὸ γερᾶ, δίχως φτεροῦ καὶ οὐρᾶ,

σὲ πελαγίαια καθαρὰ καὶ σὲ ῥιχὰ νερᾶ

τὸ στρεῖδι, λαίμαργο βοσκᾶ σὶδὸ βύθη καρφωμένο.

Δυό ξέρει ὄχι γούς : τὸν ἀργαλειό, καὶ κάποιο ὀρματωμένο
μικροφονιά, τὸν τσαγανό, πὸ μὲ κρουρή χαρὶ
μικρὴ μιὰ πέτρα κουβαλᾶ σὲ πόδια ἀγκαθερά,
κι' ἀνέμεσα του τὴν κυλᾶ, λίγο ὡς τὸ διεῖ ἀνοιγμένο.

Λεύτερα τότε ὁ θυοισιῆς στήρει βωμὸ σὴ λίμα.
Κι' ὀργιάζοντας μ' ἀρήες τοιμπιές σὶ τρυφερό του εἶμα,
μὲ μιὰ στερνὴ θανατηρὴ σὶ κούφια τὸ ψοφάει.

Τρώγει κι' ἀφρίζει ὁ τσαγανὸς τὴν ὄρα, κι' ὄντας ξεφάει
γλείφεται, ἀδράχνει τὸ ἄρωμα του, φερμάρει κι' ἀλαργάρει
σιτραβά, σιτραβά, μὴν τὸν σκιαχτοῦν οἱ πηλαγίσοι σπάροι.

II

Ἀκροταιῶντας προτοῦ μπεῖ σὶ τὰ φύκια νὰ χωνέψει
ὁ τσαγανός, ξάφνου τηρᾶ, μπρός, πίσου, κι' ἀφιγκριέται.
Λὲς κάτι ἀπάντεχο ἀγροικᾶ καὶ ξυέναι καὶ τοιμπιέται,
κοιτῶντας νάβρει σὶ τὸν ὀβᾶ κουφάλα νὰ κονέψει.

Νά τὴν ἢ κίχλα ὀλόδρομη χυμάει νὰ τὴν πασιρέψει.
Μὰ αὐτὸς ἀνάσκελα γυρᾶ καὶ σὺγκορμα ὡς κοννιέται,
ὁμοιος μὲ ψέφιο κούφιαλο, σὶ τὸ βύθος πὸν κυλίεται,
τὸ νησικὸ πειρόγαρο ζητάει νὰ ξεπλανέψει.

Σιμόνει ἢ κίχλα τὸ φοιᾶ τοῦ δίγει μιὰ, τραβιέται . . .
Ἀγριεύει, τὸν κοντᾶ ξανά, φουσομανᾶ, βρουχιέται
ἢ λυγερὴ κι' ὠριότλουμη, μ' ὀλότρεμο τὸ σῶμα

κι' ὀρθὰ τὰ λέκια, ὀρθάνοιχτο τὸ πηγαδίσιο στόμα,
πὸν ὁ τσαγανός σὶ τὸ χῶτο τῆς ἀθέλητα σκιριάει.

Τώρα λὲς κ' εἶρε ὀλη φτερά . . . τὸν χάρπει καὶ πετάει.

VERAI OBSCURI

I

Τὰ καταπύρφουρα διαν βράδια
ἢ ὄρα ἢ μυστικιὰ σημαίνει,
ἢ ὄρα πῶχου σου εἰπωμένη,
τὰ ζωτικὰ ὀλόταν σημάδια,
τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἰδεῖς νὰ σμίξουν
τὴν ὄρα αὐτὴ γὰ νὰ σοῦ δείξουν.

ἽΟνειροφαντασιῆς γεμάτη
ἔρχεται δίπλα σου ἢ ψυχὴ μου,
μὲ τὸ μουρμούρισμα τοῦ μπάζου.
Κι' ἀναγροικῶ μὲς τὴ ζωὴ μου,
τὸ διάφανο τὸ πέρασμα σου
ὄν μέσα σὶ τὰ ἔλατα ἐνοῦ δάσους.

Τῆς ἐνώσεως μας εἶνε ἢ ὄρα
στοχάσου νὰ μ' ἀναζητήσεις,
σὴ θλίψη μέσα εἶμαι τῆς δέσης,
καὶ σὴν ἀσπρίλα πλέω τώρα
τῶν ξέπνοων φεγγαρολονομάτων,
καὶ μὲς τὸ θρηνο τῶν κυμάτων.

Στοχάσου νὰ μ' ἀναζητήσεις,
δὲ θέλω στείρα νὰ γροικήσεις
κι' αὐτὴ τὴν ὄρα πὸν ἀναστήθῃ
ἀπὸ τ' ἀπάροθνα τὰ βύθη,
ὄν νεκρὴ νύχτα νὰ βουλάει
σὶ τὴ σκότη μέσα καὶ τὰ χᾶη.

Στοχάσου νὰ μ' ἀναζητήσεις.

ἽΗ ὄρα ἢ μυστικιὰ σημαίνει
ἢ ὄρα πῶχου σου εἰπωμένη.

II

Ἀγκαλιασμένος μὲ τὴ μέθη
κάθομαι καὶ σὲ περιμένω,
μὲ τὸ ποτήρι γεμισμένο.

Τρελλὲς ἰδέες ὁ νοῦς μου γνέθει
καὶ μέρια ἠσκιώματα ἀργολόρα
στοιχειώνουν τὴν ψυχὴ μου τώρα

ἽΓορμη κοιτάω μέσα σὶ τὴ σκότη

τὴν ἄκρια τοῦ κάθε δρόμου,
βημάτων σου δὲν ἀκούω κρότο,
καὶ μένω μόνος μὲς τὴ φρέξη.

Δὲν ἔρχεσαι νὰ μοῦ ζητήσεις
ἐκεῖνο πὸν ἀπὸ ἐμὲ σοῦ ἀνήκει,
δὲν ἔρχεσαι νὰ μοῦ χαρίσεις

ἀπ' τὴ ζωὴ σου ὅ,τι εἶν' δικό μου.

Καὶ χάνομαι μέσ' τις ὑπόνοιες
 κί' ἀμφιβολίες μὲ δέρονον χίλιες
 Ξυπνοῦν ἐν τὸς μου οἱ παλιὲς ζήλιες
 ἄσβυστες σὰν φωτιὲς καὶ αἰώνιες.

Οἱ δώδεκα χτυπιὲς ἤχοῦνε
 σιὸ μεσονύχτιο σημαντήρι.
 Σὰν δώδεκα ψυχιὲς πετοῦνε
 πρὸς τὸ γεμάτο μου ποτήρι.

Ὅλη ἡ καρδιά τῆς νόχιας πάλλει,
 καὶ τὸ σκοτιάδι σιάζει αἶμα,
 Χάνομαι σὲ ἀγωνίας ρέμα.
 Τὸ μισοφέγγαρο ἔχει γείρει
 καὶ γὼ ξαναγεμίζω πάλι
 κί' ὄλο γεμίζω τὸ ποτήρι.

Κί' ἀγκαλιασμένος μὲ τῆ μέθη
 κάθομαι καὶ σὲ περιμένο,
 μὲ τὸ ποτήρι γεμισμένο,
 Τρελλὲς ἰδέες ὁ νοῦς μου γνέθει

Κί' ἐγὼ ποὺ ξέρω καὶ μαντεύω
 μέσα σιὸς μυστικὸν ὀνείρων,
 ἠσκηθῶμαι ἀπ' τοὺς θέλων
 [ψυθόρους.

Καὶ τὸ βιβλίο μας σημεδεύω
 πίνω σ' ἀρχαῖκούς πατέρους.

καὶ μύρια ἠσκηώματα ἀροποῖρα
 στοιχειώνουν τὴν ψυχὴ μου τώρα.

III

Τώρα ποὺ δίπλα μου σὲ πῆρα
 τὸ ἀλόκρφο γράφω βιβλίο,
 Μ' ἀνοιξε τώρα ἡ χρυσαῖα θύρα
 σὰν κάποιον ἔσπικτὸ μνημῖο.

Κι' ὄλα ἡ ψυχὴ μου τ' ἀναγνώθει
 καὶ τὰ μυστήρια ὄλα τὰ ξέρει
 τὰ ὀλόχρονα μετύξια κλώθει
 καὶ σένα σ' ὀδηγᾷ ἀπ' τὸ χέρι.

Τὸ ἀλόκρφο γράφω βιβλίο
 τοῦ ἐρωτικῶν τῶν δύο μας δρόμου
 Ἄπ' τὸ δικό σου τὸ ψηφίο
 δὲν ξεχωρίζω τὸ δικό μου.

Λόγια γραμμένα μὲ πορφύρα,
 Χωρὸς νὰ ξέρεις τὰ διαβάζεις,
 χωρὸς νὰ ξέρεις τ' ἀνεβάζεις
 ἀπ' τῆς ψυχῆς μου τὴν πλημύρα.

ΕΙΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΙΔΗ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ἀπὸ τὸ καινότερο του ἔργο, «τὸ Μεγάλο Πρόβλημα», τοῦ ὁποῖου κί' ἄλλη φορὰ ὁ «Λόγος» δημοσίεψε ἀποσπάσματα (χρόνος Α', ἀρ. 6 καὶ χρόνος Β', ἀρ. 3), ὁ σοφὸς καθηγητὴς κ. Ἐλισαῖος Γιανίδης, ὁ γνωστότατος συγγραφέας τῆς «Γλώσσας καὶ Ζωῆς», μᾶς χαρίζει ἕνα μέρος τοῦ ἐπιλόγου. **Τὸ Μεγάλο Πρόβλημα** διαβάστηκε τελευταία σιὸς συγκέντρωσις τοῦ «Λόγου» καὶ ἄφηκε σιὸς διαλεχτοὺς ακροατῆς, ποὺ παρακολούθησαν τὴν ἀνάγνωσι, τὶς πρὸ βαθιὲς ἐντύψεις. Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ κ. Ἐλισαίου Γιανίδη, τὸ ὁποῖο πιστεύουμε ὅτι θὰ δημοσιευεῖ σιὸντομα σὲ ξεχωριστὸ τόμο, ἀριστοῦργητῆ λογικῆς, μεθοδικότητος, ὕψους, λιτότητος καὶ σαφηνείας, ἐκτὸς ὁπὸ τὴν ἀδιαφιλονίκητη ἐπιστημονικὴ του ἀξία, εἶνε καὶ ἕνα φιλολογικὸ ἀριστοτεχνῆμα, ποὺ θὰ ἀποδείξει τελειωτικὰ τὴν θάυμαστὴ ἐπάρκεια τῆς δημοτικῆς σιὴν ἀνάπτυξη τῶν πρὸ ἀφηρημένων ἐπιστημονικῶν ἢ φιλοσοφικῶν θεμάτων. ὅταν τὴ δημοτικὴ τὴ μεταχειρίζεται ἕνας ξεχωριστὸς νοῦς κ' ἕνας μεγάλος συγγραφέας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὸ θέμα τῆς μελέτης μου εἶταν ἐξ ἀρχῆς ἀρνητικὸ. Ἐποσχέθηκα νὰ παρουσιάσω σιὸν ἀναγνώστη μιὰ σειρὰ σκέψεις ποὺ μὲ πείθουν ἐμένα ὅτι τὰ δεδομένα τῆς θετικῆς ἐπιστήμης δὲν ἀποκλείουν τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς ἀνώτερης διάνοιας σιὸν κόσμον, καθὼς καὶ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς ἰδιαίτερης οὐσίας σιὸ ἀργανικὰ ὄντα, ποὺ εἶνε παράγοντας ἀναγκαστοὺ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ ποὺ γεννᾷ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα. Ὅσο γιὰ ν' ἀποδείξουμε καὶ πὼς ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ δύο οὐσίαι, δὲν εἶνε σιὸ πρόγραμμά μας. Ἄλλωστε τῆς πρώτης ἡ ὑπαρξὴ, καθὼς εἶπα καὶ σιὸν εἰσαγωγῆ, ἔχει μόνον ν' ἀποδειχτεῖ μὲ θετικὰ ἐπιχειρήματα εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατο, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴ συλλάβει δὲν μπορεῖ οὔτε ὁ νοῦς οὔτε ἡ φαντασία μας. Ὅσο γιὰ τὴ δεύτερη θὰ πῶ δύο λόγια πρὸ πέρα.

Ἄν τώρα ὁ ἀναγνώστης ἐπιθυμεῖ νὰ διατυπώσουμε τὸ συμπέρασμα τῆς μελέτης μας καὶ μὲ κάποια μορφή πρὸ θετικῆ, θὰ εἶνε τὸ ἀκόλουθο: Ὅτι ὁ κόσμος, τὸ θετικὸ αὐτό, ποὺ ὅταν συγκινετρῶται ὁ ἄνθρωπος τὸ νοῦ του γιὰ νὰ τὸ καλοσκεφτεῖ ζαλίζεται, εἶνε κάτι πολὺ πρὸ σοφὸ, κάτι πολὺ πρὸ βαθῶ ἀπ' ὅτι συνήθως φανταζόμεστε, εἶνε ἕνας συνδυασμὸς τάξης ἀνώτερης, ποὺ ἡ διάνοιά μας πιθανότατα δὲν εἶνε κομωμένη γιὰ νὰ τὸν χωρίσει ποτέ. Ἡ διάνοιά μας εἶνε μιὰ βαθμίδα σιὸ σκάλα τῆς εἰκονητικῆς δόξασης, μιὰ βαθμίδα ποὺ ἔτοχα νὰ εἶνε ἡ ἀνώτερη σ' αὐτὸν τὸν πλανήτη. Πρὸς τὰ κάτω αὐτῆς τῆς σκάλας βλέ-

πουμε, πρὸς τ' ἀπάνω ἐν μποροῦμε νὰ ἴδωμε. Ὅτι ὅμως θὰ ὑπάρχουνε διάνοιες ἄνωτερες ἀπὸ ὀργανικὰ ὄντα ποὺ κατοικοῦν ἄλλους πλανῆτες, εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ τὸ παραδεχτοῦμε. Καὶ ὡς ποὺ προχωρεῖ αὐτὴ ἡ σκάλα, κι' ἂν ἔχει καὶ τέλος, εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ ξέρουμε. Καὶ μὲ ποιὰν ἔμφη θὰ παρουσιάζεται: στὶς ἀνωτερες ἐκείνες διάνοιες ὁ κόσμος εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ φανταστοῦμε. Τὸ μόνο ποὺ μᾶς μένει εἶναι νὰ μελετοῦμε τίς κατώτερες ἀπ' τὴ δική μας, κι' ἀπὸ καὶ μὲ μίαν ὑπέρτατη προσπάθεια τῆς φαντασίας, νὰ ὁρμώμε πρὸς τὴ γενίκεψη.

Κυττάξτε ἕνα μωρὸ, ποὺ μὲ ἀπορία παρατηρεῖ τὴν κίνηση τῶν ὀργάνων μιᾶς ἀτμομηχανῆς, καὶ καταμετρήσει τὴν ἀπόσταση, τὴν ἀδυσσο ποὺ χωρίζει τὴ διάνοια τοῦ μωροῦ ἀπ' τὴ διάνοια ἐκείνου ποὺ ἐφευρε τὴ μηχανή. Τώρα ἀπάνω ἀπ' τὴ διάνοια τοῦ ἐφευρέτη βάλτε ἄλλη μιὰ φορὰ αὐτὴν τὴν ἀδυσσο, καὶ σκεφτεῖτε πῶς τὰ πράγματα ἢ τρίτη αὐτὴ διάνοια θὰ μπορεῖ νὰ χωρίσει ποὺ εἶναι ἀπρόσιτα γιὰ τὴ διάνοια τοῦ μηχανικοῦ.

Φανταστεῖτε ἕνα ζῷο, ἕνα σκύλο, ποὺ βρίσκεται σὲ μιὰ συναναστροφή. Βλέπει ἀνθρώπους νὰ σηκώνονται, νὰ κάθονται, νὰ χειρονομῶν, τοὺς ἀκούει νὰ ἐγάζουν ἄγους ἀπ' τὸ στόμα τους, ὅσο ὅμως γιὰ νὰ συλλάβει τὴ σκοπιμότητα, τὸ λογικὸ σύνδεσμο μεταξὺ αὐτῶν τῶν πράξεων αὐτὸ εἶναι ἔξω ἀπ' τὰ ὅρια τῆς διάνοιάς του, εἶναι συνδυασμὸς τῆς ἀνώτερης γιὰ τὸ μυαλό του. Ποιὸς μπορεῖ νὰ δεδαιώσει πὼς δὲν εἶναι τίποτα ἢ θέση τοῦ ἀνθρώπου μπροστὰ στὸ μυστήριον τοῦ κόσμου.

Φιλοσοφίστε ἀπάνω στὴν ἀκόλουθη σκηνή. Βλέπω μιὰ μέρα κάποιον ποὺ ἐτοιμάζεται νὰ σφάζει δύο ἰντιάνους. Σφίγγω τὴν καρδιά μου καὶ στέκομαι νὰ κυττάξω. Ἐνῶ σφάζεται ὁ πρῶτος, παρατηρῶ τὸν δεύτερο, ποὺ μὲ τρομερὴ ἀπάθεια παρακολουθεῖ τὸ θάνατο τοῦ συντρόφου του, καὶ βλέποντας τὸ αἷμα ποὺ χύθηκε χάμω, σκύβει νὰ ἴδῃ μήπως εἶναι τίποτε ποὺ τρώγεται!

Ὁ θάνατος. Ἐννοια καθαρὸτατη γιὰ τὸν ἀνθρώπο—καὶ τὰ παιδιὰ ξέρουν ποὺ θὰ πεθάνουνε μιὰ μέρα—εἶναι πρᾶμα ἀνύπαρκτο, εἶναι ἐκτὸ μυστήριον γιὰ τὴ διάνοια τῶν ζῴων. Πῶς ἀρα γὰ τέτοια μυστικά νὰ κρύβαι κι' ἀπὸ μᾶς ἡ φύση, ποὺ ἐν τὰ ὑπεφιάζεται ὁ νεὸς μας; Καὶ ἀξίζει νὰ παρατηρήσουμε ποὺ τὸ ζῷο ἔχει ἐντούτοις τὸ ἐνστιχτο τῆς αὐτοσυντήρησης, ἐνῶ δὲν ἔχει τὴν ἐννοια τοῦ θανάτου, ποὺ εἶναι ἡ μόνη δικαιολόγησι ἐκείνου τοῦ ἐνστιχτου. Ἔτσι κι' ὁ ἀνθρώπος ἔχει τίς ἐννοιας τοῦ καλοῦ, τοῦ ὀφείλου, τοῦ δίκαιου, ποὺ δὲν μπόρεσε ποτὲ ν' ἀνακαλύψει τὴν πηγὴ τους. Μήπως κι' αὐτῶν ἡ δικαιολόγησι κρύβεται σὲ κάποιο μυστήριον τῆς φύσης; Καὶ ναὶ μὲν, ἡ ἐννοια τοῦ καλοῦ π. χ. φαίνεται νὰ ἔχει πηγὴ τὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς φυλῆς, καὶ ἐπεμμένως

ἡ ρίζα τῆς μπορεῖ νὰ εἶναι κάπου στοὺς βιολογικοὺς νόμους· μὰ ἐγὼ φαντάζομαι πὼς αὐτὴ εἶναι μονάχα ἡ ἄμεση αἰτία, ἐνῶ ἡ ἀπώτερη καὶ πραγματικὴ αἰτία εἶναι κάποιο μυστήριον. Καὶ σ' αὐτὸ μὲ ὀδηγεῖ πάλι ἡ ἀναλογία· γιὰτι καὶ στὸ ἐνστιχτο τῆς αὐτοσυντήρησης ὑπάρχει μιὰ τέτοια ἄμεση αἰτία· εἶναι τὸ σωματικὸ αἰσθημα, ὁ πόνος ποὺ γεννᾶ στὸ σῶμα τοῦ ζῴου κάθε ἐνέργεια ποὺ τείνει νὰ ἐμποδίσαι τὴν ἐξακολούθησι τῆς ζωῆς του. Ἄν τὰ ὄρνιθια εἶχανε φιλοσόφους, κι' αὐτοὶ θὰ δογματίζανε πὼς τὸ ἐνστιχτο τῆς αὐτοσυντήρησης ἔχει αἰτία τὸν πόνον, ἐνῶ ἡ πραγματικὴ του δικαιολόγησι μέσα στὴν οἰκονομία τῆς φύσης εἶναι ἀπώτερη, εἶναι ὁ θάνατος, δηλαδὴ κάτι ἀνύπαρκτο γιὰ τοὺς φιλοσόφους τῶν ὄρνιθιῶν.

Τὸ μεγάλο πρόβλημα λοιπὸν μὲ τὴ γενικότερη μορφή του, ἂν δηλαδὴ ὁ κόσμος εἶνε μόνο αὐτὸ ποὺ βλέπουμε ἢ ἂν ἀπ' ἐναντίας πίσω ἀπ' τὰ φαινόμενα ὑπάρχει σκέψη καὶ σκοπός, ὁ ἀνθρώπος δὲ θὰ τὸ λύσει ποτέ. ἔχει ὅμως τὸ πρόβλημα αὐτὸ καὶ μιὰ μερικότερη μορφή, ἂν δηλαδὴ μέσα στὸν ἀνθρώπο ὑπάρχει μιὰ ἰδιαίτερη οὐσία ποὺ κάνει τὴν προσωπικότητα καὶ ποὺ διατηρεῖ τὴν ὑπαρξὴ τῆς καὶ χωριστὰ ἀπ' τὸν ὀλικὸ ὀργανισμό. Ἄν τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἔχει λύση ἀρνητικὴ, μοῦ φαίνεται πὼς πάλι ὁ ἀνθρώπος δὲ θὰ τὴν εὑρεῖ ποτέ μὲ θετικὰς ἀποδείξεις. Ἄν ὅμως ἡ λύσι εἶναι καταφατικὴ, τότε δὲν εἶνε λογικῶς ἀδύνατο νὰ τὴν εὑρεῖ μιὰ μέρα. Ὁ λόγος εἶναι ποὺ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ δεδαιώσει κανεὶς πὼς ἕνα ἀντικείμενο δὲν ὑπάρχει ἐπειδὴ δὲν τὸ ἴδῃ· τότε μόνο μπορεῖ νὰ τὸ παῖ, ὅταν εἶναι βέβαιος πὼς εἶδε ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Καὶ δὲν πιστεῖω πὼς θὰ κατορθώσει ποτέ ὁ ἀνθρώπος νὰ εὑρεῖ ὅλους τοὺς παράγοντες τῆς ζωῆς μὲ τόση βεβαιότητα ποὺ νὰ μπορεῖ ν' ἀποκλείσει κάθε ἄλλον. Ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας βεβαιώνει κανεὶς πὼς ἕνα πρᾶμα ὑπάρχει, ἂν μιὰ φορὰ τὸν εὐνοήσει ἡ τύχη καὶ τὸ ἴδῃ.

Δὲν πρὶκειται νὰ φέρω ἐπιχειρήματα ἀπ' τὸ σπιριτισμό. (*) Εἶναι κύκλος ἰδεῶν ξένος πρὸς τὸ εἶδος αὐτῆς τῆς μελέτης. Ἡ μελέτη μας εἶτανε θεωρητικὴ συζήτηση ἀπάνω στὰ θετικὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐπίσημης ἐπιστήμης. Ἡ ἐπίσημη ἐπιστήμη δὲ θέλει νὰ τὸν ξέρει τὸ σπιριτισμό. Παραδέχεται πὼς ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν τὰ σπιριτικά πειράματα ποτὲ μᾶς γελοῦν, ποτὲ οἱ ἴδιοι γελιθόνται, καὶ τὸ κάτω κάτω πὼς, καὶ ἂν ὑπάρχει κάτι ἀληθινὸ μέσα σ' αὐτὰς τίς παρατήρησις, θὰ ἐξηγηθεῖ ἐξάπαντος μ' ἐκεῖνα ποὺ ξέρει ἡ ἐπιστήμη. Γιατὶ ἀναγκαστὴ προϋπόθεσι εἶναι πάντα πὼς ἐκεῖνα ποὺ ξέρουμε εἶναι ἡ οὐσία τοῦ κόσμου, καὶ πὼς ναὶ μὲν, ἡ

(*) Τὸν σπιριτισμό θὰ τὸν ποῦμε σπιριτισμό, ἐπειδὴ ἡ λέξι πνευματισμός μᾶς χρειάζεται γιὰ ν' ἀποδείξουμε τὸν σπιριτισμό.

επιστήμη επιδέχεται αύξηση στο ποσό, αλλά αποκλείεται όμως ή πιθανότητα του να παρουσιαστεί ποτέ μιὰ ιδέα ούσιαστικά καινούργια, μιὰ αντίληψη του κόσμου ριζικά διαφορετική.

Δέ θά μιλήσω λοιπόν για σπινριτισμό. Έόσο μάλλον που δε θά είχα και τίποτε δικό μου να πω. Καί ίσως δέν είναι έλως διόλου περιττό να σημειώσω πως άτομικώς δέν είχα ποτέ τήν ευκαιρία να πειστώ για τήν πραγματικότητα αυτών των φαινομένων, και πως οι σκέψεις που έχασα σ' αυτήν τή μελέτη είναι τελείως ελεύθερες από κάθε σχετική προκατάληψη. Τίς λίγες φορές που βρέθηκα σε σπινριτικές απόπειρας, ή το αποτέλεσμα εΐτανε καθαρά αρνητικό, ή ανακάλυψα τήν αξιοσημείωτη εύκολοπιστία των ανθρώπων.

Θέλω μόνο να παρατηρήσω ότι, αν ή εύκολοπιστία είναι φυσική αδυναμία των κοινών ανθρώπων, που δέν έχουνε καμιά υποχρέωση προς τον εαυτό τους και προς τήν ανθρωπότητα να ακολουθούν τήν επιστημονική μέθοδο σ' ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα, και αν μας επιβάλλεται μεγάλη προσοχή και επιφύλαξη όταν πρόκειται να βασιστούμε στην παρατήρηση και στη βεβαίωση τέτοιων ανθρώπων, μιὰ άλλη αδυναμία ανθρώπινη που δέν είναι τόσο συγχωρήσιμη είναι ή αδιαφορία και ή περιφρόνηση που δείχνουν οι περισσότεροι επιστήμονες της εποχής μας γι' αυτά τα παράδοξα φαινόμενα, όταν άλλοι επιστήμονες μεγάλης περισηπής τους βεβαιώνουν, όχι πως τά είδαν με τά μάτια του κοινού ανθρώπου, παρά πως τά εξελέγξαν με τή μέθοδο τήν επιστημονική. Νά τι αποφθέγγεται ο Haeckel για κάποιους σπουδαίους επιστήμονες που ονομάζονται Zoelner, Fechner, Wallace, Crooks :

«Τό λυπηρό γεγονός που και ξεχωριστοί φυσικοί και βιολόγοι τήν πάθαν σ' αυτό τό ζήτημα (στο σπινριτισμό) μπορεί να εξηγηθεί μέρος με τήν υπερβολική φαντασία τους και με τήν έλλειψη κριτικού νοού, μέρος απ' τή μεγάλη επίδραση των ριζωμένων δογμάτων που από νωρίς έχουνα μπαί μέσα στο παιδικό μυαλό με τή θρησκευτική ανατροφή». (Αι νήματα του κόσμου).

Είναι περίεργο πως ή μέθοδος ή πειραματική για τή μελέτη της φύσης, που τή θεμελίωσαν ο Μπάρκιν και οι διάδοχοί του, και που τή θεωρούμε πολύτιμο φυλαχτό για τήν ανθρωπότητα, είναι περίεργο πως λησμονιέται άμέσως τή στιγμή που παρουσιάζεται στην επιστήμη ένα φαινόμενο ριζικά διαφορετικό απ' τά γνωστά της, ένας νέος τρόπος σκέψης που έρχεται να ταραξεί τον επιστήμονα τον καλοκαθισμένο μέσα στο δικό του κόσμο των ιδεών, και να παιράξει, ως τό πούμε καθαρά, τον έγωισμό του τον επιστημονικό, με τό να του δείχνει πως τό σύστη-

μά του χρειάζεται αναθεώρηση. Κάθε τέτοιος νέος κύκλος ιδεών είναι σαν ένας καινούριος άνήφορος που παρουσιάζεται στην πορεία της επιστήμης, και που οι πολλοί επιστήμονες, οι κουρασμένοι, δέν έχουν τή δύναμη να τον άνεδοθν. Λίγοι έχουν τό άναγκαίο σφρίγος και ρίχνονται, και, να πούμε τήν αλήθεια, τους ακολουθούν ένα στίφος παιδιά, επιπόλαιοι άνθρωποι, που άνακατεύονται με τους αληθινούς εργάτες της επιστήμης, και μοιάζουν έλοι μαζί, για τον άπρόσεχτο παρατηρητή, χυδαίος όχλος.

Τι εξαγόμενο θά προκύψει απ' τά σπινριτικά πειράματα, αν θά δγει μιὰ καινούρια αλήθεια που θά θεμελιώσει νέο κλάδο της επιστήμης και θά μας αλλάξει τελεία τήν αντίληψη του κόσμου, δέν μπορούμε να τό ξέρουμε σήμερα. Ένα όμως πράμα είναι έβαιο και δέν πρέπει να διαφύγει τον παρατηρητή : ή μεγάλη έμειότητα που παρουσιάζει ή πορεία της σπινριτικής ιδέας με τό έρώμα που ακολουθήσανε μέσα στην ιστορία της επιστήμης όλες εκείνες οι καινούριες ιδέες που άργότερα επικράτησαν. Πορεία με πολλά έμπόδια, τήν άδιαφορία, τήν ειρωνία, τήν περιφρόνηση των επίσημων, και έρωσις πορεία άδιάκοπα πρωταυτική, και θαυμαία κατάκτηση εκείνων απ' τους επίσημους αντιπροσώπους της επιστήμης που είχαν τήν καλή διάθεση, τή μετριοφροσύνη, για να μεταχειριστώ τήν κυριολεξία, να εξετάσουν επί τίλους ποιοί έχουν τό δικαιο, εκείνοι που βεβαιώνουν τά σπινριτικά φαινόμενα ή αυτοί οι ίδιοι που δέν τά είσταν.

Ο άνθρωπος που άναζητεί τήν άλ. θεια μοιάζει εκείνον που προχωρεί μέσα σ' ένα στενό διάδρομο, που παίρνει φως μόνο απ' τήν είσοδο. Με πολύν κόπο πηγαίνει φάχνοντας, γιατί έμπρός του έχει πάντα σκοτάδι και άμφισβόλια. Άλλά πώς διαφορετικό βλέπει τό έρώμα που περσσε, άμα σταθεί μιὰ στιγμή και κυττάξει πίσω του. Όλα τώρα φωτισμένα. Τά έμπόδια που σκόνταψε τά βλέπει τώρα καθαρά, και άλλα που του είχαν φανεί έμπόδια και φοβότανε να δάξει τό πόδι του, βλέπει τώρα που δέν είτανε τίποτε. Καί συλλογίζεται πίσω πώς γρήγορα θά είχε κάμει τό έρώμα, αν τον είδανε από μπρός πως τον βλέπει τώρα από πίσω.

Άλλά είναι μισαίσι. Έτσι θά προχωρεί πάντα, και πάντα τό φως θά του λείπει όταν θά του είναι πολύτιμο, και τ'ά τό έχει όταν δε θά του χρειάζεται. Άντί να είναι βοηθός του, θά είναι μονάχα ή άνταμιόδη του.

ΓΥΡΩ ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο φυλλάδιο και τέλος)

Πλησίαζε τους γραμματικούς, τους μιλούσε ευγενικά, κινώντας τα χέρια νευρικά σαν κάτω απ' το απόλυτο μιας σκέψης, τοῦ ἀπαντεῶσαν σοβαρά, μετρημένα. Καί χαίρουνταν πού εἰσάκε στον ἑαυτό του τίσση δύναμη παρουσίας καί πού ἀνακάλυπτε μέσα του μιὰ σκέψη καί μιὰ προσ'λωση. Καταλάβαινε πώς οἱ γραμματικοί ἔτσι σοβαροί καί λιγομίλητοι τόν σέβονταν βαθειά καί πώς μέσα τους τόν ἀγατούσαν γιά τήν ἀρχοντική εὐγένεια πού τους ἐχάριζε. Καί τοῦτο τόν εὐχαριστούσε περισσότερο γιατί τόν ἀνέδαζε μέ τό γόητρο ἑνός σιδοκασμοῦ ψηλότερου, πνευματικότερου.

Καί ἀκόμα χαίρουνταν πού μπορούσε μέ τόση ἀκρίβεια νά ψυχολογήσει ἑλως αὐτούς τους δικούς του, καί τότε καθαρά νά διαδάξη στίς σκέψεις τους. Καταντούσε νά πιστίψη ὅτι αὐτός πραγματικά ἦταν ὁ ἀνώτερος πού ἐταίριαζε σ' ἄλλα αὐτόνα τόν κύκλο, καί λογάριζε πώς ἀκόμη μόλις ἦταν εἴκοσι χρονῶ. Πόσο πιά σημαντική θά ἦταν ἡ θέση του ὅταν τὰ γηρατεῖα ἐπλησίαζαν, καί πόσο θετικώτερη ἡ ἐπιβολή του ὄχι πιά μονάχα σ' αὐτούς πού τώρα τόν ἐτρογύριζαν, ἀλλά σ' ἄλλη τή νεολαία τήν ἐμπορική, πού θά ἔρχονταν σιμά του γιά νά διχτή τό φῶς ἀπ' τήν πείρα του. Κ' ἡ ἰδέα αὐτή τῆς νέας γενεάς, πού τώρα ἐτοιμάζονταν, πού δὲ μπορούσε νά τή γνωρίζη ἀκόμα, ἡ ἰδέα αὐτή τόν παρηγοροῦσε ὅταν μαραίνονταν, λογαριάζοντας πώς θά ἔσθινε μέσα στον πνιγμένο ἴσκιό ἄλλων αὐτῶν πού τώρα ἀποτιλούσανε τόν κόσμο τῆς δράσης του. Ἡ νέα, ἡ ἀγνωστή αὐτή γενεά τόν παρηγοροῦσε, καί πίστευε πώς μ' αὐτήνα μιὰ συστηματικά δυναμομένη ζωὴ θά τόν ἐκύκλωνε σάν κινούργια φύση, καί θά τόν ἔσωζε ἀπ' ὅτι σήμερα ἔκαμε τήν ἐπιτυχία καί τή φυλακή του.

Ἐκεῖνο πού ἀκόμη περισσότερο τόν ἱκανοποιούσε μπρός στην ὑποταγή τῶν κατώτερων του ἦταν ἡ σκέψη, τῆς γυναίκας του. Τήν ἔφερνε στά μάτια του τίς στιγμές ἐκείνες καί τοῦ φαίνονταν πώς στή μορφή της ἀπλωνε ἕνα γέλιο σαθρό, μακρυνό κι ἀμολόγητο ἔπος κ' ἐκεῖνο, πού μέσα του χαίρουνταν ἀπόστολα τήν ὑπεροχή του. Κ' ἐννοιοῦσε πώς ἡ γυναίκα του ἦταν περήφανη γι' αὐτόν, εὐτυχισμένη πού τῆς παραδίνονταν αὐτός ὁ τόσο σημαντικός ἀνθρώπος γιά τό Ἑλληνικό ἐμπόριο. Ποιός ξέρει ἂν μιὰ μέρα δὲν ἔρχτανε κι ὡς τήν ἑθνική δόξα, ξεπερνώντας τ' ὄνομα ἑλλῆν εὐεργετῶν!

Καί τόν πλημμυρούσε ζελάγιασμα αὐτή ἡ θελητή του παράδοση, στά χέρια τῆς γυναίκας, πού τοῦ ἦταν ἀπλή ἴαν παιδί, καί πού ἐμάντευε μέσα στά γαλάζια μάτια της ἄλλη του τή δύναμη. Ἦταν ὑπερήφανος γιά τήν εὐτυχία πού τῆς ἔδινε, καί γιά τήν ἐπιθυμία πού πολυθέληγτρα τόν ἔφερνε πάνω σ' ὀλοζώντανα λευκό κορμί της, σά γιά κάτι μυστηριακά ἀπρόσιμο.

Καί τό βράδυ τῆς ἐμιλούσε στό τραπέζι γιά ὄλας του τίς δουλειές, γιά τή βαρύτητα πού ἔδινε στήν ἀγορά, γιά τὰ κέρδη του, καί τῆς ἀφηνε νά ὑποπτευθῆ τή στερεή πραγματοποίηση μιᾶς ἀπίστευτης ἐπιχείρησής του.

Καί στό χαμόγελο τῶν ἀσπρῶν της δοντιῶν, πού κλείναν τό γούρλιασμα τῆς ἀχίρταγης λαχτάρας, ἔπινε ἀργά μέ τήν ἀνδρική θερμότητα, ἔπινε ἀργά τήν ἀφοσίωσή της μαζί μέ τῶν ματιῶν της τήν ἀπειρότητα. Αὐτή ἐγέμιζε ἄλλη τήν κάμαρα ἀπ' τήν πνιχτή τῆς ἐκλεκτῆς ἐκστασης, ἔβλεπε τό σπίτι τους. Μαζί της ὄλας οἱ δροσιές τῆς ζωῆς, πού ζητοῦν ν' ἀπλωθεῖν πρὸς τόν ἀπόμονο λυτρωμό. Καί τήν ἀπόλαυσή του διψούσαν, ἀγνοῶντας τον.

Σέ κάθε της φωνή, σ' ὅλο γέλιο της τό φλοροκοῦνισμα, ἕνα μαλακό ἐρωτοπλάνημα, σά γλυκονεῖριασμα καί σά φωτοφάντασμα, κυλούσε μέσ' στίς σάλλες τοῦ σπιτιοῦ, καί στήν αὐλή καί στίς κάμαρες, καί σ' ἀπαίνοντας ὕστερα, θάρρεις πῶς καί θυβοῦσε μιὰ ζωὴ στή ζωὴ τους.

Καί σ' ὄλο τό σπίτι ἔζοῦσε τό γέλιο της ὅπως ἕνας ἀντίλαλος ἠγρορόδινης φωνῆς μέσ' στήν ἀπόμουρη γαλήνη! Σέ κάθε της ὄρα, κάθε εὐθυμία της, καί τῆς λύπης ἡ πικνεράδα ζητούσε ἀλούφαχτα τήν ἡδονική τραμοχαρά τοῦ ἀντρα, νευριασμένο παράδομα στό θερμακίλισμα τῆς ἀγκαλιάς.

Καί μελετούσε πάντα ὁ Γῶγος, σά μέσ' στό μεθυσμό, πῶς ἡ τύχη τοῦ εἶχε φέρει ὅτι ποτέ δὲν ἐπρόσιμε —

IV

Τὰ τελευταία σὺννεφα φεύγανε μπρός ἀπ' τό φεγγάρι.

Λευκά, γλαυκά κυλούσανε μέ τή γαλήνη τοῦ οὐρανοῦ, καί γύρω ὄλα ὄχρα καί πένθιμα στή νεκρομένη ἀργότη τους. Ὁ οὐρανός γαλάζιος πάνω ἀπ' τό κρόφιο ἀπολησιμόνημα τοῦ ἀέρα, πού ὄλο δροσίζοντας, ἔσμιγε στό σιγαλινὸ κύλισμα.

« Ἡ δροσοῦλα ἀπ' τό φεγγάρι μᾶς ἔρχεται . . . » τοῦ ψιθύρισε ἡ Τζούλια, δίχως νά τόν ἐλέπει, προφταίνοντας στά χᾶδια του κάθε ἑλλῆν εὐεργετῶν!

άνετριχίλα. Όργασμοσ άνυπομονησία έτραξε στην έτοιμασμένη του σάρκα, με τσ λόςο της, και την έσφιξε, έτσι χλωμή. Δέν πρόσεχε στη σκέψη της, πού τή στιγμή αúτηνα ζητοσσε νά φύγη μακρότερα, σ' ένα φός μυθικά σδυσιμένο, με τσ θρήνο του χωρισμοσ. . . Σ' ένα φός ελότελα σδυσιμένο, δίχως τήν παντοτινή έλπίδα του γήλιου, με μιá μονάχη κραυγή και δίχως αντίκαλους. . . 'Η σκέψη της ζητοσσε νά φύγη έτσι χλωμή μέσ' στο φαγγάρι — Στά μάτια της κυλοσσεό διαταγμοσ τήν κακόχολη ματαιότησα. . . άπρακνήνυτη δύναμη τήν έφερε στ' άποκαρδισμένο γαλήνεμα, δίχως τήν άνθηση της άρχης. . . ό νοσ της για μιá άνθηση ξένης γής έφευγε, έφευγε μη ρωτώντασ για τσ συναπάντημα του γυρισμοσ, μη ρωτώντασ. . . Προαισθήματα κυλοσσεόρναν άγνωρα.

Μέσ' στο ξένο σώπασμα της νύχτασ άκούσθηκε τσ κελάδημα σάν καληνώρισμα των ίσκιων και του φαγγαριό. . . κι άκούσθηκε κ' ή σιγαλιά ως μέσ' στα φύλλα! Και κατόπι άκόμα μακρότερα άκούσθηκε ή σιγαλιά.

Κουφόσ φέδοσ της έγέμιζε τή ράχη από κόραση, καταβαίνοντασ άχαρνά στο δαίλιασμα της ψυχής της. Τής έφαίνονταν πός ήτανε παιδί, πός τήν έδενε ή καλομίλητη τρυφερότητα του πανέμνοστου ύπνου. . . θλιμένο χλωμιασμα με χάδια — Κι ελο τσ πρόσωπο της Τζούλιασ έλαμπε στη λάμψη των ματιών της, πού τρισχαρούμενα θέ νάταν, αν είχε μείνει μακριά. . . Αν είχε μείνει μακριά μαζί με τσ σύγνεφα πού φεύγαν, και πού τσ γυρισμό τους θα πρόσμενε σ' άλλεσ νυχτιέσ, και για μιá στιγμή πίστευε πός μπορούσε νάταν μακριά, σ' άλλη νιότη, με άλλουσ πόθουσ.

* Η δροσούλα είχαι στο φαγγάρι σκέφθηκε σά νά ξαναμίλησε.

Κι ό άντρασ πλάγι της δπως σ' ένα αιώνιο ξεκούρασμα δυνκτόσ, έδλεπε τή σάρκα της μέσ' στα μισόγυμνα στήθια, κάτω απ' τσ φαγγάρι — έννοιωθε τή σάρκα της πιότερο γυμνή μέσ' των χεριών του τήν πλέρια φλογεράδα, και μπρόσ του ελο τσ χνώτα της ήδονής χύμιζαν σ' ένα μεθυσιμένο κι άσελγο στρόβιλο, και τσ μάτια του ρίγησαν στη ζάλη. . . Σκόδοντασ πάνω τήν έκότηαζε σά νάθελε ν' άγγίξη τή φωνή της, τή στεναζιά της μέσ' απ' τσ χείλια της πού τρέμαν.

Τσ φαγγάρι ελο άνέδαινα, και τσ κελάδημα ξανακούσθηκε απ' τον δειπλανό κήπο, όνειροπαρμένο — 'Η δροσιά ήταν πιότερη τώρα, πού στον άγέρα άπόκρυφα κοντεθαν τσ μεσάνυχτα.

Μαζί σηκώθηκαν κ' οι δύο και προχώρησαν άργά πρόσ τσ σπίτι, πού τσ παράθυρά του άνοιχιά πάντα ρουθεσσαν τσ χρώμα του φαγγαριό σάν έναν άνεμο.

Δέ μιλοσσαν νοιώθοντασ λυμένη στα χέρια τουσ κάθε προσπάθεια, νοιώθοντασ τσ σημάδεμα της άνάπαψής νά τουσ προσμένη στην άπόλαψη. Αúτηνα τώρα πιθυμοσσε ή Τζούλια, θέλοντασ νά σωθη απ' τσ άποκάρωμα, πού τήν έσπρωχνα πίσω από κάθε της σκέψη, σά καταφρόνια — πίσω απ' τή σκέψη της πού ζητοσσε νά φύγη και πού ξεχνιόυνταν μέσ' στις στιγμέσ της ματιάσ. Προχώροσσαν δίχως νά μιλούν, άγκαλιασμένοι για νά κρατήσουν τή ζωντάνεια της θέλησης ως στην παραφορά, πού δέ θ' άργουσε νάρθη. Κ' είχανε σγουρή τή χαύνωση στο θωλό τουσ μούδιασμα. Στη μέση τουσ έρεθισμοσ πρόκληση έτοιμάζε τή θερισιμένη έπιμονή για της άγωνιάσ τ' άγκάλιασμα — Και τσ ρουθεύια τουσ από τώρα χτυποσσαν, δπως στη στιγμή πού προαισθάνεται τσν τελευταίο βόγγο με της λατρείασ τσ παραμίλημα!

Με τσ κορμί του της έκρατοσσε τσ κορμί, και τσ μετάξινα φορέματα πού εδρόχωρα ζουσαν τσ θυμό της σάρκασ της, δπως κ' ή κόμη της, πού τόσασ φορέσ του άραζε νά βυθίξη μέσα της τή φαντασία των χαδιών.

Μιá κνητημένη τρομάρα ένδσ χαδιόσ του της έκαμε νά ξαναγυρίση ελότελα σιμά του τή σκέψη της — είχανε μπει μέσα στην αλλη. Από ένα παράθυρο, στο βάθοσ, περνοσσε τσ σύγκρουσ του χλωμόφωτου. Στάθηκαν εκεί πού έτέλειωνε ή σικιά, μπρόσ τσ φός και κατόπι πιότερο άγκαλιασμένοι προχώρησαν κι άνέβηκαν τή σκάλα, παίρνοντασ στο στήθοσ τουσ άνάλαφρα μιá εδθυμία άνείπιωτη. 'Ητανε καλλίτερα τώρα ή Τζούλια και τον άγαποσσε δπως πάντα. Τον έπηρε και τσ έφίλησε τσ χείλια άργά, άμίλητα, σακρόζοντασ. 'Ητανε έτοιμη νά πέση στο πόδια του και νά τσ ζητήξη συχώραση για τή συχώραση πού πήρε τή σκέψη της, λίγεσ στιγμέσ μέσα στη νύχτα. 'Ο Γωγοσ χαμογελώντασ τήν έτραδοσσε νά προχωρήση γρηγορότερα* χαμαγέλασε κ' έκείνη και ξάφνου έέσπασσε σέ γέλια. Με τήν παλάμη του της έκλεισε τσ στόμα: «Σιγά... Κοιμοσνται, θα σηκώσθε τσ σπίτι...» Και προχώρησαν στις μύτεσ των ποδιών τουσ, κρατώντασ τσ γέλια μέσ' στ' άγκάλιασμα τουσ, και κόντεφαν νά πέσουν πάνω στον τοίχο, σκουντουφλώντασ έτσι άγκαλιασμένοι.

* Καταντοσσαν παιδικά τόσο όριμα για τήν ήδονή λαχταρώντασ. Άνετριχοσσαν νοιώθοντασ τσ γέλιο τουσ και μέσα τουσ σά νά γεννιοσνταν και μιá όρμη, ζέσκιπη. . . Σ' ελο τουσ τσ άνάσθημα άνέβαινε ή όρμη αúτη ξεχνώντασ τήν καρδικά και τή δόνημη, ξεχνώντασ τον πόθο τουσ σ' ένα πόθο δικό της. Κ' ήταν ή ίδια ή όρμη και στούσ δυό τουσ, και τουσ έδενε νομίζεισ σέ μιá σάρκα, δπως στη στιγμή της παράδοσής τουσ. — Και προχωροσσαν έτσι πρόσ τήν κάμαρά τουσ, έφέροντασ τήν ήδονή και πι-

στεύοντάς την σαν κάτι τόσο άλαργινό που πρώτη φορά θα το έ γνώριζαν τα σβραχνά φυσήματα... Ένα φλογόθυμο τέλμημα και γέλιο ξυπνοσε μαζί με το δῆμά τους, και παρνοσε στο βάρος του μεθυσμού τους—

Και ξάφνου στάθηκαν μπρός σε μιὰ κάμαρα άνοιχτή, που λές από παντού να τὴν ἐγέμιζε ἡ πλημμυρισμένη ἀφωνία τοῦ φεγγαριοῦ. Στάθηκαν μπρός στο φῶς, και μπρός στὴν κάμαρα σφαλνώντας τῆς ματιὰς τους τὸ θυσιμό—και πιὸ σταματισμένοι στὸ ξάφνισμα που τοὺς ἔφερε τὸ φῶς, ἔτσι χωρὶς νὰ τὸ περιμένουν. Λύσανε τ'ἀγκάλιασμά τους, κυττάζοντας, ἀμίλητοι, ἔλα τῆς κάμαρας... Δὲν ἐκυττάζονταν.

Ἐστερα ὁ Γῶγος ψιθύρισε: «Εἶναι ἡ κάμαρα τοῦ Γρηγόρη... Θά- ναι ἔδω αὐρισ». Ἡ στενοχώρια ἔτραχε στὰ λόγια του, ζητώντας νὰ τοῦ ἀνοίξη τὴν καρδιά.

«Ἡ θεία τὰ ἔτοιμασε ἔλα... τὸν περιμένει σὺν τῷ Θεῷ τῆς»... Ἡ Τζούλια δὲ ψύφησε λέξη, κ' ἐκότταζε παντοῦ, σ' ἔλη τὴν κάμαρη, σ' ἔλο τὸ φῶς τῆς... Καὶ ἐν τὸν ἀγκάλιασε τὸν ἀντρα τῆς, θυσιμένη σ' ἀόρι- στο ἴσκιωμα...

Μέσ' στὴν κάμαρα ἀκούστηκε νὰ φτάνη, ἀπ' τὸν κήπο, τὸ καλάδημα γλυκαπλωμένο στὴ νύχτια ἀκαμωσιά... Καὶ τὸ ξεκούρασμα τῆς σιγαλιᾶς ἀκούστηκε μέσ' ἀπ' τὸ φεγγαρόφωτο.

Πιάστηκαν ἀπ' τὰ χέρια, δίχως νὰ ζητήσουν τ' ἀγκάλιασμα, με καμ- μιὰ σκέψη και προχώρησαν μέσα στὴ σάλλα. Ἐνος μεγάλος καθρέπτης ἦταν στὸ βάθος— και προχώρησαν.

Ἡ κάμαρα πίσω τους ἀνοιχτή, με τὸ φεγγαρόφωτο που τὴν ἔφερε σ' ἕνα ὄρφανὸ ξημέρωμα... Στὸν οὐρανὸ ἴσως νὰ φεύγανε ἀκόμη κάποια σύγνεφα, με τὴ γλαυκὴ γαλήνη.

V

Κατὰ τὸ μεσημέρι τῆς ἀλλῆς μέρας ἔφτασε ὁ Γρηγόρης με τίς βαλίτσας του, συνοδευμένος σ' ἀμάξι ἀπ' τὸ Γῶγο κ' ἕνα του φίλο. Ἡ θεία μέσ' στὰ δάκρυα τῆς οὐργιασμένη ἔτραξε, ἀφήνοντας τὰ γηρατεία τῆς γιὰ μιὰ στιγμὴ στὴν κώχη, νὰ τὸν πάρη στὴν ἀγκαλιά τῆς, ὕστερα ἀπὸ τέσσερα χρόνια που ἔλειπε.

Και τὸ σπίτι γέμισε με συγχισμένο θόρυβο τῆς γιορτῆς, κ' ἡ θεία σκέπαζε με τίς φωνές τῆς και τὴ χαρὰ τῆς κάθε θυμάτισμα φροντίδας. Ὅλοι δείχνονταν χαρούμενοι, κὶ ὁ φίλος ἀκόμα, που διακριτικὰ ἔφυγε γὰρ νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἐλεύθερους στὴν οἰκογενειακὴ τους διάχυση. Κάθε

περιποίηση και κάθε εὐγένεια στὸν ἐξάδελφο μαζί με τὰ πιὸ γλυκὰ λό- για. Τεῦ συστήσανε ἀμέσως τὴ Τζούλια—που δὲν τὴν ἐγνώριζε, γιατί ἔταν παντρεύτηκαν ἔκαμε τὸν πρῶτο χρόνο τῶν σπουδῶν του στὴν Εὐ- ρώπη—κ' ἡ θεία μ' ἕνα καινούργιο κῶμα ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἔσπρωξε στὴν ἀγκαλιά του. «Ἀγκάλιαστον τὸν ξαδελφούλη σου, κόρη μου, ἀγκάλιαστον.» Ὁ Γρηγόρης, πισωπατώντας μ' εὐγένεια ὑποκλήθηκε, και σοβαρὸς στὴ μετρημένη του προσοχὴ τῆς φίλησε τὸ χέρι, στὰ δάχτυλα. Κ' ἔγινε κατα- κόκκινη ἡ Τζούλια γιατί φοβήθηκε μὴν τὴν ἀγκαλιάσῃ, ἔτσι ὅπως τὴν εἶχε σπρώξει ἡ θεία, και δὲν τέλμησε νὰ μιλήσῃ ἔτσι ν' ἀνοίξῃ τὰ χεί- λια, που τόσο παράφορα στὴ θέρμη τους τὰ ἐνοιόθε ἐκαίνη τὴ στιγμὴ...

Ὁ Γρηγόρης ἔλη τὴν ὦρα στρέφονταν και μιλοῦσε τοῦ Γῶγου, μ' ἀγάπη και με τρόπο που ἔδειχνε βαθειὰ ἐκτίμηση, με γρήγορα ἡ θεία θυσιόταν κάτι που εἶχε ξεχάσει, κὶ ἀμέσως τοῦ ἀρχίζε ἐρώτηση στὴν ἐρώτηση, μόλις ἀφήνοντας τον νὰ κυττάξῃ ἄλλοθ ἢ νὰ κρατήσῃ δυὸ λεπτά τῆς ὀμιλίας τὴ συνέχεια.

Ἡέρασαν ἔτσι κάμποσες μέρες και στὸ ἤρεμο σπίτι ὁ Γρηγόρης ξεκουράζονταν, με τὴ βραδύτητα του καλοκαιριάτικου κ' εὐωδιασμένου καιροῦ...

Μὰ στὸ σπίτι μαζί του εἶχε μπει μιὰ σειρὰ ἀλλαγῆς, συρφετὸς ἀπὸ ξένες συνήθειες που πιάναν ἀπ' τὸν τρόπο τῆς θείας, και πηγαιναν ὡς τὸ μάγερα—

Μ' ἔλα τῆς τὰ γηρατεία ἡ θεία ἀρχίσε νὰ γίνεται πιὸ νέα, κοντά στὰ νιάτα και τὴν ὀμορφιὰ τοῦ ἀνεψιοῦ τῆς, και μάθαινε νὰ καμαρώνη προκλητικὰ... Φοροῦσε τὰ πιὸ καινούρια τῆς ροῦχα, τὰ ζμορφότερα σκορπίνια, αὐτὴ που ποτὲς δὲν ἔδαζε μέσα στὸ σπίτι παρὰ παντοῦφλες— τίς παντοῦφλες που τῆς εἶχε κάμει, χρόνια τώρα, με φτωχικὰ ἀνεψιά τῆς—και κύτταζε νὰ κατεβαίνῃ στὴν κουζίνα—ἦταν τοῦτο με παλιά τῆς συνήθεια ἀπ' τοῦ καιροῦ τοῦ πρῶτου τῆς γάμου— ἔταν ἤξερε σί- γουρα πὸς ὁ ἀνεψιὸς τῆς δρῖσκονταν στὴν κάμαρά του κλεισμένος. Ντρέ- πουνταν νὰ τὴ διτῇ μέσ' στὴν κουζίνα αὐτός, ὁ Εὐρωπαῖος με τὴν τὸση λεπτότητα. Ἡθελε νὰ τοῦ δείξῃ πὸς ἤξερε νὰ φέριεται σὰ μεγάλη κυ- ρία, και τὴν ἀρεζε στὸ τραπέζι: νὰ πιζάρῃ με τίς δυὸ τρεῖς Γαλλικὲς τῆς λέξες, που θυσιόνταν ἀπ' τὸν παλιὸ τῆς καιρό. Ζητοῦσε νὰ τοῦ κάμῃ ἐντύπωση. Ἡ γυναίκα αὐτὴ, που τὰ σύνορα τοῦ κόσμου τῆς δὲν πηγαιναν ἔξω ἀπ' ἐκεῖ που μποροῦσαν νὰ τὴ φέρουν τὰ γερασμένα τῆς πόδια, ἔδλεπε με μιὰ ἀγέρωχη ματιὰ, κομπολίτικη, ἔλους γύρω τῆς, θέ- λοντας σχεδὸν νὰ τοὺς πείσῃ ἔτσι ποτὲς δὲν ἔξῃσε κοντά τους, ὅσο ἤξε- ρην. Σιγά, σιγά ἔπαρνε τὸ ὕψος κάποιου, που ὕστερα ἀπὸ μακρότατο τα-

ξείδι ξαναγυρνᾷ μέσ' στους δικούς του, τὸ ὄφρος τοῦ Γρηγόρη. Καί πολ-
λές φορές γινότανε θλιθερῆ μ' αὐτήνα της τὴν προσπάθεια, ποὺ τὴν
ἐκείραζε πρὶν ἀπ' τὴ συνειδησιμένη ὄρα τοῦ ὕπνου της. Καί συχνά οἱ
ματιές της παίρναν ἕνα τέτοιο χρώμα λαμποκόκινο, ποὺ ζητούσαν
μέσ' σὲ μαρτύριο θάρσες, ἀπ' τὸν ἀνεψιό της νὰ τὴν πιστέψῃ πὼς ἤξερε
νὰ φερτῆ σὰ μεγάλη κυρία. Κ' ἦταν ἔτοιμη νὰ κλάψῃ, κ' ἔτοιμη νὰ
ξυπάσῃ σὲ γέλοια γιὰ κάθε του στάση. Εἶχε πλαιηθῆ στὸν κόπο της
τόσο, ποὺ κατανοοῦσε νὰ λησμονήσῃ καὶ τὸν ἀνεψιό της τὸν ἴδιο γιὰ
τὸ πλάσμα ποὺ αὐτὴ ἐκρατοῦσε, δημιουργώντας το μόνη. Τὸν ἐκρατοῦσε
μέσα της τὸ Γρηγόρη, τὸ δικό της, καὶ τὸν ἐκαμάρινε ἔτσι, ἀφήνοντας
του ὅλη τὴν ἀγάπη της τὴ μητρική. Ἀπ' τὰ σεντόνια ἔδγαλε ἔτσι ἀκρι-
βὸ εἶχε, δάζα κινέζικα, καντιλέρια ἄσημένια καὶ καντητά σκεπάσματα,
καὶ τᾶφερα ὅλα γιὰ νὰ τοῦ στολίσῃ τὴν κρεβατοκάμαρα. Καὶ στὸς
τοίχους τοῦ ἔβαλε κάποια κάντρα, ποὺ εἶχε φυλαγμένα στὴ ντολάπα της
κειμηλιακά, καὶ κάθε μέρα ἢ ἴδια ἐρχότανε, ὅταν ἔλειπε ὁ ἀνεψιός
στὸν περίπατο, καὶ τὰ ξισκόνιζε κυττάζοντας πάντα στὴν πόρτα μὲ
φόβο παιδιοῦ. Καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ δὲν τοῦ ζητοῦσε παρὰ νὰ τὴν προσέχῃ,
καὶ νὰ καταλόβῃ πὼς ἤξερε νὰ φέρνεταί σὰ μεγάλη κυρία, πὼς εἶχε
θεῖ ὅλη τὴ ζωὴ της Εὐρώπης. Καὶ περνοῦσαν οἱ μέρες ἔτσι. . . Κ' ἤρ-
τε μιὰ ποὺ ὅλοι κυττάζοντάς τον ξαφνίστηκαν — Ἐννοιοῦσαν μὲ μιὰς, σὰν
ἕνα κτύπημα, ὅτι σιμὰ τους ζοῦσε ὀλότελα ξένος, σὰ ν' ἀδιαφοροῦσε
γιὰ ὅλους, σὰ νὰ τοὺς περιφρονοῦσε μὲ τὸ μέτρημα της εὐγένειας του.
Ξαφνίστηκαν κ' οἱ τρεῖς τους, μὰ δὲν εἶπαν τίποτε, εὔτε στὸν ἑαυτὸ
τους τὸν ἴδιο. Ἄρχισαν νὰ αἰσθάνονται ἕνα ζόθο, ποὺ τὸν ξεγνοῦσαν
μονάχα ὅταν ἰμένανε μόνοι, ὁ καθένας γωριστά. Τὰ μάτια της θείας
ὄλο καὶ πιότερο ἦταν λαμποκόκινα. Ἐξω ἀπ' τὴν κόμαρά της περιών-
τας ἕνα πρῶτ' ἢ Τζούλια, της φάνηκε πὼς ἀκκουσε κλάμματα. Ἐνα ἄρη-
νο μακρὸ, σκοταδερό, ποὺ ἀπλώνε μὲ τὴν κατάντια τοῦ ὀόγγου. Κ' ἡ
Τζούλια νοιώθοντας μέσα της βαρειά τρομάρα, γρήγορη ἔτρ' ἔει στὴν κά-
μαρά της, καὶ μέσ' στὸ κρεβάτι της ρίχτηκε, σὰ γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ
ἀποιο κακό, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή, τὴν ἐταίγγει — Καὶ περιεστει ἔτσι
οἱ μέρες τους. . . ὁ Γρηγόρης δὲν εἶχε ἀλλάξει — ἦταν ὁ ἴδιος, ἔπεις
τὴν πρώτη ποὺ κατέδρα ἀπ' τ' ἀμάξι καὶ τοὺς κῦτταζε ὄλους καὶ κα-
τόπι γύρισε νὰ πάρῃ ὁ ἴδιος τὴ θάλισσα ἀπ' τὰ χέρια τοῦ ἀμαξῆ. Μὰ
οἱ ἄλλοι ὄλο ἀλλάζαν μέρα μὲ τὴ μέρα, κάτω ἀπ' τὸ φόβο ποὺ τοὺς
ἔδανε, μὲλεις βρίσκονταν συναγμένοι. Λίγα τὰ λόγια της θείας τῶρα,
σ' ἕνα μουρμούρισμα κουρασμένο, παράλυτο. Ἄρχιζε μιὰ ὀμιλία, καὶ
γρήγορα μετανοιώντας καμίνονταν πὼς τὴν ξεγνοῦσε, καὶ τὴν ἐπηγε

σ' ἕνα λαχανιασμένο βήχα — Τὴν κατάντησε συνήθεια αὐτὴς ὁ ὀήχας
ἀκόμα κι ὅταν ἐμναιοσε μονάχη. Τὸ πάθαινε κι ὅταν μιλοῦσε μὲ τὴ δούλα.

Ὁ Γῶγος εἶχε γίνει πιότερο ὀμηλιτικός, ἀφ' ἰνοντας ἐλεύθερες τίς
ιδέες του, καὶ δίνοντάς της ἕνα γόρισμα κ' ἕνα φῶς ἀνθρώπου, ποὺ ξέρε
κλά τίς παποίθησές του. Μιλοῦσαν συχνά γιὰ τὸ ἐμπόριο, κ' ἔδειχνε
μεγάλο ἐνδιαφέρο ὁ Γρηγόρης, καὶ τὸν ρωτοῦσε συχνά, σταματώντας
τον γιὰ μιὰ λεπτομέρεια ποὺ ἤθελε νὰ τὴ γνωρίζῃ. Ἀλλὰ σὲ κάποιες
στιγμὲς ὅταν τελειώναν τὴν κουδέντα τους, κι ὁ ἀνεψιός καληνοχτι-
ζοντάς τους ἀνέβαινε στὴν κόμαρά του, τὰ μάτια τοῦ Γῶγου ἀνοίγανε
ἀβύσσια στὴν ἐπιμενὴ τους, ἀκοντίζοντας στὰ χαμένα κάποια δεσπο-
τική σκληρότητα, καὶ δὲν πρόσεχε σὲ κανένα, ἔτσι ποὺ ἀφήνε τ' ἀγρί-
σμα, σὰν ἀντηλικὸ στήμοῦρη του. Τὰ χέρια του τὰ βάραινε ἕνα σφιχτο-
κρατημένο τρίμουλο, κι ἀνάσαινε βαθεῖα σὰ γιὰ νὰ πάρῃ φορὰ καὶ νὰ
ριχτῆ στὸ ζάλισμα τοῦ κίντουου. Καὶ τὸ πρόσωπό του γίνονταν γλωμὸ
σὰν τὰ χέρια του.

Κι ὅταν ἀκόμα ἔμενε μοναχὸς μὲ τὴ Τζούλια ἐννοιοῦσε πὼς τὴ μα-
τιὰ του τὴν ἀνοίγε μὲ τὸ ἴδιο πείσμα, ἢ ἴδια ἀφύσικη σκληρότητα, καὶ
πιότερο ἀπ' ὅλα ἡ γυναίκα του τὸν τρόμαζε ποὺ ποτές της δὲν τοῦ μίλη-
σε γιὰ τὸ Γρηγόρη. Μέσα ξυπνοῦσε ἀρρωστημένα ἕνα δίψασμα πόνου!
Καὶ τὴν ἐπαιρνε σφιχτὰ στὴν ἀγκαλιά, σὰ γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀφήσῃ πρὶν
τοῦ πῆ ὄλας τίς σκέψεις της. Κι αὐτὸς ὁ ἴδιος τολμοῦσε νὰ της ἀνοίξῃ
ὀμιλία γιὰ τὸ Γρηγόρη, μονάχα κάπου κάπου τὴ ρωτοῦσε: «Γιατί τώρα
ἐτσι συλλογισμένη; μὴν εἶσαι ἀρρωστη;» Καὶ καταλάβαινε πὼς ἡ ματιὰ
του τὴ στιγμή ἐκεῖνηνα ἦτανε φριχτή, καὶ πὼς τὰ λόγια του πέφτον
ἐπάνω της σὰ χτυπήματα ἐνδὲς ἐχθροῦ ποὺ πιότερα ἀπ' ὄλους φοβότανε. . .

Μιὰ νύχτα ἦταν μοναχοὶ στὴν κόμαρά τους. Εκείνος διάδαζε τὴν
ἐφημερίδα του, πλάγι της. Ἡ ὄρα εἶχε παράσει κ' ἡ Τζούλια, κυττά-
ζοντας τὸ ρολόγι, σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴ ντολάπα γιὰ νὰ γυρέψῃ κάτι.
Ὁ Γῶγος, ἀφήνοντας τὸ διάβασμα, τὴν παρακολοῦθοῦσε μὲ ὀπουλη προ-
σοχή. Μὲ τὴ νυχτική του στὰ χέρια της τὴν εἶδε σὲ λίγο νᾶρχεται πρὸς
τὸ μέρος του.

«Βάλι τὴ νυχτική σου νὰ ξεκουραστῆς», τοῦ εἶπε καὶ τοῦ τὴν
ἔδωκε. «Ὅλοι οἱ παλμοὶ του μαζώχτηκαν καὶ χτύπησαν ἴσια μὲ τὰ χέ-
ρια του, ἴσια μὲ τὰ δάχτυλά του. . . Ἐτσι καθὼς τοῦ ἔδινε τὴ νυχτι-
κιά τοῦ φάνηκε στὸν τρόπο της, στὴ μορφή της καὶ στὰ λόγια της
ἡ ἴδια μετρημένη εὐγένεια τοῦ Γρηγόρη — ὁ ξένος ἄερας τοῦ ἐπάνω της. Ἀ-
λαφιασμένος της ἐπιασε τὸ χέρι καὶ τὴ τράβηξε δίπλα του, ἔτοιμος νὰ
τὴ μιλήσῃ γιὰ τὸν πόνου του. . . Μὰ ἔαφνου ἀπ' τὴ διπλανὴ κόμαρα!

δπου κοιμούνταν τώρα ή θεία, άκούστηκε ένα βογγητό που άπλωνε για να γουρλιάξει βραχνό τόν πόνο του μέσ' στη νυχτιά—

Και τά χείλια τους, δέν άνοιξαν κι άγκαλιάστηκαν, χλωμαάζοντας ως μέσα στον πόνο τους.

VI

Ένα Σάββατο βράδυ ο Γιώργος τούς ήφερε στον κήπο του σπιτιού. Κάθουνταν κάτω από τή δάνα ο Γρηγόρης μέ ένα φίλο του, και δίπλα τους μουδιασμένη ή παρουσία της θείας· πιά εκεί ή Τζούλια.

Στό φίλο του μιλούσε ο Γρηγόρης μέ τή σκεπτόμενη άργότητά του, χωρίς καμιά χειρονομία, μονάχα μέ τή μελέτη ενός άδιάκοπα άνέτοιμου μορφασιού. Σαλευσαν βαρειά τά χείλια του και τά λόγια ξυπνοσαν πιό-τερο στά μάτια του, που δλένοιχτη φέγγανε τήν άδιαφορία τους. Η θεία σιωπηλή κύτταζε άλλοο, όμορφοκαγμένη, τό πρόσωπο μέσ'στη πουδρα και τά χείλια της συρριμένα.

Η ματιά του Γώγου έμεινε επάνω στη Τζούλια, που δέν τόν προσέξανε. Κ'οί άλλοι δέν τόν προσέξανε.

Κ'έμεινε στη Τζούλια ή ματιά του, κουρασμένη άπ'τό άγκυμαχητό που έκυλούσε πνιγμένο και πάντα όρθό στον πόνο, μέσα του. Η μορφή του ήταν ψυχρά όλόστεγνη, σαν παγωμένη και μοναχά τά χείλια του τρέμαν και του πονούσαν. Του έπονούσαν και τά μάτια, και στό μέτωπο του είχε ανέδει ή φλόγωση άσάλευτη.

Αμίλητη ή Τζούλια κύτταζε τό Γρηγόρη, έτσι σά νάταν μέσ'σά χέρια του... τρεμαγμένα τά μάτια της, μέ ή ζωντάνεια του προσώπου όλόγεμο της έκρατούσε τά χαμόγελο και τά χείλια της μέ τή θροισιά του γυμνού!

Στά μάτια είχε τήν ίδια λαγγυμένη φλόγα, που ο Γώγος της είχε πει τήν άπόλαυση μέσ'στον άγωνισμό της εύτυχίας του. Και τήν κύτταζε αούτνηνα τή γνώριμη φλόγα τώρα... και στην καρδιά του κάτι γέ-ραζε τώρα που έδλεπε τή γνώριμη φλόγα να του φεύγη—να του φεύγη...

Με κόπο γύρισε τά μάτια του πρέσ τό Γρηγόρη και τήν άρχοντική γαλήνη της έμορφιάς του τήν πήρε μέσα του, και έννοιωσε να σπαρ-ταρά ή άρχή ενός μαρτύριου στο στόθος του... κ'έννοιωσε πως αούτό ποτέσ δε θα σάπαζε!

Τά χείλια του έτσι μέ τήν τρεμούλα τους κανένα λόγο δε μπορού-σαν να κρατήσουν, και δίχως να προσεχτή ξαναγύρισε στο σπίτι... Τά παράθυρα ήταν άνοιχτά σαν τή νύχτα, που μέ τή Τζούλια είχαν μεί-

νε, στον κήπο.— Η καρδιά του ήταν γεμάτη πόνο, έννοιωσε τόν εαυτό του σαν καταφρονεμένα διωχμένο. Κανένας μέσα σ'αούτό τό σπίτι δέν τόν λυπότανε; Κανένας δέν τόν άγαπούσε μέσα στο σπίτι του; Και τό παράπονο έσυρε τό μάζωμα μέσα στο λάρυγγά του, σά μια άπρόσμενη άνημποριά, σά δρομομαχισμένη δίψα που άνάδει τόν πυρετό... και ξεσπα-σε στο κλάμα του, χαμένος μέσ'στη ζάλη, που του άδειάζε τό κτύπημα στα μυνήγγια του.—

Φαντάζονταν πως ήταν άρρωστος μέσα σε μια κάμαρα δίχως τοί-χους, δίχως τέλος, μονάχα μέ πλαφόνι! Κ'ήτανε μονάχος και φώναζε για συμπόνια τόν ξεδιψασμό—Δέν έρχότανε κανένας κι άκούγε πάνω άπ'τό πλαφόνι να περπατούν και φώναζε—Δέν έρχονταν κανένας... Κ'ήταν βαρειά άρρωστος μέσα σ'αούτνη τήν κάμαρα που δέν είχε τοίχους, ούτε τέλος— —

Έδλεπε πνιγμένα όνειρα, άκράτητος μέσα στον πυρετό του, δίχως καμιάς γνωριμιάς τό άντιφέγγισμα στα μάτια του... ή άνάσα του έ-ψηνε τά χείλια και τών σαγονιών του τό κράτημα έσφιγγε, για να μουδιάσει τά ζευγαρώματα του πόνου—κ'έννοιωσε πως ήταν στερνά άρ-ρωστος μέσα σ'αούτνη τήν κάμαρα, που επάνω άπ'τό πλαφόνι της περ-πατούσαν κάποιοι ξένοι.

Στό τραπέζι ο πυρετός του είχε πέσει κάπως, μέσα σ' όλους, που τούς έδλεπε άχόρταγα.

Ηταν τόση ή εξάντλησή του μέσα σε μια σκέψη, που βούτζε π-λύκρωνα στο κεφάλι του, ώστε τίποτα δέν κατάλαβαν οι άλλοι άπ'τόν πόνο του. Ο πυρετός μονάχα τόν έμπόδισε να φάγη· αλλά δέν σηκώ-θηκε άπ'τό τραπέζι, παρά κάθησε ως τό τέλος κυττάζοντας όλους ά-χόρταγα.

Τήν ώρα που όλοι σηκώθηκαν για να πάν στα κρεβάτια τους, ο Γώγος θέλησε να μιλήσει—Μ'άπ'τό στόμα του εγγχε κάτι θαμπό και ραγισμένο... άλλαζε ή φωνή του... ξαναπρόφερε τά ίδια λόγια μέ πιό δύναμη, όρθώνοντας τό κορμί... Μέσα του πλήγισαν όλα—Η παλιά του ή φωνή ξαναγυρνούσε... ή παλιά του ή φωνή, που μέ τό γήτεμα της γυναίκας είχε λησιμονηθεί, ξυπνούσε πάλι σέρνοντας όλα τό πρό-σωμα της άσκήμας του...

Η έψη του ξεθόριαζε, κ'ή ματιά του έγινε βαρειά, όπως τά χεί-ρια του.

Ἡ παλιά του ἢ φωνὴ ἀναστήνουνταν, καὶ τὸ πρόσωπο τῆς ἀσκή-
μιας του κ' ἢ ἀγωνία του ἴσως γιὰ πάντα...

Τὴν ἄλλη μέρα φαίνονταν ἡρεμότερος ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ μι-
λήσῃ. Μόλις λίγο ἔφαγε τὸ μεσημέρι καὶ γρήγορα πρῶτηζε στὴν κά-
μαρα, πὸ τοῦ χρησίμου γιὰ πρῶχειρο γραφεῖο.

Ἐκάθησε ὀλομόναχος, κλείνοντας τὸ πρόσωπο μὲ τὸ πύρριμα τῶν
χειρῶν του.

Στὴ μορφὴ του ἔνοιωθε κάτι τόσο γυμνὸ, ὅσο ἡ φλόγα. Ἡ ἀτμό-
σφαιρα ἦταν πυκνὴ, καὶ τοῦ φαίνονταν πῶς ὄλο ἐμαύριζε.

Πολεμοῦσε νὰ συλλογιστῇ μὲς' στὴ δίψα του. Κι ὁ πυρετὸς του τὴν
ἔβωνε, κ' ἦταν σ' ὄλο του τὸ κορμί κάτι τόσο γυμνὸ ὅσο κ' ἡ φλόγα—
καὶ μὲς' στὰ μάτια του!

Τ' αὐτιά του ἦταν πνιγμένα σὲ παράλογο θόρυθο, κι ἀπ' ἐκεῖ τοῦ
ἔρχονταν ὁ κόπος ὡς τὰ γόνατα. Ἕνας κόπος σὰν πίκρα ζεπεσμοῦ.

Δὲν ἦρτε κανένας νὰ τὸν διχ... καὶ τοῦτο μονάχα ὁ νοῦς του ξε-
χώριζε μὲς' στὸ δαιμόνισμά του... Τοῦτο μονάχα καὶ ξεχειλοῦσαν οἱ λυγ-
μοὶ μὲς' στὴν ἀγωνία τοῦ σπασμοῦ του.

Καὶ τώρα ἔβλεπε τὴν κάμαρα ἀλλοιωτικά. Ἦταν κλεισμένη σὲ
τοίχους, πὸ ὄλο προχωροῦσαν, μαζεύοντας τὸν τόπο... κ' ἔλειπε τώρα
τὸ πλαφόνι πὸ ἀπ' ἐπάνω του ἀκουγε τοὺς ξένους νὰ περπατοῦν.

Ἐλειπε τὸ πλαφόνι καὶ τώρα τίποτε πιά δὲν ἀκούγονταν, καὶ δὲν
ἔβλεπε τίποτε οὔτε τὸν οὐρανὸ—

Ἦταν μονάχος, κ' ἐπάνω του ὁ πυρετὸς μπρούμυτα πεσμένος—κ'
οἱ τοίχοι πλησίαζαν... τοῦς ἔβλεπε τώρα πὸ προχωροῦσαν, καὶ προ-
χώρησε μὲ τὰ μάτια ἀλλαγμένα στὴν παραφορὰ του, μὲ τὰ χεῖλια ἀγρι-
εμένα, μ' ἔλη τὴ μορφὴ μανιασμένη. Πήγαινε κάπου τώρα...

Μιὰ σκέψη του εἶχε ξυπνήσει καὶ νοιώθοντας ἀγνωρο λαχτάρισμα
στὰ χέρια του, πήγαινε...

Κ' ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ πόρτα τῆς κάμαρας. Ἐπὺ ὁ Γρηγόρης κοιμούν-
τανε, καὶ μπῆκε μέσα νοιώθοντας πιόταρο ἀπ' ὄλα τὰ χέρια του! Τὸ
ξυπνήμα τῆς σκέψης του σ' αὐτὰ εἶχε κατέθει, μὲ φλόγινη κυρίαψη.

Μὰ δὲ μπόρῃσε νὰ προχωρήσῃ, ζαλισμένος μὲς' στὸ φῶς τοῦ ἀ-
πομεσήμερου— Τοῦ ἔφάνη πῶς ἀπ' τοὺς τοίχους κυλοῦσε, πῶς ἐνώ-
νουνταν μὲ τὸ ἠλιοπλήμυρ τῶν παράθυρων γιὰ νερὸ νὰ τὸν σταμα-
τήσῃ, νὰ τὸν πνίξῃ. Καὶ μὲς' στὴ δίψα τοῦ λαιμοῦ του ἔνοιωθε κάτι
σὰν πνιγμὸ... Ὅλο τὸ φῶς ἦταν ἔτσι μαζωμένο γιὰ νὰ προστατέψῃ
τὸ Γρηγόρη, πὸ ἐκοιμούνταν ἀναπαυμένος στὴν ἀπλότη τοῦ χαμόγελου!

Τὸν ἐκότταζε καὶ τοῦ ἔφάνη σὰν παιδί, ἔτσι μὲ τὸ τόσο φῶς ἐλόγυρα
πὸ δὲν τοῦ ἐμπόδιζε τὸν ὕπνο...

Τὰ χέρια του ἦταν τώρα σὰ νὰ εἶχαν πληγνισμένα τὰ δάχτυλα,
καὶ τίποτε δὲ θὰ μπορούσαν ν' ἀγγίξουνε—τίποτε.

Τὸ φῶς ὄλο ἐμαζώνουνταν, κυλώντας ἀπ' τοὺς τοίχους, πὸ ἀσά-
λευτοι στέκαν ἐδῶ, κι ἀπ' τὸ παράθυρο πλημυρώντας.

Ἐνοιωθε τώρα στὴ δίψα του πὸ χοντροπαθιασμένο τὸν πνιγμὸ,
καὶ στὴ ψυχὴ του στάλαζε ἕνας κατακόκκινος φόβος. Καὶ τινάχτηκε
ἔξω σὲ διάδρομο, πὸ μὲ τὴ θροσιὰ του ἀνάσανε—πρῶτη φορὰ σὰ νὰ
τὴν αἰσθάνουνταν αὐτὴνα τὴ θροσιὰ—κάτι μακρυγὸ καὶ γαληνεμένο
ἀνερμύνευτα, κάτι σὰν παρηγοριά.

Στὴ σταγνὴ μορφὴ του μαλάκωνε τώρα ὁ πυρετὸς. Καὶ προχώρησε
πρὸς τὴν κρεβατοκάμαρά του. Ἡ ἰδέα τοῦ ζικουρασμοῦ ἄχανα τὴν ἐκυ-
ρίσει.

Μπῆκε μὲς' στὴν κάμαρα καὶ δλέποντας τὴ γυναίκα του ξαπλω-
μένη πάνω σὲ μιντέρι, στὸν καθρέφτη ἀντίκρου, τοῦ ἔφάνη πῶς μέσα
σ' ὄλο τὸν πόνο, τὸ κορμί του κέρδιζε κάποια ἄλλα χρένια, ἀγνώριστα,
κ' ἐδοκίμαζε μὲ μιὰς, στῆς κάμαρας τὴ μαλθακὴ εὐωδιά, τὴ δύναμη αὐ-
τῶν τῶν χρόνων... Ἡ γυναίκα του χαμογελώντας τὸν ἐκότταζε, κ' ἡ
ἀγάπη τῶν ματιῶν τῆς φανέρωνε πῶς τίποτε δὲν εἶχε καταλάβει.—

Τὴν πῆρε στὰ χέρια του, ἔτσι σὰν παιδί, καὶ τὴν ἔβλεπε σὰ νὰ μὴ
τοῦ εἶχε φύγει ποτέ.

Μέσα στὴ δουὴ τῶν αὐτιῶν του, πὸ ἀκόμα ὁ πυρετὸς τῆς κέντρι-
ζε τὴ φορὰ, τίποτε δὲν ἀκουγε, καὶ κανένα δογγητὸ δὲν θὰ μπορούσε νὰ
τὸν ξυπνήσῃ στὴ σωτηρία τοῦ ξαφνισμοῦ.

Καὶ τὴν κῶτταζε τὴ γυναίκα του νοιώθοντας, στὴ συμφορὰ τοῦ πό-
νου του, πῶς μοιραία θὰ τοῦ ἔφευγε κάποτε... κ' ἤθελε βαθιὰ νὰ νι-
ώσει τὸ στερνὸ τῆς ἀπόλαψης—Ἦτανε σὰ βράδυ γύρω του ὄλα.

Ἰούλιος 1929

Θρ. Α. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ANDRÉ SUARÉS

ΠΟΙΗΜΑ

Ἡ φωτεινὴ νύχτα τῶν βαθυσπυρρινῶν βελούδων σταχτοχρημῶν ἀπ' τῆς σελήνης.
Ἡ νύχτα τῶν καλοκαιριῶν λήμπαι ἀπ' ἔρωτα καὶ ἀπ' εὐτυχισμό.
ὦ! γλυκὴ ἀνατριχίσιμα ἀπὸ σιωπῆς, ἀπὸ σιγαλιᾶ.

Τὴν ἡδονὴν τῆς τραγουδοῦσας ἢ ἀφαινή νυχτιᾶ.
Τὸ πᾶν φυσικωμένο πάνω στὸ ρόδινο δέντρο τῆς σελήνης.
Χωρὶς συλλόγιμα ἢ νυχτιᾶ.
Εἶναι τ' ἀηδόνι πού τραγουδοῦσας, τραγουδοῦσας
τὴν ἀφραστὴ ἡμερσιᾶ, πού τὸ λιγυσῶναι.

Τὸ τριαντάφυλλο τῆς λαχτάρας γεννιέται
ἀπ' τὴν ἐλθέρην νυχτιᾶ, καὶ πλανιέται
πάνω στὰ ὑγρὰ μάτια, στὰ χεῖλια τὰ μαγεμένα,
καὶ ζητᾷ τὸ φίλιν δπου λιώνει ὅλη ἡ ζωὴ
σὲ μιὰ φράουλα πάνω στὴ γλώσσα.

Ἡ ἀνείπωτη ἡμερσιᾶ, πού βόσκει τὴν καρδιᾶ
ὅσο καὶ τὴ γητεύει,
ἀεροζυγιέται στὸν ἕνα καὶ στὸν ἄλλο οὐρανό,
στὴ φύση καὶ στὴν καρδιᾶ,
στὸν ἀστρῶν τὴν κυψέλη, καὶ σ' ἕνα τὸ μέλι,
Κι ὅλα ἀπ' τὴν αἰώνια μελωδιᾶ τὰ γιομίζει.

Καμὶ αἰσθησι, ὦ ἀηδόνι,
καμὶ αἰσθησι, ὦ μαδιᾶ τραγουδοῦσας!
Γιατὶ μονάχα ὁ ἀνθρώπος οἶνει μὴ τὸ αἶμα του μιὰ αἰσθησι σ' ἕνα,
ἐκαίνος μονάχα, ὁ βαρύθερμος ἀνευρευτῆς,
ἐκαίνος μονάχα ὁ κρκαίριος τρελλός.

Ἡ θεϊκὴ φύση μονάχα μέσα του γιομίζεται,
καὶ αὐτὸς τὸν ἑαυτὸ του ἀρπιάζει:
ὦ! ἀηδόνι, τραγουδοῦσας, τραγουδοῦσας γιὰ τὸν τρελλό!

ΘΕΜΗΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

M. ΒΑΛΣΑ

Ἡ ΡΩΜΗ ΝΙΚΗΜΕΝΗ (U.C. DXXXVI 216 π.Χ.)

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΡΩΔΗ

(Μεταφράση)

ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΕ ΠΕΝΤΕ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΑΦΙΕΡΩΝΑ

στὴν ἑλληνικὴ δραματολογία
πρὸς χεῖρας δυο αἰσῶν
γενήσαντων σὲ τρεῖς γλώσσας.

ΠΡΟΣΩΠΑ

Πόπλιος Φούριος Φίλος, ποιητὴς.	Καίσιον, γραμματικὸς.
Λεύκιος Κορνήλιος, μέγας ποιητὴς.	Βεσπασιανὸς, σκλάβος 10-15 χρόνων.
Φήμιος Μέτελλος, ἀρχ. τῶν δικαστῶν.	Ποστούμα, τρελὴ.
Κόιντος Φάβιος Μάξιμος, συγκλητικὸς.	Ὀστία.
Γνώιος Λέντουλος.	Γιούλια 15-16 χρόνων.
Κόιντος Ἐντιος (22 χρόνων).	Μία Ιουλιᾶ.
Γάιος, δήμαρχος.	Γάλλα, σκλάβη.

Διὰ γερῶντοι, δυὸ γενεῖες τοῦ λαοῦ. Συγκλητικοί, Ποντίφηκες, δέκαρχοι,
γραμματικοί, πολῖτες, γαβδοῦχοι, σκαμπιαδες, Ιουλιᾶδες, κόσμος.

Ἡ ΣΚΗΝΗ ΣΤΗ ΡΩΜΗ

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΝΝΕΣ

(Dixit ut ille talia dixerat)
Nigras feraxi (frenis in alido,
Per rapina, per caedis, ab ipso
Dixit uter calumpniat ferro.
Ὁστίας)

ΠΡΑΞΙ ΠΡΩΤΗ

Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς κυρίας τοῦ Τούλλου Ὀστίλιου. Ἔθκει ἀρδωτα-
σμένοι σὲ χημικὸ κλίμα στὴ μέση ἕνα ἀνάδαρο, ὁ ἀγκυλόπους διέρχεται γιὰ
τὸν πρῶτορα. Πρῶτ.

ΣΚΗΝΗ Ι.

Γάιος, κόσμος, γυναίκες τοῦ λαοῦ.

A'. Γέροντας (μπαινοντας με το πλήθος).

Τί; ἀκόμα δὲ μαζεύτηκεν ἡ Σύγκλητος;

Γάιος (μπαινοντας καταπίσω του).

Μονάχα αὐτὴ καθόλου δὲ σκοτίζεται
ἔταν ἡ Ρώμη κατατρέμει ὀλόκερη!
ἔταν ἡ Ρώμη κινδυνεύει, ἔταν στιγμὴ,
στιγμὴ καθὼς διαβαίνει δικαιώνοντας
τὴν τόλμη γαύρου νικητῆ, πῶς ζυγωτὰ
τὸ θάνατο μᾶς φέρνει καὶ τὸ διάγουμε,
ἄγνωπρες μνήσκει ὁ λαὸς καὶ ἡ Σύγκλητος
κοιμάται!

A'. Γυναῖκα (νοση).

Ἀκόμα δὲν καλοξημέρωσε.

Γάιος Πρέπει λοιπὸν νὰ φέξει γιὰ νὰ νοιάζονται
νὰ σώσουνε τὴ Ρώμη; Δὲν ἀπόμεινε
καιρὸς πειὰ, κι' ἔλαίνα πάντα προχωρεῖ
ὁ Ἀφρικανὸς στὰ τεῖχη· κι' ἂν ἀνώφελη
βοήθεια ἡ Σύγκλητος ἀργὰ πειὰ σοφιστεῖ,
στὴν ἀγορὰ πρὶν εὐὸ τρεῖς μέρες ἄρχοντα
θὰ ἴδωμε τὸν Ἀννίβα!

A'. Γέροντας Πρὶν τρεῖς μέρες!...

A'. Γυναῖκα Ω

Θεοί! Τί θάπογίνομε;!

A'. Γέροντας Στὸν εὐεθρο
λοιπὸν γιὰ πάντα θὰ χαθεῖμε; «ἀλλοίμονο
στοὺς νικημένους» στὰ παλιὰ μας χρονιὰ
γραφτὰ ἦταν ἔτσι: τῶν καινοῦργιων νικητῶν
τὰ Κρόνια.

A'. Γυναῖκα Βάρβαρος εἶναι ὁ Ἀφρικανός
κι' εὐτε ναός, εὐτε τιμὴ δὲν σέβεται.

A'. Γέροντας Θὰ καταρπάξῃ ἔτι ἔχομε στὸ αἷμά μας!

Γάιος Κάθε τι ἀνίκει στὴ ρομφαία.

A'. Γυναῖκα Τίποτε

δὲ μᾶς γλυτώνει, τίποτε!

A'. Γέροντας Ἄς ζητήσομεν

ἀναχωχῆ!...

B'. Γέροντας Γάιε, δὲν εἶναι ψέματα;

ὁ Ἀννίβας;...

Γάιος, Νικητῆς.

B'. Γυναῖκα (θλιπωμένη). Θεοί!... τάγορτα μας;

Γάιος. Δὲ ζῶνε πειά!

B'. Γέροντας. Κι' οἱ ὄπαται;...

Γάιος. Σκετώθηκαν!...

B'. Γέροντας Ὁ Βάρρων;... ὁ Αἰμίλιος;...

Γάιος. Κι' οἱ δύο τους!

B'. Γέροντας. Τὸ μεγαλεῖο τῆς Ρώμης λοιπὸν βρέθημα
νὰ τὸ συλήσει κάποιος δίχως νὰ χαθεῖ!
Νίκησε τοὺς Ρωμαίους ἓνας βάρβαρος
καὶ τοὺς ξαρμάτωσε ποδοπατώντας τους!
Τὴ συμφερά μας ὄξα του ἓνας βάρβαρος
κάνει! καὶ τρεῖς φορές κάτω ἀπ' τὴ νίκη του
σκόβομα! αἰσχρὸς... ντροπὴ!...

B'. Γυναῖκα. Τί μέρες ἄθλιες!

B'. Γέροντας. Ὅλοι οἱ λαοὶ σγκώνονται στὴ ζούλεια τους
καὶ πέφτουμε κι' εὐχαριστοῦνε τοὺς θεούς.

A'. Γυναῖκα. Μπορεῖ ποτὲ τὰ τεῖχη αὐτὰ νὰ γκρεμιστοῦν!

A'. Γέροντας. Τί; Τὶς γυναῖκες μας συρμένες στὴ σκλαβιά
θὰ ἴδωμε τὰ μάτια μας, στίς φλόγες τὰ παιδιὰ
μας νὰ τὰ σφάζουνε καὶ τὴν τρισέβαστη
Ρώμη τοῦ ξένου λεία θάντικρύσομε!...

B'. Γυναῖκα. Θεοί, Ρομύλε, βοηθήστε μας!

ΣΚΗΝΗ ΙΙ

Οἱ ἴδιοι, Ποστούμια, Γάλλοι.

Ποστούμια (ποῦ μᾶς μῆκε ἀκουσπιωτὴ στὴ Γόλλια).

Ἐξώ

καὶ εἶμαστε;

Γάλλοι Στὴν κουρία τοῦ Ὀστίλιου.

Ποστούμια Πῶς ὑπερμένει ἡ Σύγκλητος νὰ βρίζονται
ἡ ὄνομη τῆς Ρώμης κι' οἱ ἀγέρωχοι
καθηοὶ τῆς μὲ τὰ δάκρυα τοῦ φτωχόμαρου
λαοῦ πῶς ἴσα μὲδῶ μέσῃ ἐσυνάχτηκε
Στὸν ἱερὸ γῶρο νὰ κλαυτῆ;

A'. Γέροντας. Τί λές;...

Προτομία

Γραφή

μεθ εἶπαν, ἀλλοίμονο σήμε τῇ δύστυχῃ
 καὶ τόσα τράγηξα καὶ τούτῃ ἢ συμφορᾷ,
 χειρότερη ἀπὸ τῆς δικῆς μου ὅλες μαζί!
 ἄφες στή μοῖρα μας πλακῶναι ὀλοῦντων.
 Μαζί μου ἔλατε ἑσείς γαρίντοι: σταῦς βομβός,
 κι' ἔχει τὰ δάκρυα παρὰ τῆς προσευχῆς
 μας — ἄρματα κι' αὐτῆς — νὰ πάμε. Στὸ ναὸν
 ἔλατε τῆς Ἑστίας. Στὴν ἀγκάλη μου
 θέλω τὴν κόρη μου νὰ σφιξῶ κι' ἤσυχη...
 Φοβίζομαι ἀπ' τὸ κάθε τι: μὰ πλάγι: τῆς
 ὅλη τῆ Ρώμῃ αὐτὴ καὶ τρέμει: τῇ θαρρῶ
 λιγώτερο νὰ με τρομάξει. Πάμε Γάλλοι...
 (ἀποδοιμαίνει τὴ σιγήν (βγαίνοντας).)

Γαῖος

Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ τριγλῆ;

Α'. Γέροντας.

Τῇ γέν Προτομία
 νομίζω, κι' ἀπ' τοὺν Σκαῦρον εἶναι τὴν παλῆν
 οἰκογένεια.

Α'. Γυναῖκα.

Μὲ τίς ἐστιάδας θρίσκονται
 συχνά.

Γαῖος

Μὰ δὲν τὸ μάθατε;... Τὸν Γρίποδα
 στυσμένον, ἀφλογο τῇ νύχτῃ ἀφῆσανε
 οἱ δόλθριες παρθένες.

Α'. Γυναῖκα.

Τί μεθ' ἔλπιση!

Β'. Γέροντας.

Δυὸ μέρες εἶναι ἀπ' τὸ μνημεῖον τοῦ Κάμιλλου
 καὶ βγαίνει μὲ βοή τρομαχτικῇ.

Α'. Γυναῖκα.

Ψηλά

στῆς βουνισιῆς καὶ γάρη στεφανώνουνα
 τὴν πόλη, στὴν βαθύ ἤσκησιν μέσα ἀστραψι
 τῇ λάμπῃ τῆς βομφαλαῖ ματοστάλαχτῃ.
 Σημάδια ἀπαίσια!

Β'. Γέροντας.

Β'. Γυναῖκα.

ἢ χαθεῖμε...

Α'. Γέροντας.

Μὰ γιατί!

στὸ αἷμα μας τῇ δίψῃ νὰ χορτάσουμε
 τοῦ νικητῆ; Τῇ ζωῇ μας ἄς γλυτώσουμε,
 καὶ ἄς φύγομε ἀπ' τὴν πόλη... Ἐμπρὲς ἄς φύγομε
 τώρα καὶ οἱ δρόμοι...

ΣΚΗΝΗ 111

Οἱ ἴδιοι, Φάβιος.

Φάβιος (καὶ λιγὰν πρὶν ἔμπρηξ. προχωρεῖ σοβαρῶς καὶ ἀπόστολος).

Ἀκούγετε τὸν ἀνανδρὸν

αὐτὸν κι' εἶστε Ρωμαῖοι!

ὁ Φάβιος!

Γαῖος.

Αὐτός!...

Α'. Γέροντας.

Α'. Γυναῖκα.

Ὁ μόνος καὶ ὁ Ἀννίβας δὲν ἐνίκησεν!

Β'. Γέροντας.

Στὰ λόγια τοῦ ἀν πείθονταν οἱ ὅπατοι,
 στοῦ ἔχθρου τῇ λύσσει ὀρθάνοιχτα δὲν θάμναν
 τὰ τεῖχη μας.

Α'. Γυναῖκα.

Μονάχα αὐτὸς ἐπρόβλεψε
 τίς συμφορῆς μας.

Β'. Γέροντας.

Ἀμὲ τί δὲν πρόειδε;

Φάβιος.

Αὐτὸ

τὸ αἰσχρὸ σας θέαμα, καὶ δὲν θὰ πιστεῖται
 καὶ στοῦ μαντείου ἀκόμα τῇ δοξαίωσῃ.
 Λαὸς καὶ κρίνεται μεγάλως, πῶς μπόρει
 χαμένος νὰ λογίζεται; τὰ δάκρυα σας
 χώνοντες, μήπως χύσατε τὸ αἷμα σας
 ὡς τῇ στερνῇ ρανίδα;

Α'. Γέροντας.

Μ' αὐτὸ ἐλάσανε

τοὺς ποταμοὺς κατέρυθρους τ' ἀγῶρια μας.

Α'. Γυναῖκα.

Ὅλες ἐδῶ περὶ χῆρα, ἀπομείνανε!

Φάβιος.

Λοιπὸν δὲ μένει παρὰ μόνον μὲ φωνὴ
 γιὰ ἔλκος μας «Ἐκδίκηση»!

Γαῖος

Μὰ ἡ Σύγκλητος...

Φάβιος

Ἐδῶ τί κάνεις, δήμαρχε; Στὴν ἀγορᾷ
 πρέπει νὰ θρίσκασαι: κανεὶς σας δὲν ἐσχυνᾷ
 καὶ ἡ Ρώμη μὲσ' στῇ Σύγκλητῳ εἶναι αἰώνια:
 δὲν εἶναι ἐδῶ καὶ στέκομαι καὶ ἐνίκησεν
 ὁ Ἀννίβας!

(βγαίνει ὁ Γαῖος)

Πολλὲς φωνῆς

Φάβιος σῶσε μας!

Φάβιος.

Γερῆ καρδίᾳ

κρίψτε στὰ στήθεα σας, γὰ νὰστε λυτρωθεῖς
 καθεὶς σας τοῦ ἐαυτοῦ του. Ἐμπρὲς, πηγαίνετε!...
 Ραβδούχοι, ἔγω ἔλο τὸ πλῆθος ἐγάλετε

τὸ δειλιασμένο. Ἐδῶ δὲν πρέπει τίποτε
νὰ μᾶς ταραξεί.

(ἀποτραβιέται ὁ λαός, ἕνας ἕνας φτάνουν οἱ Συγκλητικοί, μὲς ἀπὸ τοὺς ὁποίους
εἶναι καὶ ὁ Λεύκιος Κορηήλιος, μέγας ποντίφηξ.)

ΣΚΗΝΗ IV

Φάβιος, Λεύκιος, Συγκλητικοί.

Φάβιος. Πρέπει νὰ κοιτάξουμε,
τίς γνώμες μας ἀλλάζοντας, μιὰ πρόχειρῃ
γιατρεία νὰ δοῦμε μιὰ ποῦ νικηθήκαμε.
Ὅτι μᾶς πήρε ὁ Ἄρης ἀπ' τὴν Ἀθήνα
ἄς ζητήσουμε!

Λεύκιος. Τί συμφορὰ ἴσως, Φάβιε!

Φάβιος. Πολὺ μεγάλη, ναί. Κι' ἂν ἴσαν Καρχηδῶν,
ἢ Ρώμη δὲν θ' ἀντίσταξε.

Λεύκιος. Μὰ συμφορὰ
ποῦ εἶναι ὁ χρησιμὸς ὁ σκοτεινὸς μὰ δίκαιος
τῶν θεῶν. Γιὰ τὸν Ἀννίδα πάντοτε εὐνοϊκοί
δείχονται.

Φάβιος. Ἡ Ρώμη παρὶ δυσάραστη σ' αὐτοὺς
στέκει παρὰ ἕνας δάρδαρος!

Λεύκιος. Μὲ ἀσέβεια
μεγάλη πρέπει ἢ Ρώμη νὰ τοὺς πρόδῃκε!

Φάβιος. Γι' αὐτὸ λυτρώνοντας τὴν πόλιν, πρέπει σὺ,
ποντίφηκα, νὰ ἔβρεις μιὰν ἐξιλέωση.

Λεύκιος. Μὰ πρὶν τὸ κρῖμα πρέπει νὰ φανερωθεῖ,
κι' αὐτοὶ ποῦ ἀμάρτησαν.

Φάβιος. Πῶς; μένεις ἄγνωρος;

Λεύκιος. Ἄδικα ἀγνάντεψα τὸ ὀλέθριο μυστικόν,
τὸ κάκου ἀπ' τοὺς θεοὺς ποῦ μνίσκουν ἄλλαλοι.

Φάβιος. Μὰ εἶναι τρανὸ τὸ κρῖμα; Ποιὸς τοὺς μαρτυρεῖ;

Λεύκιος. Τῶν πεθαμένων τῶν Ρωμαίων οἱ ψυχές
ὡς τῆς Κάννης κατασπαρμένες καὶ οἱ ἱεροὶ
οἰωνοὶ ἀπὸ τῶν πουλιῶν τὰ φτερουγίσματα.

(Ἐν τῷ μεταξὺ μπαίνει ὁ Πραίτορας μὲ τοὺς φαρδοῦχοις του καὶ ἀνεβαίνει στὴν ἐξέδρα)

Φάβιος. Ὁ Πραίτορας ἀνέβηκε στὸ δῆμα του.

Ἄς κάτσουμε . . .

Λεύκιος (κάθεται μετὰ τὸ Φάβιο κατάντικρό του)

ἄς ἀκούσουμε.

ΣΚΗΝΗ V

Οἱ ἴδιοι, Φούριος, Συγκλητικοί, κατόπι Λέντουλος

Φούριος

Ἐμπρὸς 'στ' ἄρματα

τῆς Ἀφρικῆς καὶ πάλι ἀναγκαστήκαμε
οἱ λεγεῶνες μας ἀκόμα μιὰ φορὰ
νὰ τραβηχθοῦν. Ἔτσι οἱ θεοὶ βουλήθηκαν.
Στὴ συμφορὰν αὐτὴν ἢ Ρώμη μοναχῆ,
δίχως προστάτη ἀπόμεινε. Κ' ἐμεῖς ἐδῶ
σ' αὐτὴ τὴν ὄρα δὲν ἐμαζευτήκαμε
τὴν τύχη μας κορώνας νὰ διατάξουμε,
εἴτε σὲ λαοὺς τρεμάμενους τοὺς νόμους μας
νὰ δάλομε, παρὰ πῶς νὰ λυτρώσουμε
τὰ τείχη μας, τὰ σπήτια μας . . . Τὸ Λέντουλο
φέρτε, ραδδοῦχαί.

(Οἱ φαρδοῦχοι ἐτακοῦν. Παρουσιάζεται ὁ Λέντουλος, καταπραματομένος
γεμάτος κομφιαχτό).

Ὁ νέος αὐτὸς ἐρχεται

ἀπὸ τῆς Κάννης, ἀπ' τὸν ἴδιον τὸ στρατὸ
ποῦ γιὰ τὴ Ρώμη ἐστράγγισε τὸ αἷμά του.
Στὴν ἄγνωρη τῇ Σύγκλητο φτάνει μπροστὰ
τὰ κατὰ πῶς τῆς μάχης νὰ σὰς πῆ, καὶ τί
ὁ Αἰμίλιος ξεφυγώντας ἀπαρμήνεψε.

Λεύκιος.

Σεβάσμια Σύγκλητο, ἀπὸ τοὺς θεοὺς ἀρχὴν
ἄς κάνουμε. Αὐτοὶ μόνον τὴν ἀνίκητη
νίκησαν Ρώμη, εἶναι ἄψυχο εἶναι σὺνεργο
ὁ Ἀννίδας στὴ βουλή τους, καταπάνω μας
κατακραύνησε τὴ θεία τους ὀργή,
κρῖμα ἄγνωστο, κρῖμα ἀξαιόλυστο γιὰ μᾶς
ποῦ πρέπει νὰ ἐξηγήσωμε ξεπλύνοντας
το κι' ἔτσι ἢ Ρώμη στὴ σειρά τῆς θυνηθεῖ
νὰ γδικηθεῖ τὴν νίκη τὴν ἐφ' ἡμερῆ
τοῦ δάρδαρου.

Φούριος.

Καὶ τί λοιπὸν νὰ κάνουμε;

Λεύκιος.

Διατάξτε εὐθὺς τὸ Δέκρηγο τῆς Σέβλλας
τὴ βουλωμένη διέλω ἀνοίγωντας, νὰ ἔβρῃ
τὸ μυστικὸν τῆς μείρας τὴν ἐξιγῆση.

Φούριος (ὡρὸν συμβουλεύεται μὲ γέροντας τοὺς συγκλητικούς)

Λέγεται ἢ Σύγκλητος.

Λεύκιος (Στὸν Καίσιον).

Στὸ Καπιτώλιο

τρέξε, κι' ἔδω τῆ ρῆσιν τοῦ Ἀπόλλωνα
νά φέρεις.

(ὁ Καίσιον ἀπακούει)

Φούριος.

Λέντουλε, ἔτι ξέρεις ζύγωνα
νά πεις.

(ὅλοι ἀμίλητοι)

Λέντουλος. (μὲ μεγάλη συγκίνηση)

Μικρὸ χωριό, ἔχι μακρὰ ἀπ' τὸν Λίτριδο
ἢ Κάννες εἶναι· ἔχει ὁ Ἀννίθας χορταίνοντας
τὴν ἔχθρα του, στοὺς κάμπους τοὺς ἀτέλειωτους
τόσων νεκρῶν ἀντίκρουσε σωριάσματα
ποῦ ἀκούστηκε νά λέγει στῆς ἀντρόφωνες
ὀρδῆς του «Φτάνει πειά» . . .

(Ὁ Φάβιος μὲ μίαν ἀκρὴ τῆς τιβέριου του κρύβει τὸ πρόσωπό του).

Νά μοῦ εἶναι μάρτυρας

ὁ Ζεὺς, ποῦ μέσ' στὶς ἀγνωστες ὤσαμε χτῆς
ἀπαίσιες κοιλάδες μὰ ὀλοδοξαστες,
πὼς ἀξίζα κι' ἐγὼ νάχω τῆ θέσιν μου!
Δὲν τὴν ἀπέλαψα καὶ σύρθηκα ὡς ἔδω
ἀπομεινάρι ἐνὸς ἀμέτρητου στρατοῦ
μοναδικό, γιὰ νά σας πῶ, κακόμοιρος!
ἔξω ἀπὸ ἐμένα ὅλοι σκοτωθῆκαν!

Φάβιος (ξιοκελεύεται).

Στῆ δυστυχίᾳ ἢ γαλήνῃ εἶνε ἀρετή.

Μὴ παραζέμαστε . . .

Λέντουλος (σιγά σιγά χαλινώνοντας τὴ συγκίνηση).

Παρ' ὅλες τῆς συχνῆς

πονηριῆς τῶν Νουμίδων καθαλάρηδων,
κι' ὅλη τῆ φουσκωμένη γαυροσύνη τους
καὶ τὰ πεισματικά, δὲν θὰ χυμούσανε
οἱ Ρωμαῖοι στὴν ἀμάχη, ἀν δὲν πειθότανε
στοῦ Βάρρωνος τὰ λόγια ποῦ ψεγάδιαι
τὰ φρόνιμα ὀρμηνέματα τοῦ Διμίλιου.
Χάραζε ἀποσταμένως περιμένοντας
ὁ Βάρρων κι' ὅλας ὀρμησε ἀπὸ τῆ σκηνῆ
του· καὶ ὁ Διμίλιος τότε τὸν μιμήθηκε.
Ἐγλιμνητρούσαν τ' ἄτια—τοὺς ἀγέρηδες
φωνῆς καὶ σάλπιγγες, μ' ὀλόμουσο ἀχὲ
δονούσανε τῶν Βαρλεάρων στὴν ἀρχή

ποικνῆς δεχόμεστε σαγίττες, μὰ ὕστερα
κοντοζυγώνουν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς θάρβαρους
κι' ἡ γῆ συθέμελη τραντάζει σὰ στενὸ
γιοφύρι, ἔταν θευδῆς οἱ λεγεωνῆς μας
ὀρμησαν σὺχυμες. Κι' ἐνῶ στρατοσυρμῆς
ἀκράτητος ὁ Ἀσδρούδας πολεμόχαρος
πρωταρχηγός τὸ ἵππικό μας στρίμωχνα,
οἱ ὀπλιτῆς μας ἀρματωμένοι συμαζωχτήκαν
ρίχνονταί μυριοσίδηροι τσακίζοντας
τῆ μεσιανῆ παράταξη, στὸ μέτωπο.
Ἦτανε τάγμα ἑλοάγριο κι' αἱματιδιψο
ἀπὸ Γαλάτις τρίτοιδους ὡς τοὺς γοφούς
ποῦ χεροδύναμοι κραδαίναν τίς φαρδεῖες
κι' ὀλόμακρῆς τους σπάθας θαρσιοπάλαμες,
ἀπὲ σγουροῦς Νουμίδων ἀρματιντούτους
μὲ τῶν νεκρῶν μας τὰ αἱματένια λάφυρα
—τῆς περικεφαλαῖς μας στὸ κούτελο
φορούσαν καὶ τίς λόγγες μας κρατούσανε,
τὴν κατασχόνη τῶν Ρωμαίων ἔχοντας
πολεμικὸ βολίδι ἐμεῖς «ἐκδίκησι»
θροντοφνοῦμε κι' ἀκρατοὶ ριχνόμεστε
μέσα στὴ θράση τῆς ἀμάχης. Κι' ἀδραχνα,
κι' ἀρπαζεν ὁ καθεὶς μας τῆς νεκρόκλεφτες
ἀρματωσιῆς: αὐτὸ δὲν ἦταν πόλεμος! . . .
Μέσ' στὸ πηγμένο τὸ αἶμα, στὰ σωριάσματα
τόσων κορμιῶν ἦταν ἡ πάλη ἢ φονικὴ
ἑκατὸ χιλιάδων μαχητῶν κατάστηθα . . .
Ἐῖτε τραδιέται, εῖτε πεθαίνει ὁ Ἀφρικανός·
στὴ δόξα μας ἢ νίκη ξαναγύριζε
ποῦ κι' ὅλας ἢ ἀντρεπωμένη περηφάνεια μας
στὴ Ρώμη ἐπέταγε, ἔταν, μεταλλάζοντας
ἐξάρνου σὲ ἀπελπισιὰ τὴν κάθε ἐλπίδα μας,
μανιακῆς ὁ Ἀννίθας κατεπάνω μας
πέφτει, ξανασυνάζει τὴν ὀλόσκορπη
στρατιά του καὶ τῆ σταματᾷ. Μεταγυρνᾷ
ὁ νικημένος καὶ ἀργὰ πειά ὁ νικητής
ὀλέπει γυροζωσμένος πὼς ἐκλείστηκε
παντοῦθε. Ἀπὸ δύο μέρη μας ἐστρίμωξε·
τοὺς παλιοὺς ἄλλοι νεόφταιστοὶ ζυγώνουνε.

Ὁ Αἰδρούδας στὸν Νιὼν μας ἀλογάρηδων
τὸ αἷμα βουτηγμένον ποὺ κατὰσπασε
μὲ τῆς μαθρὲς ὀρδῆς του στὰ στενὶδραχα,
ξαναχυμὰ ἢ χεῖμαρρος ξεχύνεται
ἀνάμεσό μας. Ἀπὸ τὴν ἀπελπισιὰ
τετραδίπλη ἢ ἀνδρεία μας θεριεύει. Καὶ
κάθε Ρωμαῖος πέφτωντας, σὰν ξεψυχὰ
πεθαίνει ἐκδικημένος! . . .

Φούριος.

Ὡ τί συμφορὰ!

ἀγόρια μας ἀγαπημένα! θύματα
εὐγενικά! Τριδύστυχα μὰ ὑπέροχα.

Λέτιουλος (ἐξυκολονθώντας)

Πλάκωσε ἢ γόχτα ἔταν καθάλλα διάβαιναν
τὸν κάμπο τὸν ἀπαίσιον τὸν κατὰσιγο,
ἐπὶ τὸν ξάφνου μὲς στὸ σεληνόφωτο
σὲ μιὰ πέτρα ἀγναντεύω τὸν Αἰμίλιον
αἵματομένο ν' ἀκουμπᾷ καὶ ἀτάραχο.
«τὸ ἄτι μου πάρε» τοῦ φωνάζω «γλύτωσε
τὸν παιὸ μεγάλο τῶν Ρωμαίων! Ζήσε . . . μὰ
μοῦ λέγει: «μένω» ἐπιθυμῶ τὴ δόξα μου
νὰ σώσω» ἔλα τᾶλλα τᾶχει ἢ Καρχηδόν!

Φταίσῃς σ' ἔλιν τὰ μάτια γιὰ τῆς συμφορῆς
τῆς σημερινῆς, ἢ ἀθῶος σάλλον ρίχνοντας
τὸ κρῖμα, μὲ τὸ θάνατό μου προτιμῶ
νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ μιὰν ἀθλία ζωή».

Μόλις τελειώνει, ποὺ καινούργια σαγιτιὰ
τὸν λάβωσε καὶ τὴ μεγάλη του φυγὴ
νοιώθει: στὰ χεῖλια του. Μισσοσηκώνεται,
φωνάζει: «Ρώμη, τείχη ἔσαι πανίστρα
ἀφισμένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δλέθρια χέρια μου
στοὺς δάρδαρος, ἀρματωθῆτε, διώξτε τους!
Γεννήσατε ἕναν Κάμιλλο, ἢ τοῦλάχιστον
πέφτωντας μιμηθῆτε τὸν Αἰμίλιο:
Ρωμαῖοι, τοῦ νικημένου ἔδοξα ὁ θάνατος!»
Μὲ διώχνει ἀλόργα καὶ τὴν ἀντρωμένη του
μορφή σκεπάζει μὲ τὴν καταξέσχιστη
του τήβεννο. . . σιμώνει ὁ Ἄννίδας ὕστερα
καὶ σκεπασμένο βλέποντας καὶ ἀκίνητον
ἕνα Ρωμαῖο καθιστό μὲς στοὺς νεκροὺς

τῆς διπλωσιῆς τῆς τήβεννου ξανοίγοντας
σκύθει, μὰ τὸν Αἰμίλιον ἀγνατεύοντας
χλωμιάζει καὶ στὰ χεῖλια του ἀποσβύνεται
τοῦ θριάμβου τὸ χαμόγελο. Ταράζεται:
σὰν νὰ ντρέπότανε ποὺ ἦταν νικητῆς
μὲ τὸν Αἰμίλιο νικημένο! Στὴν στιγμὴν
αὐτὴν ἴσως στὴ νίκη του νὰ πλάνευε
τὸ μεγαλεῖο τῆς Ρώμης καὶ τὴν ἐχθρα του
νὰ δέσμευε, εἴτε ἢ Ρώμη μὲς στὰ αἵματα
σὰν δραμα θὰ φάνηκε ὀνομάζοντας
τοὺς πρόγονούς μας. Θάρρεψε πῶς ζωντανούς
στὰ μάτια του τοὺς θώρησε, καὶ δάρδαρος
νοιώθηκε, ποὺ ξεθαρρεμένους σταματᾷ
τῶν νικητῶν τοὺς σαλπισμούς καὶ τίς κραυγῆς
καὶ φύγει στὴ σκηνή του . . .

Φάβιος.

Πῶς; ὁ Ἄφρικανός

στὴ Ρώμη ἀπὸ τὰ χεῖρες ἔαν ἐκινήθηκε;

Λέτιουλος.

τῆς Καρχηδόνος ἄφηκε τοὺς ἥρωες
τῶν νεκρῶν νὰ μοιράζονται τὰ λάφυρα.

Φάβιος.

Καιρὸ μὴ χάνοιμε!

(Μπαίνει εἰς τὸν σκηνὸν καὶ δίνει γραφὴ τὸν Ποιτίωνα).

Φούριος (πρὶν ν' ἀνοίξει τὴ γραφὴ)

Μὰ πρῶτα τέλειωνα!

δύο εἶχαμε ὑπατοὺς . . . ὁ Βάρρων . . .

Λέτιουλος.

Ζαὶ . . .

Λεύκιος.

Μὰ πῶς
μπορεῖ νὰ ζῇ ἀφοῦ μπροστά του ἔσφαξεν
ἀπὸ ἀγνωριὰ του τὸ στρατό του δλίκλητρο!

Φούριος (ἀφοῦ διαβῆκε τὴ γραφὴ).

ὁ Βάρρων εἶναι στὴ Βανούσα μ' ἑκατό
του καθάλλαρηδες . . .

Λεύκιος (μὲ εἰρωνεία)

Γενναῖε στρατηγέ,

θάφνες ποὺ σὲ ἄξιζαν!

Φάβιος.

Τί λέει στὴ Σύγκλητο;

Φούριος.

τῆς δίνει τὴ ζωὴ του.

Λεύκιος.

ἀφοῦ δίχως ντροπὴ
ἀπ' τὸ καθήκον του τὴν ἐκλεψε. Γιὰ μᾶς
εἰς μέρες του ἀξία καμμιά δὲν ἔχουνα!

Φάβιος.

Πῶς; νικημένος, ἀδελφός, ξεφεύγωντας
μὰ τέτοια συμφορὰν, ἔταν σὲ κίνδυνον

θάξει τή Ρώμη από αδελφιά του, ό άνθρωπος
αυτός δε στέργει ακόμα τις ελπίδες του
νά χάσει για τήν Ρώμη πώς μπορούμε έμεις
άδεια νά τόν κρίνουμε; Καθένας μας
τέτοιο Ρωμαίο πρέπει σά θριαμβευτή
νά τόν δεχτεί αυτόν, πού ακόμα άναμετρά
τή Ρώμη με τις Κάννες και πολυτέλειος!
πού μένει φταίστης, νικημένος!

Λεύκιος. Καί τί λέει
ή Σύγκλητος;

Φούβιος. Ν' άρθεί κι' αυτός νά μοιραστεί
τό ριζικό της Ρώμης πού σέ κίνδυνο
δρίσκαται. 'Η Ρώμη καρτερεί τόν ύπατο.
(Καίσιος δείχνει)

Λεύκιος. ή Ρώμη μεγαλόψυχη!

Φούβιος. Μα παραδλέποντας για όσα λάθισαν
ό Βάρρων τόν Άννίβα πρέπει αλύπητα
νά πνίξουμε.

Φούβιος. τόν νικητή μας;

Σήμερα
νικητής, μά αύριο νικημένος άρπυκτα.

Φούβιος. Καί σ' άρματά του τί άλλο παρά δάκρυα
μπορούμε νά προβάλουμε; — γεροντικά
δάκρυα, δάκρυα μονάδων δίχως παιά παιδιά! . . .

Πού είναι οι Ρωμαίοι νηοί, πού ακόμα ως τώρα ζούν;
Στις Κάννες όλη ή νειότη μας έχάθηκα,
μας τόπει ό Λέντουλος, και φως γυρεύεται
ματά από τέτοια συμφορά νά πνίξετε
τον Άννίβα! . . .

Φούβιος. Τό θείω! είμαστε απόγονοι
αυτών πού έμασαν τό Βρίννο' αν χάθησαν,
και δέν υπάρχουν πια Ρωμαίοι . . . ες κάμουμε
καινούριους άλλους! . . . Στους παιέδονατούς, στους παιέ
άδειλαστους, στους παιέ καλοός από τους πολλούς
σικλάδους μας ες δουρήσημα τή λευθεριά:
ες δουρηθών διαλέγοντας, τά σίδηρά
τους νά φυλάξουν είτε νά καρδίσεινε
κάθε δικαιομά μας, ες λυτρίσεινε
τά χέρια τους απ' τά δεσμά και σαν έμάς

ες γίνουν ίδιοι και ίσοι κι' έτσι έκδικητές!
Πά θροσμε ανθρώπους!

Φούβιος. Έμεις δίχως άρματα;

δέν έμεινε ούτε λέγγη ούτε ασπίδα μιά.

Φούβιος. Ναι μά με τις σπασμένες άλυσίδες τους,
με τά ύννια, με τους λαστούς, με τά σφυριά,
σαγιττες λόγγες, σπάθες νά χαλκίψουμε
μπορούμε. τις ασπίδες . . . από τους θεούς
ες δανειστούμε! οι πρόγονοί μας τους ναούς
τους γέμισαν με δαύτες! Ναι, ξαρμάτωτη
ή Ρώμη όταν μονάχη και σφιχτόκλειστη
ζώθηκε από τους θεούς της σε χαλκά θανης,
δικαιούναται ν' άρματωθεί τή δόξα της
κι' απ' τους δωμούς νά πάρει της άνδρείας της
τ' άθάνατα άμανάτια! Για νά σώσουνε
τους γιουός, των προγόνων μας ή περίδοξες
νίκες ες πιστευτούνε τους παμπάλαιους
τους θησαυρούς στα χέρια μας! . . . κραδαίνοντας
τ' άρχαία, τά λαμπρόπρεπά μας τρόπαια
πού πάλλουν από τήν ήρωική φυγήν
ως τώρα, μέσα μας τετραδιπλην άλκη
θα νοιώσουμε, κι' έτσι ή αίονια άρματωσιά
θα κάνει τόν καθένα μας καθως αυτήν
άνίκητη! . . . ή μοίρα πάντα υποχωρεί
μπρός στη γερή καρδιά. Καί νά υποφέρει καν
τους νικητές ή Ρώμη πια δέν δύναται
έρχονται για τήν έχθρα της, μά διώχονται
'πό τήν όργή της' πάνω τους ή συμφορά
πλακώνει πριν απ' τή φοδέρα. Έδω ποτέ
στο Καπιτώλιο στρατιώτης έχθρικό
δέν ύπνωσεν έκτός απ' τόν αίώνιος
τόν ύπνο.

Λέντουλος. Φάβιε, εύχαριστούμε.

Φούβιος. απ' τό χαμό
μας σώξεις' στην καρδιά μας μέσα ανάδειξε
φλόγαν ελπίδας ή φυγή σου.

Καίσιος (άγγέλλοντας). Οι Δέκιμοι.

Οι Ίδιοι, Φῆσιος, τέσσαρες δέκαρχοι.

Καίσιον. Φοῦριος. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἄρη! . . .

Λεύκιος (αὐτοῦ δεκάρχου). Ἴδω ζυγώσατε

Τῆς ἀφανέρωτῆς μας μοίρας μυστικοί
φυλάχτορες. Ρωτήξατε τίς μαντικές
γραφτές μας, θεῖους δελφικούς ἀντίλαλους;

Φῆσιος. Κάμαμε ὅτι ἔπρεπε.

Λεύκιος. Τί λέγουν οἱ θεοί;

Φανέρωσαν τὸ τί γυρεύουν ἀπὸ ἡμᾶς;

Φῆσιος. Στὰ χάλκινα τὰ φύλλα αὐτὰ ξεδιάλυσαι.

τὰ λόγια «σὰ συντρίψεις τὸ γαμψόνυχιο
τοῦ λιονταριοῦ, τὸ σκουριασμένο σου σπαθί
καλόγνωμο νὰ μεταίδει τὸν Ἄρη, εὐθὺς
ὅταν ἡ φλόγα τῆς Ἔστιας, ποὺ ἐσβυσειν
ἀνόσιο κρῖμα, τὴ λαμπὴ τὴ διάφανη
τῆς μέρας ξαναπάρει στὸ βοημιό μπροστά.
ποὺ ἄλλη φλόγα βεδηλιώνει ἀπὸ καιρό».

Λεύκιος. Μιὰν ἄλλη φλόγα; ποιά ἄλλη; ἐκτός τοῦ Ἐρωτα;!
(κατεβαίνει ἀπὸ τὸ θώκο του)

Τῆς συμφορᾶς μας ἐπὶ τέλους γνώστηκαν
οἱ μυστικὲς αἰτίες!

Φάβιος. Τῆς Ρώμης ὁ βοημιός
στὸ κρῖμα εἶναι ἄσυλο!

Λεύκιος. Μὰ ἄς μὲν ὀλοήσουμε
ἢ Ἐστία. Ἄφευκτα θάχει τὸ θῶμα τῆς . . .

Λέτιουλος (ταμειωμένος ἀλότρομος).
Θεοί!! . . .

Λεύκιος (ἀπὸ Φῆσιος). Ποιὰ μπορεί νὰ εἶναι ἡ φταιχτρα ἀπ' ὅλους τους;

Ποιὸ νάναι; . . . τὸνομά τῆς! . . .

Λέτιουλος (μέσω του). ὦ! Τὴ δύσμοιρη!

Λεύκιος. (καταξοχώντας του). Γιατί ταραχτήκε; τί τρέμει; . . . μιὰ ἀδερφή
δὲν ἔχεις Ἐστιάδα;

Λέτιουλος (μὲ ἐτοιμότη δίχως νὰ ταραχθεῖ στὸ Φῆσιος).
Στις ἀλέθριες

σελίδες τὸνομά τῆς δὲν ἐγράφθηκα!

Φῆσιος. Δὲ βρέθηκε τῆς φταιχτρας τὸνομα;

Λεύκιος. Μὰ αὐτὸ
ἡμεῖς πρέπει νὰ θροῦμε . . .

Φοῦριος (σηκώνεται). Τίς λογοστριβές
ἄς πάψουμε . . . μᾶς εἶναι τώρα ἀδύνατο
νὰ μαζευόμαστε σὲ πόλη δουτηχτὴ
στὸ κρῖμα. Τῆς Πατρίδας, σὺ, Ποντίφηκα,
τὸ θωμιό πάνε νάναστίσεις τῶν Θεῶν
καὶ τῶν Ρωμαίων τὴν ἐκδίκηση κρατεῖς
στὰ τιμωρὰ σου χέρια τλδυσώπητα!

(ἐνῶ ὁ ποντίφηκας βγαίνει μὲ τοὺς δέκαρχους καὶ τὸν Καίσιονα, διακόβεται ἡ συν-
δρίαση σὲ μιὰ γενικὴ κατάληξη).

ΘΩΜΑΗ

Κάθε βράδυ, κατὰ τίς ἐνιαῖ, λίγο πρὶν κλείσει τὸ καπηλιό τοῦ ἀν-
τρὶς τῆς, στριμώνουνταν σὲ μιὰ κόγχη πίσω ἀπ' τὰ χνισμένο γυκλί τῆς ὀ-
ζώπορτας - σκούπιζε πότε πότε μὲ τὸ κεντημένο μαντηλάκι τῆς μιὰν
ἄκρια γιὰ νὰ βλέπει καλῆτερα— καὶ περίμενα. Ὅπου καὶ νάταν θὰ περ-
νοῦσε τόμορφο παλληκάρι μὲ τὴν εὐγενικὰ περπατησιὰ: φοροῦσε ἕνα
μαῦρο ρεμπούπλικο μὲ κατεδασιμένες ἄκριες κι' ἕνα στρωτὸ παλτό μὲ μιὰ
ζώνη ποὺ τοῦ ἐσφιγκε τὴ λεπτὴ μέση. Τὰ βήματά του ἀκούονταν μὲλις
στὸ στενὸ πεζοδρόμιο πεταχτά, ρυθμικά. Κι ὅταν εἶτανε πιά κοντὰ, πολὺ
κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ καπηλιοῦ μιὰ πλατειὰ λουρίδα φῶς ἔπεφτε ξαφνικά
στὸ μισὸ πρόσωπό του κ' ἡ Θωμαῆ μὲ μιὰν ἀπειρη λαχτάρα ξεχώριζε
τότεσ τὰ εὐγενικὰ σημάδια: μιὰ γραμμένη μύτη, ἕνα μικρὸ κόκκινο στόμα
συμαζεμένο σὰ νὰ περίμενε φιλή, κ' ἕνα πηγούνη τόσο χαριτωμένο . . .

Περνοῦσε πάντα μοναχός, σκεπτικός, κατὰ τίς ἐνιαῖ, κ' ἡ Θωμαῆ,
ποὺ δὲν ἤξερε κὲν ἀπὸ ποῦ ἐρχόντανε, ἀκούγε μὲ σφίξιμο τῆς κα διας
τῆς τὴν περπατησιὰ του, τὴν πεταχτὴ περπατησιὰ νὰ σβύνεται στὸ
στενὸ πεζοδρόμιο, χωρὶς νὰ ξέρει ποῦ πάει . . .

Κι ὅμως ἡ Θωμαῆ ἀπὸ τότεσ ποὺ συνήθισε, χωρὶς νὰ ξέρει γιατί,
νὰ περιμένει τὸ σκεπτικὸ παλληκάρι μὲ τὴ μαύρη ρεμπούπλικο, ποὺ θὰ
περνοῦσε στίς ἐνιαῖ μπροστὰ ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ καπηλιοῦ, δὲν εἶχε ὀρεξὴ
μὴδὲ νὰ δοηθῆσει τὸν ἀντρα τῆς στὴ δουλειὰ, μὴδὲ νὰ πιάσει τὴν κου-
δίντα μὲ τὴν πλατὴν γιὰ τίς ἀγάπες τῆς γειτονιάς. Κι' εἶταν ὁ ἀντρας

της νέας και παλληκαρικής και τόν είχε πάρει χωρίς τὸ θέλημα τῆς μητρικῆς της, πού τὴν ζούλευε, καὶ τὰ παλληκάρια τῆς γειτονιάς, πού ἔρχονταν κ' ἔπιναν τὰ βράδια στὸ καπηλιό, τὴν κυτάζανε μὲ λιγωμένα μάτια καὶ λέγανε τοὺς πικροὺς ἀμυγδαλοὺς μὲ τὰ συρτὰ «ἄχ!» γιὰ τὰ δικά της μαύρα μάτια, τὰ χαδιάρικα.

Κι ἔμως ἡ Θωμαῆ δυὸ μῆνες τώρα ζοῦσε ὅλη τὴ μέρα γιὰ μιὰ στιγμή: σὰ θὰ περνοῦσε τὸ σκεπτικὸ παλληκάρι στὶς ἐνιά, ἀκουμπισμένη στὸ θαμπωμένο γυαλί τῆς πόρτας νὰ δειεὶ στὸ φῶς πού θάπεφτε ξαφνικά στὸ μισὸ πρόσωπό του τὸ κόκκινο στόμα πούταν συμαζεμένο σὰ νὰ περιμένε φιλί. Καὶ τῷξερε ἡ Θωμαῆ πῶς ποτὲ δὲ θὰ καταδεχόντανε νὰ σταματήσῃ γιὰ κείνηνα—μιὰ γυναίκα ἐνὸς κάπηλα—καθὼς περνοῦσε περήφανος καὶ σκεπτικὸς. Κι ἄς εἶτανε τὸ πρόσωπό της μὲ τὸ γλυκὸ σιταρένιο χρῶμα του σὰν τῆς Παναγιῆς τῆς Φαναρωμένης, πῶχει τὰ μακριὰ μαύρα ματόκλαδα, κι ἄς εἶτανε τὰ μάτια της χαδιάρικα κι ἄς κάψανε καρδιές! Κι ἔταν πῆγαινε στὸν καθρέφτη νὰ δειεὶ τίς ὁμορφιές της, πού τόσες φορές τῆς τραγουδοῦσανε ἡ παλληκάρια ἔταν ξεχειλίζαν ἀπ' τὴ λαχτάρα ὡς πίνανε, ξεκλύμπωνε τὴ μπλοῦζα της καὶ προβάλλανε τὰ στήθια της γεμάτα προσκαλέσματα γιὰ ξενόχτια. Μὰ δὲν περηφανεύονταν πιά σὰν πρῶτα. Ἦ! κι' ἂν ἄλλοι θὰ μαχαιρώνονταν γι' αὐτά!... Καὶ τὰ μάτια της βουρκώνανε ἀπ' τὸν πόνο.

Μοναχὰ ἓνα βράδυ καθὼς περνοῦσε τὸμορφο παλληκάρι μὲ τὴ ρυθμικὴ περπατησιὰ, γύρισε κατὰ τύχη καὶ τὴν κύταξε κι ἔπεις φωτίστηκαν τὰ μάτια του, τὰ εἶδε ἡ Θωμαῆ καὶ θαμπώθηκε. Δυὸ μαύρα μάτια φαρδιὰ, σὰ νάτανε πάντα γεμάτα ἀπ' ἀγάπη πού ξεχειλίζε καὶ κυτάνε μ' ἓνα ἀργὸ χαδιάρικο ἀνάδλεμα. . . Μιὰ στιγμή τὴν κύταξε κι ἔταν συνέφερε ἡ Θωμαῆ, φαντάσθηκε πῶς μιὰν ὀλάκερη νυχτιὰ πάνω ἀπ' τὸ προσκεφάλι της ξαγρυπνοῦσανε ὅλο χάρια γιὰ κείνη τὰ μαύρα μάτια τὰ φαρδιὰ. Γιὰ πολλές μέρες εἶτανε ζαλισμένη ἀπ' τὴ χαρὰ της.

Μ' ἄλλοίμονο. Μιὰ νυχτιὰ πού τὸ φεγγάρι ὀλοκάθαρα ἀσήμωνε τὸ στενὸ πεζοδρόμιο κ' ἔβλεπε μὲ τὸ νοῦ της — καθὼς περιμένε πίσω ἀπ' τὰ γυαλιά—τὸμορφο παλληκάρι νὰ πηγαίνει ἀγκαλιαστὰ μὲ κείνηνα τὴν ἴδια πρὸς τὴν ἀκρογιαλιὰ πού θάταν ἓνα θάμα ἀπ' τὸ σῆμα, ἡ Θωμαῆ ἔνοιωσε ἓνα ξεπάγιασμα μὲς στὴν καρδιά της καὶ μὲς στὴ σκέψη της: Ἐῖπε τὸν καλὸ της νὰ περνε κρατώντας μπράτσο μιὰ λιγνὴ κοπέλα, πού γελοῦσε μ' ἓνα γέλιο κελαιδιστό. Εἶχε κρυμένα τὰ χέρια της μὲς στὸ μανσόν, φοροῦσε ἓνα μαύρο φόρεμα λούτρ, καὶ στὸ μικρὸ ἄσπρο καπέλο

της πλάγιαζε ἓνα πλατὺ φτερό, πού ἡ ἀκρία του χάλιδευσ τὸ πρόσωπό του. Κ' ἐκεῖνος καθὼς ἔσκυβε εἶταν σὰ νὰ τὴν κύταζε μὲς στὰ μάτια καὶ τῆς μιλοῦσε. Καὶ τὸν ἀκουσε ἡ Θωμαῆ νὰ λέει: . . . «Ἐνα παλάτι ἀπὸ φεγγαρίσιες ἀχτιδες, ἀγάπη μου. . .»

Ἐκκλεψε νύχτας ὀλάκερες κρυφὰ ἀπ' τὸν ἀντρα της ἡ Θωμαῆ καὶ μαύρισαν ὀλόγυρα ἀπ' τὸν πόνο τὰ χαδιάρικα μάτια της. Καὶ τώρα ἔταν θῆρτι ἡ ὄρα ἐνιά τραβιέται σὲ μιὰν ἀκρὴ σκοτεινὴ τοῦ καπηλιοῦ, πού εἶναι πιά ἔτοιμο νὰ κλείσει, καὶ σκουπίζει τὰ μάτια της πού βουρκώνουνε μὲ τὸ κεντημένο ἄσπρο μαντηλάκι της. Μὰ δὲν κυτάνει πιά ἔξω στὸ πεζοδρόμιο γιὰ τὴν φοβὰ: μήπως δειεὶ ξανά τὴν κοπέλα μὲ τὸ φόρεμα τὸ λούτρ καὶ τ' ὁμορφο παλληκάρι— πού τόσο τ' ὄνειρεύτηκε. . . — νὰ τῆς λέει κρατώντας τὴ μπράτσο:

« . . . Ἐνα παλάτι ἀπὸ φεγγαρίσιες ἀχτιδες, ἀγάπη μου. . . »

ΔΗΜ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Α. ΠΡΑΣΙΝΟΥ

Η ΚΟΛΑΣΗ

ΤΟΥ ΔΑΝΤΕ ΑΛΙΓΙΕΡΗ

Ἄσμα εἰκοστὸ τρίτο

Μόνει, ἀσυντρόφευτοι, δουδοί, μπροστὰ ὁ ἓνας κι' ὁ ἄλλος πίσω πηγαίναμε, εἰ ἱερομόναχοι καθὼς στρατοκοπάνε.
Στὸ παραμῦθι, ἡ ἀμάχη αὐτὴ τὴ σκέψη μου εἶχε φέρει,
τοῦ Λισώπου, πού γιὰ τὸ ποντίκι λέει καὶ τὸ βατράχι:
γιὰ τὸ «τώρα» πιότερο τοῦ «εἶδα» δὲ μοιάζει ἀπ' ὅσο
τόνα τῆς ἀλλῆς, μὲ τὸ νοῦ προσεχτικὸ ἂ δεῖθονε
τὸ τέλος τους μὲ τὴν ἀρχή. (1) Κι' ὁ λογισμὸς ὡς ὁ ἓνας

1) Ὁ μῦθος αὐτός τὸ Λισώπου λέγει ὅτι ἓνας βιτράχος ἐπιθυμῶντας νὰ φάῃ ἓνα ποτικὸ τοῦ πρότινε νὰ τοῦ μῆθει νὰ κολυπά καὶ τὴν ἔδεσε στὸ ποδόχι του, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν τραβήξῃ αὐτὸ βιθὴ μόλις προχωρήσουνε στ' ἀνοικτὰ τῆς λίανης. Μὰ πρὶν ὁ βιτράχος ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιό του, ἓνα γεράκι ἀλακίνοντας ἔβρισε καὶ τοῦ εἶπε κατὰ τὴν σοφί (ἐξίγηση τοῦ Andreoli ἡ ἀρχὴ τόσο γιὰ τὸν βιτράχο ὡς καὶ γιὰ τοὺς διαβόλους εἶπε) τι προτείνοντε μιὰ θιγέλια γιὰ νὰ ἐπιτόρουνε ἓνα κακὸν ὁ βιτράχος; προτείνε τοῦ ποντικῶ νὰ τοῦ μῆθει κολυμαὶ μὲ σκοπὸ νὰ τὸν πιεῖ, οἱ δαίμονε; προτείνοντε τοῦς δυὸ ποιητὲς νὰ τοῦς ὀδηγήσουνε ἐκκοπὸ ἔχοντες νὰ τοῦς παραπλανήσουνε. Καὶ τὸ τέλος εἶνε ὅτι μῦθος τοῦ βιτράχου ὅπως καὶ τὴν σκεπὴ τὸν διαβόλου ὅτι ὑπεριούνηται κ' ἐκεῖνοι καὶ τοῦτο μὲ τὴν ἐπέμβαση ἓνα τρίτου: τοῦ γερακιῶ καὶ τοῦ Να'αρέζου.

μέσα απ' τόν άλλο ξεπηδά, παρόμοια κι' απ' αὐτόνα
γεννήθηκες ένας δεύτερος κατόπι πού τό φόβο
τόν πρώτο μου περίσσειψε. — Γιά μᾶς, σκαφτόμουν, τοῦτοι (1)
παιχτήκανε καί μέ ζημιὰ καί περιγέλασμα ἔμοιο,
πού ἀγγίζει τους, θαρρῶ, βαθυά. Κι' ἀν τήν κακή δουλή τους
ἀξίσει ἢ ὀργή, σκληρότεροι θά μᾶς ριχτοῦν κατόπι
κι' απ' ὅσο ὁ σκύλος τοῦ λαγοῦ πού μέ τὰ δόντια ἀρπάζει.
Γροικουσα τάρα σύγκορμα νά μεῦ ἀναδύει ἢ φρίκη
τήν τρίχα, καί ν' ἀκουρμαστώ, κοντσοτεκόμουν πίσω,
σάν εἶπα — Δάσκαλε, γοργά τοῦς δυό μας ἄ δέν κρύψεις
τοῦς Μαλεμπράνκους σκιάζομαι τοῦς ἔχουμε κατόπι,
κ' ἔτσι στή σκέψη μου γυρνοῦν πού τοῦς γροικῶ ἀπό τώρα.
— Κι' ἀπό γυαλί διαργυρωμένο, μ' ἀποκρίεται ἐκαίνες,
ἀν εἶμωνα, δὲ θά τραβοῦσα πιδ γοργά σ' ἐμένα
τήν ἔξω εἰκόνα σου παρ' ὅσο ἀπόχτησα τή μέσα. (2)
Στήν ἴδιαν ὥρα οἱ σκέψεις σου μέ τίς δικές μου σμίγαν,
σπή δύναμη καί σπή μορφή τόσο ἕμοιες, πού απ' τίς δυό τους
μιά δγάνω ἀπόφαση μονάχη: Ἄν λάχει καί τό πλάγι
κατηφοριέται στή δεξιά, πού νά μπορούμε στό ἄλλο
χαντάκι νά κατέδουμε, τ' ὅποιον στό νοῦ σου δάνεις
κυνήγι θά ξεφύγομε. — Δέν εἶχα πάψει ἀκίμα
τέτοια νά λέγει ἀπόφαση, πού μέ φτερά ἀπλωμένα,
κι' ὄχι μακρυάθε, νάρχουνται τοῦς εἶδα νά ῥεσ πιάσουν.
Μ' ἀδράχνει ξαφνικά ὁ Ὁδηγός, σάν μάνη, πού ξυπνοῦντας
σπή δουή, σιμά της κάζεται τίς φλόγες φροντομένες,
ἀρπάει τ' ἀγόρι της καί φεύγει καί δὲ στέκει διόλου,
γι' αὐτό ἔγνωια πιότερη ἔχοντας παρὰ γιά τόν ἑαυτό της,
τόσο πού μ' ἕνα ντύνεται πουκάμισο μονάχα.
Κι' απ' τόν τραχὺ γκριμνὸ ψηλάθε κάτω ἀπαρατιέται,
στό ρέπιο δράχο ἀνάσκελος, πού απ' τὰ δυό πλάγια τόνα
τοῦ τράφου κλείνει τοῦ πλαινοῦ. Ποτὲς ἀπὸ κανάλι
ναρὸ δέν τρέχει πιδ γοργό, τή ρέδα γιά νά στρέψει
μύλου ττριζς, σπή φτερωτή κοντήτερα ὡς σιμόσει,
παρ' ὅσο ἀπὸ κατήφορο παρόμοια ὁ Δάσκαλός μου,
σπήν ἀγκυλιὰ κρατῶντας με σὰ γυιό, σὰ σύντροφο ὄχι.
Τὸ ἴσιωμα κάτω τοῦ δυθεῦ τὰ πόδια του ὡς ἀγγίξαν,

1) Οἱ δαίμονες. 2) Τὴν εἰκόνα τῆς ψυχῆς σου πού σκέπεται τοῦς δομημένοι
καί φοβᾶται.

ψηλά φανήκαν στίς κορφές ἐκαίνοι ἀπάνωθὲ μας.
Μὰ φόβος τους δέν εἶταν πιά, τί ἢ Πρόνοια πού δρ:σέ τους
ἢ ὑπέριστα νά στέκονται τοῦ πέμπτου λάκκου ἀργάτες,
ἀπ' ὅλους τους τὴν ἐξουσιὰ νά δοῦνε ἐκαίθε ἐπῆρε.
Συντόχαμε φτιασιδομένους ἐκαί κάτω ἀνθρώπους, (1)
πού ὀλόγυρα μ' ἀργότατα πατήματα πηγαίναν,
θρηνώοντας καί πού ἀνήμποροι κι' ἀφανισμένοι εἰδείχαν.
Μὲ χαμηλὲς στή μάτια ὀμπρὸς κουκοῦλες, εἶχαν κιάπες (2)
ὡς ὅποιες, γιά τοῦς καλογέρους φταιάνουν τῆς Κολώνιας.
Ἐξω χρυσίς, πού θάμποναν μὰ ὅλες μολὸδι μέσα
ἔτσι βαρυές πού ὁ Φρειδερίκος ἔντυνε ἀχυρένιος. (3)
Ὡ! ἀτέλειωτα ἀφανιστικὲ μαντιῶ! Ζερβιά μαζὺ τους
γυρνοῦμε ὡστόσο τὸ ἄχαρο γροικῶντας μοιρολί,
μὰ τόσο ἀργόσαι, ἀπ' τό φορτίο, τὸ κουρασμένο ἀσκέρι
πού κάθε γίφου κύνημη νέα συντροφιά εἰδινέ μας. (4)
Εἶπα ὅθε τοῦ Δασκάλου μου — Κάμε κανένα νά βρεῖς
ἀπὸ τίς πράξεις γνώριμες ἢ ἀπ' τὸ ὄνομά του πού εἶνε,
καί κίνα, ὅσο προδαίνουμε, τὰ μάτια ὀλόγυρά μας. —
Κ' ἕνας τήν τσικανή λαλιὰ γροικῶντας κράζει πίσω.
— Τὰ πόδια σας κρατεῖστε, ὡ ἔσταις, πού τρέχετε ἔτσι μέσα
στόν νόχτιο ἀγέρα· ὅ, τι ζητᾶς ἴσως τὸ θρεῖς σ' ἐμένα —
Γυρνοῦντας ὅθε ὁ Δάσκαλος — Κερτέρησε, μεῦ λέγει,
καί μέ τὸ ὄμμα πρόδκινα κατόπι τὸ δικό του —
Στάθηκα τότες κ' εἶδα ὅσο σπὲ πρόσωπο νά εἰδείχουν
μεγάλη διάση τῆς ψυχῆς μαζὺ μου νά δρεθοῦνε, (5)
μὰ τὸ φορτίο τους κι' ὁ στενὸς ὁ δρόμος τοῦς ἀργούτε.

1) gente dipinta — πληθὺς βομένο. Δὲ ἔξω γιάτὶ ὁ Angelo Fiorentino ξηγᾶ
l'ames eclatantes. Εἶνε τόσο σπὲν τόσο του τό φτιασιδοῦ, ὅσο ὁ ποιητὴς μιλεῖ γιά
τοῦς ὑποκοιτῆς!

2) Εἶχαν κιάπες μὲ κουκοῦλες, χαμηλωμέντες μαρὸς στή μάτια τῶς. Οἱ κιάπες
τόν καλογέρον τῆς Κολώνιας εἶταν ἀπλόχοτες καί ἀλύγιτες, καμωμέντες ἀπὸ
χοντροτάτο ὕψασμα. 3) Εἶταν τ' ὅσο βαρυές πού ἐκαίνες μέ τίς ὅποιες ἔντυνε ὁ
Φρειδερίκος τοῦς καταδικασμένους γιά ἐγκλημα ἰσοχαιτῆς προδοσίης, θά φασίνου-
ταιν μαροστά σὲ τοῦτες ἀχυρένιος. Προσπάθησαν νά κρατήσω κ' εἶδα ὅσο καί παν-
τοῦ τὴν θαυμασιὴ πραγματικότητα τῆς ἰαντικῆς φρασῆς. 4) Πού κάθε βήμα μας
μᾶς ἔρεφ τ' πλάι σὲ νίους ἰσκιους.

5) Ὁμιολογᾶ τὴν πολὺ ὄχη ἀπόδοκα τὸν ἄψ' ἡσπ' ὡστὸ σ' ἐκφρασιακότητα στίχοι

Σάν φτάξαν, με τ' αλλοίθωρά τους μάτια (1) με κοιτάξαν
 ὄρα πελάγῃ, χωρίς μιλιὰ. Κι' ἀκόλουθα γυρνώντας
 ὁ ἕνας στὸν ἄλλον εἶπαν: — Φαίνεται ζώντας τοῦτος
 ἀπ' τοῦ λαίμου τὸ ἀνάθεμα. (2) Κι' ἂν εἶνε πεθαμένοι,
 με ποιάνα χάρη ἀπ' τῆ βαρυὰ στολή γδυμένοι πηαίνουν;
 Ὡ Τοσκανέ, στὸν ἀχαρὸν ὑποκριτῶν πού ἤρτες
 τῆ μέζοξῃ, εἶπαν ὑστερα σ' ἐμένα, καταδέξου
 νὰ πῆς ποῖος στέκεσαι — Κ' ἐγὼ τοῦς ἀποκριέμαι: — Στὸ Ἄρνου
 γεννήθηκα καὶ πρόκοψα σιμὰ τ' ὄρατο τὸ ρεῖθρο,
 στὴν πόλη τὴν τρανή, καὶ πάω μ' ὅποιον κορμὶ εἶχα ἀρχήνα.
 Μὰ ποιοὶ κ' εἶσαι, πού ἔσο βολεὶ νὰ βλέπω, πόνος τόσος
 σὰς στάζει ἀπὸ τὰ μάγουλα; καὶ ποῖος σὰς τὸ μαρτύριο
 παρόμοια πού σπιθοβολὰ; (3) — Κι' ὁ ἕνας μὲ λέει: — Φρικωμένες
 οἱ κάπες οἱ πορτοκαλιές μ' ἔτσι βαρὺ μολύδι,
 πού δμοῖα τὰ ζόγια κάμουνε τίς ζυγαριές νὰ τρίζουν (4)
 Σταθήκαμε φράτοι Γκουτίντοι (5) ἐμεῖς καὶ Βολονέζοι,
 κραγμένοι ἐγὼ Καταλανὸς καὶ τοῦτος Λοδερίγκος, (6)
 κ' ἡ πόλη σου νὰ τῆς κρατῶμε εἰρήνη ἀδιάλαξέ μας,
 καθὼς εἶνε συνήθειο ἀνθρώπων ξένους νὰ διαλένε. (7)

1) Τ' αλλοίθωρημα τῶν ματιῶν δὲν ἀναφέρεται γιὰ νὰ δεῖ τὸν κώπο, ἀλλὰ
 γιὰ τὴν σάν ἕνα σύμβολο κ' αὐτὸ τῆς ὑποκρισίας πού ἄλλο ὄ βλέπεται ἄλλοῦ πα-
 ρατη εἶ.

2) Τὸ ἀνάθεμα τοῦ λαίμου μαρτυροῦ τὴν ἀναπνοὴ γνήσιον τοῦ ζωντανοῦ.

3) Τὸ χροῖό-σας μαρτύριο: οἱ χροῖοὶ κάπες πού σὰς συντρίβουν τὰ κόκκαλα.

4) Ἄλλη περιεπιτότητα μὴ φαινομένη δαντική φράση: οἱ κάπες εἶνε φουρισμέ-
 νες με τόσο βαρὺ μολύδι ὥστε κόμιν τὰ κόκκαλά μας νὰ τρίζουν ὅπως τὰ ζόγια
 κάμουν νὰ τρίξει τὴν ζυγαριὰ. 5) Τάγμα ἰπποτῶν ἔχοντας σκοπὸ τὴν προστασία τῶν
 πτωχῶν, τῶν ξένων, τῆς χήρας, τῶν ὀρφανῶν. Godenti ἢ Gaudenti σημαίνει **εὐθυ-**
μοι, χαρούμενοι. Τοῖς δόθηκε γιὰ τὴν ἕξοχόν τους εἶταν ἀναλλαγμένη, με τὰ προ-
 γόνια πού εἶχαν, ἀπὸ πολλὰς ἀγγείας καὶ παραδομένη στὶς ἀπόλαφες 6) Ἡ
 Φλωρεντία ἀποκαμωμένη ἀπὸ τοὺς ἐμφύλιους πολέμους τῶν γονέων καὶ τῶν γε-
 βέλινων ἐφασαξέ τὸν messer Lodovico degli Andalò καὶ τὸν messer Catalan^o
 Catalani, καὶ τοὺς ἔδω ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν Frati Godenti, γὰρ νὰ ἐπιτόχουν ἕνα
 συμβιβασμό. Μὰ τὸ κόμμα τῶν γονέων κατέστρεψε τὸ τοῖς ἀγοράσει καὶ οἱ
 γεβέλνοι ἐδιώχτηκαν ἀπ' τὴν Φλωρεντία, καὶ κήσαν τὰ σπύτια τῶν ἀρχηγῶν τους,
 ὅπως κάμει ἐπαγγελμὸ πού κάποιος ὁ ποιητὴς.

7) Ὁ στίχος: Come qual'esser tolto un uom solingo
 σημαίνει ἀπ' τὴν Mme Espinasse Mongenet — qu'onque la contame y soit d'élire
 un seul homme. Δὲν βλέπω ὅμως γιὰτὶ καὶ πῶς τὸ come ἐδῶ μορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ
 qu'onque. Πραγματικῶς ὁ Conservator piaciò ὅπως ὀνομάζονταν ὁ podesta, πού
 εἶχε κυριώτερό του σκοπὸ τὴν εἰρηνοποίηση, εἶταν Ρουός, ἀλλὰ πῶς ἡ Mme Espi-
 nasse, γιὰ ν' ἀκολουθήσει πιστὰ μὴ ἱστορικὴ πληροφορία ἐξ καὶ πολὺ βέβαια,
 παραβλέπει τὴ σαφέστατη διατύπωση τοῦ στίχου: Ὁ τέρηνετος πρέπει φουσιώ-
 κατα νὰ εἶνε ξένος πρὸς τὰ κόμματα πού τὸν καλοῦνε νὰ εἰρηνεύει.

Τί πράξαμε τὸ δείχνει ἀκόμα γύρω τὸ Γαρδίγκο.

— Τὰ βάσανά σας, ἀρχίσα νὰ λέγω, ὦ καλογέροι...

Κι' ἄλλο δὲ λάλησα γιὰτὶ τὰ μάτια μου χτυπήσαν
 σὲ κάποιονα με πάλους τρεῖς στὸ χῶμα σταυρωμένο.

Στρίφτηκε ὡς με εἶδε σύγκορμος, στὰ γένια του φουσώντας
 με στεναγμούς κι' ὁ φράτε Καταλάνος πού ἐννοισέ τον,

— Ὁ καρτωμένος πού κοιτᾶς στοὺς Φαρισαίους, μὲ λέγει,
 σουδούλεψε ἕνα, γιὰ τὸ λαό, νὰ στείλουνε στὰ πάθος.

Γυμνὸς στὸ πλάτος κοιτάται τοῦ δρόμου, καθὼς βλέπεις,
 καὶ χρειὰ νὰ νοιώθει πρῶτα πόσο ζυάζει ὅποιος διαθαίνει.

Στὸν λάκκο τοῦτο με τὸν ἴδιο τρόπο τυραννιέται

κι' ὁ πιθερός του κ' οἱ ἄλλοι τοῦ πραιτώριου πῶχει γένει:

κακὴ γιὰ τοὺς Ἑβραίους σπορά (1). — Καὶ τὸν Βιργίλιο τότες
 ἀπορημένο εἶδα μπροστὰ σ' αὐτόνα πού αἰσχρὰ τόσο
 βαλμένος εἶταν σὲ σταυρὸ στὴν ἐξορία τὴν αἰώνια.

Πρὸς τὸν καλόγερο (2) κατόπι τέτοια μιλεῖ λόγια.

— Δεχταίτε νὰ μὰς πῆτε, ἂν σὰς βολεῖ, στὸ δεξιὸ χέρι,

πέρασμα ἂν βρισκεται κανένα, εἴθε μορεῖ νὰ βγοῦμε

κ' οἱ εὐθὲ, χωρίς τοὺς ἀγγέλους νὰ διάσουμε τοὺς μαύρους
 ν' ἀρθοῦνε, μέσα ἀπὸ τὰ βύθη τοῦτα νὰ μὰς βγάλουν.

— Πιόταρο ἀπ' ἔσο σκέψτεσαι, μὲ λέει, σιμὰ ἔναι δράχος
 πού ξεκινώντας ἀπ' τὸν τοῖχο τὸν μεγάλο κόβει

τοὺς τράφους ὄλους τοὺς φριχτούς, πᾶρεξ αὐτόνα, (3) ὅπου εἶνε
 πεσμένος καὶ δὲν τὸν σκεπάει. Μπορεῖτε ἀπ' τὰ ρημάδια

ν' ἀνέβετε πού ἀνηφορώντας τὸ θυθὸ γεμίζουν. (4)

Στάθηκε λίγο με σκυφτὸ κεφάλι ὁ Δάσκαλος μου

κ' εἶπε κατόπι — Ἐπύτικα τὸ δρόμο ἐξήγησέ μας

αὐτός πού τοὺς ἀμαρτωλοὺς γραπώνει ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος

1) Ὁ σταυρωμένος εἶνε ὁ Καύλας. Τὸν στίχο che fu per li Giudei mala
 sementa ἢ Mme Espinasse Mongenet ἐξηγεῖ: qui fut pour les Juifs semence
 de malédiction.

2) Ἴσως τὸ frate δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὸν καλόγερο. Προτίμησα τὴν
 λέξη αὐτήνα γιὰτὶ οὔτε ὁ **ἰαπότης** οὔτε ὁ **ἀδελφός** δὲν μοῦ φάνηκαν καὶ ἄλλες.
 Οἱ frati Godenti εἶχαν πολὺ περισσότερο θεσηκεντικὸ παρὰ λαϊκὸ χαρακτήρα 3)
 Ἐκτός ἀπ' αὐτόνα ἐδῶ τὸν τράφο, ὅπου ὁ δράχος πού χρησιμοποιεῖ σὰ γέφυρα εἶνε
 πεσμένος καὶ δὲν σκεπάει πιά τὸν τράφο αὐτόνα. Ὁ μεγάλος τοῖχος εἶνε τὸ τοί-
 χισμα τοῦ πηγαδιοῦ τῶν Μαλεβόλε. Διέ σχετικὴ σημείωση στὸ 18 ἄσμα 4) Τὰ
 ρημάδια τοῦ γεφυριῦ πού γκρέμισε σηματοῦνουν σορὸ κάποιος στὸ βυθὸ καὶ μορεῖτε
 ν' ἀνέβετε σ' αὐτά.

— Άκουτε, λέει ο καλόγερος, στη Βολωνία να λένε (1)
 πώς πολλές ο διάβολος κακίες και μέσα σ' όλες
 πώς είναι ψεύτης γροίκητα και της ψευτιάς πατέρας —
 Ξεκίνησε ύστερα ο Όδηγός με βήματα μεγάλα,
 και παραγμένο απ' το θυμό το πρόσωπο είχε λίγο.
 Κι' απ' τους άφαντισμένους έφυγα ακολουθώντας τότε
 των παλαριών τα σημάδια των άγλαπημένων.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Α. ΓΙΑΛΟΥΡΗ: "ΖΩΗΣ ΟΝΕΙΡΑ",

Μέσα εις τους θλιβερούς άγεμοστρόβιλους των ιδιολογιών, των θεωριών και των κρίσεων με τ' αλληλομυλωνήματα, που συνεπαίρνονε την άμοιση Ρωμείνη καλλιτεχνική αντίληψη, τότε καταβύζοντες την στα βαλτόντρα της καθαυτο χλιμειπωμένης κοινοτοπίας και τότε ανεβάζοντες την στα κυριολεκτικά έναέρια έπίπεδα της απότομης υπερβολής και των έγωιστικών υπέροχων μερικόν άταραχικών χειρονομιών, χωρίς δυστυχώς να της δείχνουν εις το χάη της νεωτερικότητος μανίας και τη στυάτα της τελικής κατύφθησης, — ο κ. Γιαλούρης εις όρχαίος στωϊκός περνάει άδιάφορα τα θαλλώματα και τη συζύτηση των μεθυσμένων συμποσιαστών της Νεοελληνικής Τέχνης, προτιμώντας στην έλαιοφόρα του εξέλιξη προς το φιλολογικό του ανέβασμα, το μονοπάτια, που άν και γεμάτα κάπου κάπου από την άναπόφορη ένα το Ρομαντισμού και τα βαρενά άρόματα μερικόν ξεχασμένων όραματισμών, κρύβοντε πάντα μισοσημμένα στους βάτους των, τ' άθύναιτα λουλαδία της νοσταλγίας προς μιá άνώτερη, πνευματική Ζωή και της διανόησης που δέεται κάπου από το σκληρό έιδωλο μιáς παρθενίας: Όμορφιάς.

Από τα πρώτα φύλλα του, το «Ζωής Όνειρα» είδος λυρικών απομνημονευμάτων, συγκεντρωμένων γύρω από ένα αισθηματικό κέντρο (ε.ν. έρωτα του Εγγένη Πολίτη και της Δάφνης) μαζί με τις χαρακτηριστικότερες σφραγίδες της ειδωλοπαθής τάσης, που παρατηρείται σχεδόν σε όλα τα γνωστά διηγήματα του πολίτη λογοτέχνη, και του χριστιανικού μυστικισμού, ποίνε σαν απαραίτητα σημάδια βυζαντινής ιδιοσυγκρασίας, μας ξεφαντώνει την πλούσια σε καθαρά ποιητική αντίληψη, φλόγα και φαντασία, ψυχή του ποιητή τόσο καλά και ξελότυνα να την κρίνει άλλοτε κέδω, κάπου από τη στυγνή μάσκα του άμερόληπτου δικαστή και του ψυχραίου μπλαζέ. Οι πρώτες μεταλλαγές των αισθημάτων του Εγγένη

1) Έχω γροικήσει, είπε ο άδελφός στη Βολωνία να λένε. Και παραπάνω: Και προς τον άδελφό κατόπι λόγια μιλεί τέτια. Παράτησα τους στίχους αυτούς για τον λόγο που ξήγησα παραπάνω (σ.λ. 151, σημ. 2)

Πολίτη μας φέρνονε το άρωμα της παιδιατικής αντίληψης, του ξημερόματος έκτίπου των πρώτων πόθων που λακταρισμένες πεταλούδες τρέχανε να πιούνε το μέλι που κρύβανε τάνθρα της Ζωής, χωρίς να μιντεύουνε πως ύστερα από λίγο καιρό, το μέλι αυτό, θα φούντωνε στην ίπόσταση τους πλήθος από τις κίτρινες άνεμώδες του σκεπτικισμού και της είρωνείας. Μόλις ξαναβλέπει το άμπέλι «με τόγαπημένα κατάρτια του όπως το καθένα τους έκλεινε κι' από ένα κομμάτι της ζωής του», τον συνεπαίρνει «ένα δυνατό κτεποκάρδι» και λακταρισμένος τρέχει «να τα κυτάξει, να τ' έξτάσει, να τ' χαρεί ένα ένα ή καρδιά του». Και παρακάτω όταν περιμέτοντας τη Δάφνη, τη βλέπει ξαφνικά «να ξεπροβάλλει αγάμεσα από τις στροφές των καϊσιών ένα θάμπος χύνεται στα μάτια του» κι' όταν κατόπι στο τριπάκι του προσφέρει καϊσιά, ή εσώτερη μυστικιστική ήδονοπάθεια σμίγεται με την λική της γένσης, κείται το άτομο του πλημμυράει «άπο ενόιδιά και μόσκο».

Έτσι ο κ. Γιαλούρης πετυχαίνει να έποβάλει στη ψυχή μας όλο εκείνο το πολύχρωμο λυρικό κομπολόι ενός είδους μεταφυσικής άποθέωσης, όλο εκείνο το γλυκό έντιπέγγισμα ενός πλατωνικά καλλιτεχνικού θριάμβου, — θλιβερών απομνημονεύων της πλαστικής Έλληνορωμαϊκής αντίληψης — που για μας οι πρώτες άταλαμπές της φλόγας των αισθητικών διανοούμενων ένθρόπων, όλακαιο τον κόσμο εκείνο των φτερουγισμάτων που μας ανέβαζαν άλλοτε, σε λανταίες γένυρες για να βλέποσμε από κει τον κόσμο σε μικροσκοπικές πολιτικές τζουτζέδες. — μονάχα όμως για να μας θυμίσει πως όλα ταύτα δεν είναι πια δυνατό να ξαναζήσουνε μέσα μας γιατί από καιρό νικημένοι από άντελνότερες παγκόσμιες συνθήκες, πατημένοι από τις σιδερένιες πατοχές ενός Άτιλλα κόσμου, άναγκαστήκαμε ν' αντιδράσουμε σαν άπαντα το φρενιασμένο ζήτημα της Πίστης σε καινούργια σκληροτάραχη έιδωλα, το θάψιμο όταγόνα περιβόλια της λήθης και τους όσοφοδελότες του έγωισμού όλων επίνων που μας έδειναν τόσο σφιχτά με την πολλή Ζωή, γράφοντα στις άρίφνητες πλάκες τους γι' αυτοσαρκασμό: «Κυθάδε κένται μερικά από τα γέλασι των περασμένων».

Όσο προχωρούμε οι όραματισμοί που είπαμε παραπάνω γίνονται και περισσώτεροι γιατί ο συγκρατημένος εξ αρχής λυρισμός αρχίζει να πλαταιίνει έδω σαν πεζογράφου. Τα χαμόγελα μιáς μυστικοπαθής φροσιολογίας, της έπίεσης αυτής πυρηγόρας των άδικημένων άνθρώπων της ψυχής, της μεγαλύτερης έποβολής της πνευματικής δημιουργίας, που την πολύντροπη της σημασία έπάνω στο μορτήριο του στοχασμού τόσο βαθειά νοιώσανε κατ' πρώτο λόγο οι Νορβηγοί ποιητές, και κατ' δεύτερο οι όριστοτεχνικοί Ρώσοι πεζογράφοι, και που τόσο την έπεριλάβε στο έργο του κι' ο δικός μας μαιστρος Παλαμάς, κάνει να διασκεδάσουμε τη στετοχώρια μας μπροστά σε κάπως συνηθεισμένους ειδωλοπαθής σκηνές, μ' όλα τα λεπτιλά επτα λυρικά στολίδια του κ. Γιαλούρη, θυμίζοντας μας μαζί με τ' άλλα και το δικό μας κενήρι της Έμπιστης μέσα στις πλαστικές έρημιές των έξοχικών άνθροπων με τα μυστικά των άπομερον κάμπων και τις έποβλητικές βουτσαιές ποίε γιμάτες από κολυούθητους στοχασμούς και μουσικές γαλήνες.

Λίγο απότομα μας έρχεται ή έμάνιση του άντερασή. Άς έπιτρατεί να ποούμε στην άγαπητό μας λόγιο, πως ο τέκος που διάλεξε του κ. Περικλη μας φαίνεται από τους πλέον συνευθισμένους, που ή γλοιοτήτα του είχε κάτι από την

ζητημένο για να φανεί η αντίθεση του άσκητου μπροστά στο ωραίο, του άπαραίτητου για την *Ιταση* της ομορφιάς του και την εξέλιξη του μύθου, που έτσι γίνεται πιο φυσικός αλλά και πιο συνηθισμένος. Μας άρεσει μόνο εδώ να νοιώθουμε πως ο κ. Γιαλούρης μαζί με μας θεωρεί με τον κ. Περικλή, που άμέσως μετά τη γνωριμά του με τον Ειγένη Πολίτη άρχίζει να μιλάει για *Ιησους*, το κατάντημα της ρωμαϊκής Τέχνης από το βάρβαρο νεοπλουτισμό, που νομίζοντας αποκλειστικό σκοπό του ανθρώπου την εγώπαθη άποκτήνωση, ευθιάζει δυστυχώς τα γούστα του και πάνω στη λογοτεχνία. Κ' έτσι κ' έκειναι που δεν είνε τόσο κτήνη σαν τους διάφορους μπαζάληδες των ότων, του φάντη, των καλών φαγιών και της έμποροβιομηχανικής στερεοδικίας συνηθίσανε μόλι τους την άηδία και την έντροπή τους για την Ελλάδα, που περνάει για πολιτισμένο κράτος, να θεωράνε στον τόπο μας το βιβλίο και το περιοδικό πορνογράφημα και το θέατρο ένα κοινότατο *καφι-εμπάν* όπου διάφορες κοκκάτες του ταλλήφου και μερικοί γαλεότοι της δραχμής—θλιβερά κατάπτωχα των ρωμαίων θεατρίνων έκτός από μερικές πολύ τιμητικές εξαίσεις—καταπιάνονται να μας ζαλίζουν με τις γυρνές σάρκες τους και τις τριμένες αντίαισθητικές τους βωμολοχίες. Έτσι το ρομ'ντοσάπ' έδω πήνει τον άπλό του δρόμο. Έρχεται η ζηλοτυπία που ζωγραφίζεται άφ' κατ' καλά και με λιτή περιγραφικότητα που της δίνει τη φλογερή ζωντάνια της *παθολογικής* ζήλειας των καλλιτεχνικών ιδιοσυγκρασιών. Η περιγραφή του στερεοτυπού συναπαντήματος στην άκρογαλιά ε'χε κάτι-ομορφο, ίσως από τις καλύτερες σελίδες του ρομ'ντοσου, καθώς και οι κατόπι σκιές με τις πεισιμιστικές άρμονίες μιας ψυχής που βλέπει να γυρμιζονται σαν πύργοι από τυμπουλόχαρτα όλα τα όνειρα που πλασε μπροστά στο όμοιομα εκείνο φωτισμού από τα ιδανικά της, ποδταν γ' αέτη τα σκοτεινά μάτια της άγασημένης γυναίκας. Συγκρατημένοι και πραγματικοί έδω οι αισθαντικοί, που πάντα ζητάνε τη γλυκειά μονάζια της μητέρας Φύσης :

«Κότταξα τα τελευταία άργυπόρα ποητιά που περνοδου για κάτω. Οι φάσες διάβαιναν άψηλά κοντά στα σύννεφα, ύστερα οι κίχλες, τα κοτσίφια, οι κίσες. Πολλές φορές οι βροχές μ' έκλειναν για όρες στ' άμπέλι. Κάθονιουν στην καλήφα του δραγάτη. Κατόπι κινούσα άνάμεσα στους όγγρούς δρόμους ένω ό φυσικός άποβροχίσης αιώντας το βρογμένο φύλλα των ίτιών τα κανε ν' αντίφωγίζον σαν άσημένα.»

Και παρακάτω :

«... Τράβηξα μακρού κατι τα στεκάμενα νερά, εκεί που κίτβαιναν οι όγγροπαπκιες. Χώθηκα μέσα στα σκοίνα, ένω τα πόδια μου βυθίζονταν μέσα στη λάσπη. Ύστερα κάθισα στα βάθια του καλαμιώνα.

Μόνος εκεί χωρισμένος από τον κόσμο, έννοιωσα τον πόνο να με περικλίνει. Ά ναί ήταν καιρός πιά να ίστοφίρω καιρός να ζουλευτεί η πέτυχια μου. Την είχα τόσο άβολάφει, που έπρεπε να φαρμακιστεί πιά και να μακρίσει. Πώς μπόρεσα λοιπόν να νομίσω πως κουτηλάτης θα ήμουν πάντα των ήλιοχτύπητων μεσημεριών, ένω έπαρχαν και ζούσαν οι λαμνοκάποι των λυκόφωτων, όπου γι' αυτούς είχαν τελειώσει πιά οι χαρές της μέρας ;»

Με τις παθητικές αυτές άποστροφές τελειώνει το πρώτο μέρος του ρομάντσου που μας γεννά και κάποιο ένδιαμέρο για το ζαφνικό μυστήριο της ανεξήγητης στήσης της Λάφνης, πως ύστερα από μία τόση, κατ' τα φαινόμενα, πλατιά κ' εφ-

γενικιάν άγάπη στο διαλεκτό άγασημένο αλλάζει για μία στιγμή το φύλλο άηόντας στα χείρας μιας τραγικής έγκατάλειψης. Μά η λεπτεπίλεπτα τεχνουργικά λυρική περιγραφικότητα του κ. Γιαλούρη, τον σέρνει άθελα του σε *ψυχολογικές άνομοιότητες*, κ' έτσι το ένδιαμέρο που είταμε καταντάει πολύ έπιτηδευμένο.

Το δεύτερο μέρος έρχίζει με τα όρφικά παράπονα της Άγάπης, παράπονα που βαρεθήκαμε πλεία ν' άκούομε, γιατί μέσα τους έχει πεθάνει εκείνο που τάκανε μεγαλότοσά στον καιρό ενός *Οίγκω* ή ενός *Γκαίτε*. Αυτά έμωζ δινουνε άφορητή στο λογοτέχνη της Πόλης, ζέχουσα από τίλλα προτερήματα που άποδείχνει στο γράφμα, να ψηλώσει σ' ένα ζηλευτό *romble* τη θαυμασία του περιγραφικότητα που τον ανεμάζει στο έπιτεδο ενός άρμονικού φορημάτα θαλασσογράφου έδω, έπειτα από τη γλυκειά θαλασσολατρεία που κλαίνει στη ψυχή του, σαν γνήσιος άκροθαλασσίτης :

«Κι' εγώ ετσι όλομωναχος περπατώντας, λυτταρούσα τις μεγάλες θεομές καλονοιριάτικες μέρες. Άνιστορούσα την καθαρία περιγαλήσια θάλασσα που περικλίνει σ' άξελώριστον ήθρον άγκάλιασμα τοίς φηκώστρωτους έφάλους, τους ποικιλοχρόματους κόσμους των κοχχολιών, τα μυστικά θαλάμια των θαλασσιών όστράκων...»

Όμως η στήση της Λάφνης έδω κατανότι περισσότερο αίνιγματική και άδικαιολόγητα ανεξήγητη κ' ασύμφωνη στην έπίσταση που θέλει να της δώσει έξ άρχής ο κ. Γιαλούρης. Πήνει τον κατήφορο μιας σημερινής ασύμφωνης γυναίκας, που της άρεσει να βιουαίξει μερικούς άμυαλικούς κτύχους μαθητάδες του Γυμνασίου.

Έτσι το κτελητό *ψυχολόγημα* που παρατηρήσαμε από παραπάνω γίνεται έδω έντονότερο και φαίνεται, μάλα τα πλούσια από μοιρολατρικό λυρισμό φορημάτα, που να ποδμε τη θλιβερήν αλήθεια ταιριάζουνε καλύτερα σενα έποκειμενικό καλλιτέχνη συντετίστη παρά σενα ασυτηρόν άντικειμενικόν πεζογράφο, όπως, με όπολανθάνουσα έπιθυμία θέλει τον έντο πολλές φορές, ο κ. Γιαλούρης :

«Μόλις από μακρού τοίς έχούρισα ένευγα άνάμεσα άπ' το μονοπάτι μη θέλοντας να τους άντικρίσω. Κατέδραμνε βαθιά η ψυχή μου τις συνοριλιές τους και το θάμπος και την περηφάνειά της Λάφνης γι' αέτην την ασυτήμηση, για την άγάπη ίσως του Περικλή που όλοι τον έπιτιμούσαν και ζητούσαν τη φίλία του. Στο χοριό μέσα εκείνος ήταν το πάν. Σ' εκείνον έτρεχαν κοντά όλοι, αιώτηνός φίλοι ήταν και μπιστεμένοι οι πιο σημαντικοί.

Ποιός ήμουν εγώ μπροστά του, άλλο, παρέξ ένας έρημικος διαβαστής βιβλίων και όνειρατόλος ; Ποιόν εγώ είχα δικό μου ; ό μόνος φίλος μου έμένα ήταν ό μάστρη Λοξάκης, μά ποιός έκει λέρα τον λογά μωζε για τίποτα των φτωχά των μάστρη Λοξάκη τον Άγαρούση ;»

Ύστερα φτάνουμε στις περισσότερες ψυχολογημένες σελίδες του ρομάντσου που περιγράφουνε την οικονομική καταστροφή και το θάνατο του θείου Μιχαλάκη. Μερικές άναλαμπές κοινωνικής φιλοσοφίας σταλάζουνε στη ψυχή μας, που κρατήσε στη ράχη της κ' αέτη κάτι παρόμοιες περιστάσεις με οικονομικές τραγικότητες, τα βάλσαμα μιας μελιχρής παρηγορίας.

Οι άμέσως κατόπι σκιές της κηδείας με τη μεταφορά του πεθαμένου στο χοριό μέσα στη φαράδση βάρκα, βαμμένη μαύρα, το θάψιμο στο μικρό κοιμητήρι του χοριού με τ' αντίκρουμα της Λάφνης, είναι από τις τελευταίες σελίδες του ρομάντσου, που με τη λιτή περιγραφικότητα των πραγματικών λεπτημάτων, και την

πράτων με την ψυχολογική τους *επισημάνση*, μας γεννοῦτε πλέθρα τῆν καλλιτεχνική συγκίνηση, πού σέ μάς, σέρνει ψυχόρμητα τὸ Νου καί πρὸς τὶς μαβιογάλαζες κορφές τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἰδεολογίας.

Ἡ ἀπογοήτευση, πού ἔρχεται ἀπὸ τὸνα μέρος μετ' τὴν ἐρωτικὴ ἐγκατάλειψη, σὲ μιὰ τ' ἀφραγή—μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς καὶ λίγο ἀφέσιμη—ἐκδηλωσὴ τῆς, κί' ἀπὸ τὸ ἄλλο μετ' τὴν κοινωνικὴ καταδρομὴ, μάς ξυπνάει καὶ μάς θυμίζει ἀριστοτεχνικά, σὲν σαυδόνειες μεριστοφελικές μορφές, κάποιες ξαφνικές ἀποκάλυψεις τῆς σύγχρονης ζωῆς τῆ στιγμῆ πού κατακυκλώνει τὶς εἰρηνικές διάνοιες ἀπὸ τὶς ἰδεατὲς πλαγιές τῶν ὁμορφῶν φερμάτων τῆς Τέχνης—τῶν δημιουργικῶν ὑποβολῶν καὶ τῶν κατ' ἐπιφάνεια λαθολογῶν φαινομένων τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοσυγκρασίας—στὰ βρωμερὰ σοκὰ καὶ τῆς ὀσμῆς κί' ἀνίδεης κοινωνικῆς ἀλήθειας. Μὲ τὴν διαφορά πως τὸ κατακυκλῆμα αὐτὸ τοῦ Εὐγένη Πολίτη, ἐδῶ, ἀπὸ τὶς τριανταεὶς ἐλλένιες νοσταλγίες τῶν ὄραϊῶν στοχασμῶν τῆς ἀγάπης του, θάτανε πολὺ φρεσκοτερο νὰ τοῦ γινόντανε ἓνα ἀριστοτεχνικὸ μάθημα πείρας καὶ τόνωσης, σὲν κοκίτρολο μαρτύριο τῆς Ζωῆς, δίδοντας του ἀφθονο ὕλικὸ ἀνεπίσητῆς σκέψης πού θὰ τὸν ἔφερτε καβάλλα σὲνα ἀναβιῶν ἄτι με ἀπαιτέσιο στήθια σὲς πλιστικῶς πολιτείες μιᾶς καινούργιας ἀντίληψης, κί' ὄχι σὲν θλαβρότερο πελάγισμα μέσα εἰς τὰ παγωμένα χῆρ μιᾶς μοιρολογοικῆς μελαγχολίας.

Τὰ τελευταία λέγια τῆς δάφνης σὲν λουὶ ὁ ἐκείνο ἀποχαιρετιστήριο ραντεβὸ, μὲ τὴν τῆ θεαματικὴ τους δραματικότητά, μάς φαίνονται κί' ὄχι προσπαθειες δικαιολογίας, γιὰ μιᾶν ἀδικαιολόγητῆ στάση σὲν ἀληθινὸ ἐραστή, — πού ἔν τὸν βιάσαστε καθόλου ἔνοχο μὴ ὄλο πού τέτοιον τὸν θέτει ὁ κ. Γιαλούρης— καὶ δὲ μάς φρεσκονοῦνε ἴσως ἀπὸ πείνα πού περιμέναμε γιὰ τὸ σιῶσαστε σὲ ξημέρομα μέσα σὲν σκοτάδια τῶν ἀντιφάσεων ἀέριου κί' ὑπεγράδιση τῆ ζωγραφικῆ τῆς ψυχῆς τῆς.

Τὸ ρομάντο, ὅσως ἀπὸ τὸ γόμο τῆς δάφνης μετ' τὸν Περικλῆ, τελειώνει μετ' τὸ φεγγὸ τοῦ Εὐγένη Πολίτη, πού κρηγᾶει σὲν ἓνα εἶδος λήθης τῶν ἀγῶνα γιὰ τὴν πείρα τὸ δάπλωμα του. Ἡ φυσιολογικὴ ἀποστρέψη του γιὰ τὶς γραφειοκρατικὲς σκοτιόρες πού τοῦ φέρνει κατόπι τὸ ἐπιγέγραμα τοῦ διηγήτορος εἶναι γιὰ μάς ἓνα γλυκὸ θυμητικὸ τῆς σαρπητικῆς ψυχῆς τοῦ φίλου λογοτέχνη, πού μαζί μετ' τὶς ἄλλες καλλιτεχνικὲς ἰδιότητες ἔκρυψε μέσα τῆς, καὶ μιᾶν ἀρκετὰ ἀφαιρη, σαρκαστικὴ προδιάθεση, — γιὰ τὴν ἐπιστήμη του. Μάλιστα κάποιες καλοκαιριάτικη βραδύα, ἀπὸ τὶς ἀβέχαστες ἐκείνες τῶν περιπατῶν μας, σὲν ὁμορφῶ δρόμο τῆς Χαλκίδας, ἐκδηλώνοντας μου τὴν ἔτοι χαριτωμένα, μετ' τὸ πλάτυ ἀγαθὸ του γέλιο, μου ἀπήγγειλε, ἐνὸς μου μιλοῦσε γιὰ τὴν μετάφραση τοῦ Φάουστ, ἀπὸ τὸν κ. Χατζόπουλο, τὸς ὄραϊα μεταφρασμένους περιφρασμένους ἐκείνους στίχους τοῦ Μεριστοφελῆ γιὰ τὴ Νομική:

τὴν ἐπιστήμη αὐτὴ καλὰ γνωρίζω
Σὲ μιᾶν αἰῶνα ἀρρώστια, μετ' ἴδιο τρόπο
νέμοι καὶ δίκαια μετ' ἀρκετὸν κληρονομία,
ἀπὸ μιᾶ σ' ἄλλη σὲν γίνονται γένια
καὶ πᾶν ἀγῶνα ἀπὸ ἓναν σ' ἄλλον τόπο.
Τὸ λογικὸ μερία, ἢ ἐνεργεσία πληγῆ
γίνεται ὅτι εἶσαι ὁπόσος, ἀλί σου!
Τὸ δίκαιο πού γιννῆθηκε μαζί σου,
κανεὶς ποτὲ ὄχι δὲ τόχει σὲν ἰσογία

Τὸ τελειωτικὸ φινάλε φθάνει σὲ ξαφνικὰ κ' ἐδῶ μετ' μιᾶ ρομαντικὴ ἐπιστροφή τοῦ Εὐγένη Πολίτη, κί' ἓνα προσκόνημα σὲν τῶν ἀγαπημένων ψυχῶν τοῦ θεῖου Μιχαλάκη καὶ τοῦ μαρτύρου Λοξάκη. Ἐνα βουρκομῆνο ἀνάβλημα χριστιανικῆς μυστικοπάθειας μέσα σὲν χλωμόδωρο σιωπῆ τῆς παλιᾶς ἐκκλησίας, τῆ στιγμῆ πού συχωρᾶ ὁ παλᾶς τὶς δυὸ ἐκείνες ἀβέχαστες μορφές, ἐσωτικὰ σύμβολα παρηγόριας μιᾶς σκοτωμένης καλλιτεχνικῆς ψυχῆς, σφραγίζει ταιριαστὰ τὸ ξεδιάλυτα, ἀπὸ ἔλλειψη ψυχολογικῆς σύνδεσης, μυστικὸ τοῦ ρομάντσου μετ' τὴ βαρεῖα σφραγίδα τῆς αἰνιγματικῆς γαλήνης τῶν τάφων.

Τὸ μοτίβο πού διάλεξε ὁ κ. Γιαλούρης γιὰ νὰ δημιουργήσῃ πάνω του δὲν εἶναι βέβαια πρωτότυπο. Εἶναι τὸ μοτίβο, πού μετ' τὴν κατάχρηση μεταχειρίστηκε σὲν προσχωρημένους μας καιροὺς ἢ Ματίλδη Σερφό. Ὁ Εὐγένης Πολίτης εἶναι ἓνα γνήσιο παιδί τῆς παράκαιρης ἐκείνης ἀισθητικῆς πού μάς ἄφησαν ὁ καθαντὸ ρομαντισμὸς, καὶ πού σὲν λογοτεχνικὸ μας καὶ ἰδιαιτέρως σὲν ποιητικὸ μας ὄριζοντα ἔχει πηγὴ ἀπὸ τὸ φαινομενικὸ σύννεφο τοῦ πλατύτερου στοχασμοῦ, ἐκείνον πού ἀντικρῶντα, ἀντικειμενικώτερα τῆ Ζωῆς, μὲ τὴν ὀσμῆ τῆς κομικοτραγουδιῆς καὶ τὸ θαυμάσιο πλοῦτο ἐπὶ λεπτεπίλεπτες ἀισθητικῆς ἀντίληψης, μετ' τὴν παρατήρηση πού φαινομενικὰ ἐφύγει, μετ' τὴν λαθεῖα μιᾶς ἐρωτικῆς μανίας, ὅλες τὶς πολυσύνθετες ἐκφάνσεις τους, χωρὶς πραγματικὰ νὰ τὶς ἀγγίζει, μάς τὴν ἀποδίδει μετ' τὴν λιτὴ ὁμορφιά τῆς ἐσωτικῆς ἀλήθειας. Ὁ Ἐρωτὸς τέλεια χρονοκοπημένος ὅπως εἶναι σὲν Ζωῆς ἔχει χρονοκοπήσει καὶ ὡς σαρπητικὸ μοτίβο καὶ σὲν Τέχνη. Μπορεῖ μονάχα, ἀπὸ μιᾶ ἐπισημολογικῆς ἀποψη, νὰ φανερώνεται σὲν ἓνα εἶδος ἐπιστωδικοῦ, ἀσημαντοῦ κ' ἐπεισοδιακοῦ στοιχείου τῆς συνολικῆς ἰδέας ἓνας ἔργου, χωρὶς καμμιὰ ἀπολύτως ἐπίδραση πάνω πούτῃ Ἡ Γυναικὴ μετ' τὴν ἐλαστικὴ ὀσμῆ τοῦ αἰῶνα μας—νὰ ροδίζει ἀραγε σὲν μιᾶ ἀπαραίτητη καθαρότητα ἢ ἀγνή τῆς καγκόσμιας ἐπανόστασης:—ποῦτρε τὴν πορνεία καὶ μετ' τὴν οἰκογένεια καὶ καθιέρωσε σὲν καινούργια θεοσκία τῆς ἀνθρωπότητος τὸ αἶμα ὑπολογισμῶ, ἀπογνωστικῆς, μὲ τὸ τραγικὸ τοῦ δῆθεν ξεσκλαβωμοῦ τῆς χειρωνακτικῆς, ἀπ' ἔλεος ἐκείνης τῆς πύλης ρομαντικῆς κί' ἀνθρωπιστικῆς ἀρετῆς, κ' ἔγινε τὸ μόνο μόνο πλάσμα πού μετ' τὴν ἀνάλογο διδασκὸς τοῦ περιβαλλοντος νὰ νοιώσει κατὰ βάθος τὴν πλατειάν ἢ ἀψηφῆν ἀγάπη, ἔλαψε κατ' ἀνάγκη γιὰ μάς νὰ γίνεσαι στοιχεῖο ἐμπνεύσεως, πνευματικῆς δημιουργίας ἢ πραγματικῆς ψυχῆς προτίμησης, παρὰ μονάχα ἀπὸ φειγαλαίες ἐπιφοιτῆς, συνθήσεις καὶ τυραννικῆς συνθήσεις ἢ μετ' τὸ μέτρο τοῦ μυστικοπάθου καὶ λαχταρισμένου γιὰ καινούργιες ἀισθητικῆς ἀντίληψης γούστου μας σὲν ἐπιστήμη τῆς σαρκικῆς ἀπόλαψης. Ὁ σημερινὸς Ἐρωτὸς, πού διαρκεῖ ὅσο τὸ πέρασμα ἓνας ὄτου ἢ τὸ πολὺ ἓνας... ἀεροπλάνου, εἶναι ἀπαράλλακτος μετ' μιᾶ ἀπὸ τὶς σκληρῆς βουκόνητες τῆς θαυμάσιας καλλιτεχνικῆς μας ἀνίας, δηλαδή μετ' ἓνα λεπτεπίλεπτο μουσικὸ κομμάτι κλωσμένο ἀπὸ ἀβροτὰ δαχτυλῆα, ἓνα ποτήρι ἀλκοὸλ ἢ μετ' αἰωνόδηποτε ἄλλο προδιαθετικὸ γιὰ τὴν ἀσχηματῆ ἓνας πετάγματος πρὸς τοὺς παραδυσταρτίσις.

Ἀπὸ τὴν παρῶντη συμπίπτουσα τῆς ψυχολογικῆς ἀφάνειας, ἢ δάφνης σὲν νὰ μοιῶζει ποτὲ-ποτὲ μετ' τὸ σύγχρονο αὐτὸ πρότυπο, ἐννοεῖται ὅλο τὸ στενὸ ἐποκειμενικὸ τῆς προφίλ. Τὸ ζωγράφισμα τῆς ὀσμῆς σὲν θαυμάσιο ἀντικρῶντο τοῦ ρομάντσου, μάς θυμίζει πως ὁ κ. Γιαλούρης ἀπ' ἄλλοῦ ἐκένταξε νὰ τὴν πλάσσει μετ' βιάσαστε, κί' τὸ μάς ἔδωσε ἓνα τέτοιο καλοβό τῆς ὁμοίωμα.

Όλα όμως τα ελαττώματα, που με πολύ μας κόπο αναφέραμε πως βλέπουμε στο ρομάντσο του καλού μας λογίου, δεν μας εμποδίζουν καθόλου να σημειώσουμε τη βαθειά συνείδηση, πως λίγο αργότερα ο κ. Γιαλούρης ακολουθώντας τις παγκόσμιες καλλιτεχνικές ροπές, με το αρμονικότερο καίσιμωμα του αντικειμενικού με το ποικιμενικό που ως στοιχείο σύνδεσης θάχουν τη βαθύτερη ψυχολογική παρατήρηση και την απαραίτητη επίδραση από τις γενικές ομιχλώδεις αντίληψεις, που μπορούν να γαλιώσουν καλλιτεχνικά και κάποιες ανθρωπιστικές χιρονομίες, θα μας δώσει δυνατές σελίδες, αλλάζοντας έτσι στα γάτια μας τα φτωχικά φορέματα της σκιάρας σε μερικά πεθαρμένα είδωλα τέχνης του, με το άρχοντικό θάμας της πορφύρας μιας βελοντινής προχειπέσσας.

Ναυιά Κρήτη 21/5/1920

ΘΡ. Ν. ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ

HENRY PÉTIOT: "QUELQUES POÈMES DES BEAUX SOIRS CLAIRS."

Μεταξύ των έργων της σύγχρονης γαλλικής παραγωγής στη Γαλλία, λίγα είναι εκείνα που φανερώσουν μια αληθινή και εδουσιδής εργασία προς ένα καθορισμένο σκοπό, που να μη βρίσκται επιρροσμένα από μιαν έπαύση αντίληψη. Μερικοί από τους νέους (κι' αυτοί είναι οι λιγότερο επιβλαβείς) ξεχνούν την εξέλιξη της τέχνης, αρέσκονται στο παρελθόν μένοντας κερσμένοι εκεί είτε από έλλειψη πνευματικής διακόντηας είτε από αγάπη προς την παράδοση. Άλλοι, παραβλέποντας κάθε σχέση αισθητική ή καλλιτεχνική, θέλουν να μας παρουσιάσουν ένα μόρφη κατακλιωσμού μιας άοριστη και χυώδιση αντίληψη για την τέχνη, κατακλιωσμού που καταντά να τους παρασέρνει στο διάβα του. Με την πρόφαση του ότι όλα έχουν είλωθεί, πως όλα έχουν κατακτήσει γνωστά, θέλουν να μας πείσουν πως το σημερικά καινούριο στην τέχνη δεν είναι δυνατό να κερσιστεί μόνο: με τα μάτια μιας γυναίκας ενωμένα προς ένα τηλεγραφικό σύρμα. Αδιάφορη προς τις παιδιότητες τούτες, αντίληψες, ή Τέχνη ακολουθά ήσπρα και σιγά τον καινικό της δρόμο, δίχως το φόβο έκτροχισμαού γιατί τα δυνατά χέρια δεν την έχουνε ήρματα λείρει.

Το νεανικό τούτο βιβλίο του κ. Petiot, που σήμερα παρουσιάζεται επιβλητικότερα στο κοινό, αν και μικρό για να μας δώσει να σχηματίσουμε μια καθορισμένη ιδέα για το μελλοντικό του έργου, δεν είναι εικάταφρόνητο. Εκείνο που παρατηρούμε είτε ένας ελλειρικής και καθορισμένος σκοπός, πως μια τεχνοτροπία που μας έρχεται από μακριά. Δεν είναι τελείως πρωτότυπο, κι' ούτε είναι δυνατό να γίνει όταν λάβει κανείς υπ' όψη την ηλικία του συγγραφέα. Βρίσεται επιρροσμένος απ' όλους τους παρνασιακούς και από μερικούς συμβολιστές, ή επίδραση όμως αυτή είναι άρκετά απομακρσμένη. Εκείνο που πρώτο γράφει να βρει στα έργα τους είναι ή πηγή από την οποία έχουν αυτοί επιρροσθεί, κι' όταν την βρει, τότε αποκτά ένα καθαρό πρόσθετο χαρακτήρα, και ή δική του αντίληψη και τεχνοτροπία αρχίζουν το δρόμο τους, όπως στους ακόλουθους στίχους:

Un soir d'automne triste et beau
avec les plus splendides marbres
je veux élever un tombeau
un tombeau sous l'ombré des arbres.

Η άρχισία Ελλάδα, καθώς και ή Ρώμη και ή Αίγυπτος δεν τον αφήνουνε ήδω-

μοφο. Άπ' εναντίας, συχνά τον κερσιστε δειμένο, όπως και πολλοί υπό τους νεότερους ποιητές. Ιδίως ό de Hérodias, de Régnier, και υπό τον επίδραση τους μας δίνει τα καλύτερα κομμάτια, πρώτα που φανερώνει την αδυναμία της Μούσας του κ. Petiot, που ακόμα δεν της είναι δυνατό να λάβει μια καθαρώς άτομική μορφή. Τα ποιήματα του «Reine d'Egypte» «Soir Vénitien» αν και άρκετά επιρροσμένα, δεν παύουν από το να έχουνε τη μεσικοπάθεια και το λυρισμό που χαρακτηρίζει το νεαρό ποιητή, όπως στους στίχους:

Son œil changeant et noir confusement admire
le félin accroupi qui sommeille à ses pieds

Il fait doux en ce soir où se meurt Messidor
l'ombre sur les canaux s'allonge et s'éternise
le monument sanglant des mattres de Venise
à des reflets d'argent, de vermillon et d'or.

Πάντως ή ποιηση του κ. Petiot, ό οποίος προθυμοποιήθηκε να μας δώσει τη συνεργασία του στο «Λόγο» τακτικά, έχει κάτι το αληθινά καινούριο, ένα νέο λυρισμό και μια νέα μελεγχολία, ήπαιλεγμένη από πάθος σαρκισμός ή έρωτιάρικος. Λι' μας είναι βέβαια δυνατό να μαντέψουμε το μέλλο, είμαστε όμως βέβαιοι πως αυτό δεν μπορεί παρά να είναι εικότιώ, αν ό κ. Petiot ακολουθήσει με την ίδια αγάπη και την ίδια θέρη, να εργάζεται. Δεν του λείπει ούτε ή φαντασία, ο'τι το καλλιτεχνικό γούστο. Η εργασία και ή αγάπη προς το έργο του ίσως να τον φέρουν σε ξεχωριστή βαθμίδα της Γαλλικής ποιησης.

Grenoble, le 25-1-21.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΕΛΛΑΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΛΥΡΙΚΟΥ ΥΨΗΦΩΝΟΥ Κ. ΑΓΓ. ΔΕΣΦΙΓΕΣ — Θέατρο Βαρνιτέ, 25 Ιανουαρίου 1921.

Μια εύρητική καλοθελήτρα προσπάθεια που κρίνει ιδιαίτερα να σημειωθεί για να μπορεί κανείς να εκτιμήσει όλην την έννοχη της καθηκτικότητας σε μερικές άλλες περιπτώσεις, έσεγκέντρωσε πολύ κόσμο στο «Βαρνιτέ».

Θά τριγυνοδοσσε ό τεμόρος κ. Δεσφιγές τί έλεκτά κομμάτια του ρεπετουάρ του. Θά τον συνόδοσε ή κ. Σοφ. Σπανούδη, στο πιάνο.

Η Συναυλία δεν έκανε την έντίπωση που προσδοκούσε το κοινό, ύστερ' από την τόσο εδουική άρθρογραφία της «Προόδου» που ή γνώμη της θεωρείται βαρεια πάντοτε για μουσικά ζητήματα.

Η συναυλία θα γινότανε στις 18 Ιανουαρίου. Η άρρωστικη της Κας Σπανούδη την ανάβαλε στις 25. Μά και τότε ακόμα βαρσοσθε ή άδιαθεσία και ό κ. Δεσφιγές είχε λόγους για να μη θέλει δεύτερη άναβολή. Μεγάλο μέρος, αν όχι όλο, της έπιτυχίας της συναυλίας βρίσκεται σ' αυτόνα μέσα την άρρωστικη.

Όσοι έτυχε να μελετήσουν ποσο μεγάλο ρόλο παίζει για τον Τεχνίτη ή κακοδιαθεσία, ή άθυμία στην άπόδοση της τέχνης του, θα βοηθούσαν περισσότερο

έπεικεις για τον κ. Λεοφιγές. Η Άδα Πανεπούλου προσκαλέστηκε, άτυχη άκαπληρώτρια, την τελευταία στιγμή, και έβγαξε σχεδόν χωρίς δοκιμές. Ο σεβασμός στο πρόγραμμα ήταν αδύνατος. "Υπέροχα έπρεπε, να γίνει κι' εκείνο που γίνεται πάντοτε. Η ανάμιξη, ή αιώνια ανάμιξη από άναρμόδιους, από εκείνους που νομίζουν πως μπορούν να χώνουντε παντού, και ν' άσπρόννε προς την τέχνη για να δημοκολήσουν πουλέντας τον εύκολο πατριωτισμό.

Έπεβλήθη στον κ. Λεοφιγές ν' άρχήσει τη συναυλία του, χωρίς να είναι καθόλου έτοιμος, με τον Έθνικό Ύμνο. Και ο κ. Λεοφιγές τον τραγούδησε... Πατέ, Ισού, το άκροατήριο δέν άκούσε πιά κακοτραγουδιμένο Έθνικό Ύμνο.

Η συναυλία ολοκληρώ ξατυλίχτηκε μονότονη, άσθενική, με φωνή ξεθωριασμένη, χωρίς να μπορέσει οι κανένα σύνολο να συγκινήσει πασάδες τίς γλωσσές νά τις που άκουγότανε άναμεσα και τη λυσιμική τεχνική που διακρίθηκε στον Barbieri. Χαιρόμαστε που οι περιστάσεις μέσα στις όποιες γένηκε ή συναυλία αήτη, μός επιτρέπουνε να κρύψουμε την πρώτη μας εντύπωση, εντύπωση σωστό παμπυριού (στην τριωδία «Ύμνος του Βενιζέλου») που ιδιαίτερα διασείδασι τον κ. Μπουεντσού.

Και ή επιφύλακτικότητα μας αήτη για τό τάλαντο του κ. Λεοφιγές βρίσκεται περισσότερο δικαιολογημένη εάν ριζούμε μιά ματιά στην καλλιτεχνική σταδιοδρομία του. Στο 1917 ό άγαπημένος μαθητής του Άραμη τραγουδά στο Θέατρο των Ήλλεσίων στο 1918 λαβαίνει μέρος στην Περίοδα των Μελοδραμάτων στο Θέατρο Μόντε Κάρλο. Ίταλική έφημερίδα γράφει τότε, πως στο ρόλο «του Δούκα της Μάντοβας» κατευχαρίστησε τό κοινό· άλλη πάλι γράφει, πως χειροκροτήθηκε, στην Αρμίδα του Lulli και στο Rigoletto. Κατα γενική αναζήτηση, έγινε άπόψη να επαναλάβει τη μπαλέτα τη πρώτης πράξης και τό «la donna é mobile». Στο 1919, Ίταλ. έφημερίδα γράφει ότι κατά την Saison της Όπερας στα Ήλλεσια των Παρισίων, εκτιμήθηκε ιδιαίτερα στον Barbieri di Siviglia και στην Τραβιάτα, και πως οι μελωδίες του Ροσσίνι βρήκαν λεπτό έκτελεστή που γνωρίζει τό μυστικά του τραγούδιού και ξέρει να υπερληδά τίς λαρυγγιακές δυσκολίες του κλασσικού μέρους του Αλφανίνα κ.τ.λ. Στο 1920 ό «Ταχυδρομικός του Μιλάνου» γράφει πως κατοχεί οσροτήθηκε στη Σερβία του «Don Pasquale» και στον Barbieri.

Λόγοι οικογενειακοί έφεραν τον κ. Λεοφιγές στην Άτατολή. Χωρίς αυτούς, πιά τραγουδούσε και τώρα στην Ίταλία.

Γ. Χ.

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Δημοσιεύουμε παρακάτω διάφορες άγγελίες, διαμαρτυρίες και προσκλήσεις των άποστόλων της Νεοελληνικής Ίδεολογίας.

Είναι ή ζωντανή διαμαρτυρία όλων εκείνων που περίμεναν πιά τό θρίαμβο του κοινωνικού συγχρονισμού. Μά θα δείχνόμαστε τέλεια άφιλοσόφιστοι, και θα είταν άσίδεια προς τη δύναμη της διάνοιας του αιώνα μας, να παραδεχτομέ πως θα βαστήξει πολύ άκόμα ή σύγχυση μέσα στο νοσ του κουρασμένου λαού.

Δέν έχει σχέση, αν αδύναμος και ναρκωμένος βλέπει σήμερα πως ό άθως του στεναγμός της κόπωσης, έπαιξε ρόλο θουρίου στην επαναφορά της κληρονομικής φαυλοκρατίας, και αν οι θρήνοι του για τό ήσυχο ψωμί και τη λυτρώτρια μόρφωση έρημνεύτηκαν παιδίτικο ντελίριο για τά διαμάντια και την πορφύρα. Τί σημαίνει αν οι μεσαιωνικοί δεσμοφύλακες της Νεοελληνικής Διάνοισης τρομάζουν τό θαύμα που τους ξανάφερε στη ζωή και του προσφέρουν εκατόμβες, καίοντας διδλία, τά διδλία της Δημοτικής, και μαζί μ'αυτά την Άλήθεια, τό Φως, τό Συγχρονισμό.

Τό αίμα και ό χρόνος έργωσαν τό χωράφι. Πλούσιος ελάστησε ό σπόρος που σκόρπισαν οι φωτεινότερες Νεοελληνικές Διάνοιες, σά μετά εθνική πολιτική περίοδο.

Γ. Χ.

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Σ' εσάς, που έπίσημα άναίλαβάνετε τη μόρφωση του λαού,

Σ' εσάς που πέφτετε στα χέρια σας την εκπαίδευση της έρχομένης γενιάς,

Έμείς οι σήμερινοί σπουδαστές,

Απευθύνουμε τη ζωντανή διαμαρτυρία για τό βγάλσιμο έπί τό σχολείο της δημοτικής. Αν εσείς, την έπαχή που σπουδάσετε, δι μπορέσετε να δοκιμάσετε τίς χαμεις που δουρεύονμε μέτς μπαίνοντας στο τμήμα της έπιστήμης και της ποίησης με τό άπλό γενικόλογα της γλώσσας του σπιτιού μας, και φυσικά, σάς είναι αδύνατο να ειώσετε τό φυσικό κακό, που θα κάνει στις γυλιές μας, που μίλις δά κι' άνοίχτηκαν στο φως της μάθησης, άκούσατε μας, θέλήσατε να μός άκούσετε και μητ έγκληματίσατε τίς βάρους μας.

Τό παραθύρι που μός άνοιξε ιδεολογία προετοιμά, σαρ τό Σωισμό και τόν Ψυχισμό υπό την άκαθική ζωή, μη μιά, τό φράζετε με τόν Κιτέζικο τόξο της καθαρεύουσας.

Έσείς είστε τό σήμερο,

Έμείς τό αύριο.

Τό αύριο αυτό κατέχει το με την από άπία στοιχή, ΣΕΒΑΣΤΗΤΕ το.

ΤΑ ΜΕΛΗ: Ν. Μεγαλόκη, Γ. Ρίσης, Α. Βασιλείου, Μ. Κόρανης, Ν. Βολιτσης, Η. Λάκης, Α. Αναγνωστόπου, Α. Κελεσιάνης, Κ. Ηλιαδόπουλος, Χ. Ηλιαδόπουλος, Γ. Οικονόμου, Ε. Ρασιόπουλος.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

«Η Φοιτητική Συντροφιά που ξαναζωογονήθηκε μέσα από Πανεπιστημισμό μας, έτοιμη ε' άγονιστεί και να παίσιμη γιά την Ανέγερση της αυτοματική, γιά τὸ Σκοπιάζοιμα ἀπ' τὸ ζυρό τῆς σχολαστικότητας που ἀνεσοσώδενι τὴν Ἑλληνική διακώση, γιά τὴν εἰρητική ἀληθινή μας, τῆς ζωντανῆς μαζιγλώσσας, Σὺς ἀναγγίλει τὴν ἰδρωσή της. Ἐχει καθήκον, Σπαθίρατε πάντα ἀπὸ ἀπὸ τῆς Ἀλήθειας μ' ἀπ' τὴν καρδιά σας χαίρομαι πάντα καὶ τὴν ζωντανή κίνησή σὺν ἀγαπημένο μας τόπο»

Με πολλή ἐχτίρησι

Ἡ Α. Ἐπιτροπή: Γέλλος, Ἄγρας, Β. Βλαβιανός, Π. Γιάζος,
Η. Μόσχος, Ηέτρος Χάρης.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Παιδιά τῆς Πόλης.

Ζητοῦμε τὴ βοήθειά σας γιά ἓνα ἔργο ἀπὸ τὰ πύθηνια. Τὸ Σὺλλογο, πὺν διαβάσει παραπάνω, ἀνατίθαμε σὴν Ἀθήνα σὺν ἀπὸ φοιτητική ἀνάγκη, σὺν καὶ που εἶσαν ἀπαρτίστο.

Ἐίδαμε πὺν, μέσα σὺν σὺν σπουδαίους σπουδαίους ἐπάρχουν πολλὰ στοιχεῖα προεδν-
τικά, ἐπάρχουν πολλὰ καὶ μ' ἀνεκούφιση θάκοιγαν τὴν ἰδρωση ἓνος τέτοιου Σὺλλογου.

Νοιώσαμε, πὺν δέχως ὁργάνωση, δέχως σὺν κίνηση τίτατα δὲν μισοίσαμε τὰ πειθόμε, μ' ἀδικίες κίρῶσαν οἱ προσπαθίτες τοῦ καθένο, πὺν δὲ λειψυροδοί μόνος του τὰ ἐπιβάλλει τὴς ἰδίης του, πὺν θάθελε μοιόχως ε' ἀνοίξει ἓνα καλύτερο, ἓνα σὺν κινή-
τορο ποιοπάτι γιά καὶ τὴν αυτοματική κίνηση. Ἀνιληφθήκαμε ἀκόμα πὺν τὸ ἄκοκότερο τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας σὺν πὺν καὶ, καὶ σὺν μὴ πολιτική μερίδα τὰ πὺν τὴ βλέπει μὲ καλὸ μάτι καὶ τὴν παλεῖται καίτοι. Καὶ θελήσαμε τὰ συγκεντρώσον-
με ὅλους τοὺς σπουδαίους τοὺς φωτισμένους, μ' ἓνωμένοι ὅλοι κίρῶσαν τὴν ἀπο-
παθίσαμε τὰ διαδόσονμε τὴς ἰδίης μας καὶ τὰ ὑποστηρίζουμε μ' ἓνη μας τὴ δύναμη τὴ γλώσσα τῆς μάτιας μας, τὴ γλώσσα τῆς δημοτικῆς.

• Ἐνας λαὸς ἐγνώεται, ἔπει δὲ σοφός, ὅμα δείξει πὺν δὲ φοβῶται τὴν ἀλήθειαν.
Μαὶ τὴ κέρμεις μοιόχο ὅλο πὺν τὴν ἀπόφασή μας.

Κ' εἰσὶς αὐτοῦ μοιόχο τὰ ἰδρωσὶν κίρῶσαν τὴν ἀπόφασή μας καὶ σὺν καὶ τὴν ἀπὸ τὴν ἰδω σὺν τὴν. Θὰ σὺν σὺν τὸ κατωστατικό μας καὶ καὶ τὴν δυνατή βοήθειαν.

• Οἱ ἰδρωσὶν:

Γέλλος, Ἄγρας, Ηέτρος Χάρης, Η. Βλαβιανός, Π. Γιάζος, Βίκοις Μόσχος, Θ. Σιο-
δωρίδης, Γ. Παλαμίδης, Κ. Παλαμίδης, Δημήτριος Βεζύρης, Παναγιωτίδης, Σταύ-
ρος Σωτηροπίδης, Γ. Σαυλατίδης, Ν. Βουτίρης, Α. Δεληγιάννης, Ν. Καραῖς,
Σ. Παμπούλης, Χρ. Σωτηροπούλος, Β. Οὐτόπουλος, Ε. Κουρῆς, Κ. Λαυ-
ρός, Ι. Σωτηροπούλος, Π. Καλλιγῆς, Σπύρος Πάλλης κτλ.

Προσωρινή διαύθενση Φ. Σ. ὁδός Ἀγροικίων ἢ Ἀθήνα.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Τὸ περιοδικὸ μας πὺν τὴν ἀποφασίσαμε γιά τὸ νὰ γίνει κίρῶσαν ἓνα φιλολογικὸ
μνημόσυνο τοῦ διαγνηροφάου Παπαδιαμάντη, πὺν πὺν σὺν κίνηση τίτατα δὲν
χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του. Ἦταν ἓνα καθήκον τῶν λογίων τῆς Πόλης, ε' ὅσο-
δῶσαν τὸ φέρο ἀπὸ τοῦ σεβασμοῦ πὺν τὸ μνημὸ τῆς συγγραφῆς τῆς «Φάντασας».
Τὸ ἔχουμε ἢ φιλολογικὴ αὐτὴ τελετὴ θάχει ὅτι θὰ φαλεῖ καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ κα-
λύτερα βυζαντινὰ κείμενα, ἀπὸ τὸ φίλο γνώστη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς

Κ. Γ. Ποτέσαρο. Ὁ «Λόγος» θαρρεῖ πὺν μ' αὐτὸ θὰ εἰσφρανεῖ ἢ μακάρια
κίνηση τοῦ χριστιανοῦ καὶ μυστικώπου συγγραφέα.

Τὸ μνημόσυνο θὰ γίνει τὴν πρώτη Πέμπτη τοῦ Μάου, ὅρα 6 1)2 μ.μ. σὺν
μεγάλῃ αἴθουσα τοῦ Σὺλλογου Ἐρημῆ.

Πρόγραμμα:

Μικρὴ Εἰσήγησι κ. Β. Ἀριστόπουλου. — Τὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη. Ὁμιλία
τοῦ κ. Ἀντωνῆ Γαλιώρης. — Λέξις γιά τὴν κίνηση τοῦ Παπαδιαμάντη. Ποίημα Λάμ-
προν Πορτίρα, ἀπαγγελία τοῦ κ. Φοῖβου Ἀνατολίου. — Τὴν γῆ σὺν Μήτηρ φαλε-
μοδίον τοῦ κ. Γιάνη Ποτέσαρου. — Ἐπὶ τὸ Παράπονο τῆς Φύσεως, διήγημα Α. Παπα-
διαμάντη, διάβασμα κ. Ὁμ. Μπεκά. — Ὁναίρο σὺν Κῶμα, διήγημα Α. Παπαδια-
μάντη, διάβασμα τῆς κ. Ὑπατίας Δελή, κτλ. κτλ.

• Κατάλληλες ἀγγελίες θὰ δημοσιευτοῦν σὺν ἡμερησίως ἐφημερίδες.

Οἱ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΛΟΓΟΥ»

Τὴν Τετάρτη (13 τοῦ Γενάρη) ὁ γνωστός λογογράφος καὶ συνεργάτης μας κ.
Ἀντωνῆ Γαλιώρης εἶχε διαλέξι, σὺν αἴθουσα τοῦ «Σὺλλογου Ἐρημῆ», ὅπου
μαζεύομασε, γιά τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Κώστα Χατζόπουλου. Ὁ ὁμιλητής μας ἀνέ-
λεσε τὸ ἔργο τοῦτο, κίρῶσαν ὅπως τὴς ἀρετῆς καὶ τὰ κίρῶσαν τοῦ ποιητῆ.
Κατόπι, ὁ καλλιτέχνης κ. Λίμ. Βεάκης μὴ ἀπάγγειλε στίχους ἀπὸ τοὺς καλύτερους
τοῦ Χατζόπουλου. Ἐπίσης μὴ ἀπάγγειλε, κίρῶσαν τὴν «Τραγῆδι Μίνα» τοῦ
Σολωμοῦ, ἀριστοφυηματικό.

Ὁ Ἀρμένιος δημοσιολόγος καὶ ἑλληνιστής κ. Σιβασιῆς, σὺν κίρῶσαν τὴν
κίνηση, μὴ μίλησε γιά τὴς ἐντύπωσῆς του ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἑλληνικὴ φι-
λολογία καὶ γλώσσα, σὺν μὴ ἀγνότατη δημοτικῆ, μὴ γνώρισε σὺν κίρῶσαν
ἀρμένιους συγγραφῆς, καὶ πολλὰ ἐνδιαφέροντα μὴ εἶπε γιά τὴν φιλολογία τὴν
ἀρμενική.

Γιά κατόπι ἐτοιμάζονται καὶ ἄλλες διαλέξεις.

• Οἱ ἄλλες ὅρες τῶν συγκεντρώσεων μας, ἀφιερώνονται σὺν ἀπαγγελίες ποιη-
μάτων, ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, σὺν ἀνάγνωσες καὶ ἀνοίγονται
πλατιές συζητήσεις πὺν τὸ θέματα καλλιτεχνικά, φιλολογικά, κοινωνιολογικά, κτλ.

ΤΙΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τὴς περιόψαμε ἀκόμα. Εἶταν ἀνάγκη τοῦ σεβασμοῦ μας πὺν τὸ ἀρτικό
μας πρόγραμμα. Ἦ ἐκτίμησι τῶν συνεργάτων μας καὶ ἢ ἀγάπη κίρῶσαν πὺν
διαβάζοντε, μὴ κίρῶσαν νὰ ξεχνοῦμε ὅλες τὴς δυσκολίες πὺν ἔχει σὺν κίρῶσαν
ἐκδοσι. Μὰ ἢ ὅλη μας περισσῶσε. Μὰς χρειάζονται σελίδες, πολλὲς σελίδες,
γιά τὸ κίρῶσαν τὸ πραγματοποιήσονμε ἓνα μέρος τοῦλάχιστο τοῦ μεγάλου
μας σκοποῦ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθαρὴ Νεοελληνικὴ φιλολογικὴ δημιουργία, μὴ
ἀπασχολοῦν καὶ τὰ μεγάλα κοινωνιολογικά προβλήματα πὺν τὴν κίρῶσαν τὴς μορ-
φομένες διάνοις. Ἰδιαίτεροι συνεργάτες σὺν τὰ μεγάλα φιλολογικὰ κέντρα, μὴ σὺν
δένουν μὴ τὴν παγκόσμια λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ παραγωγή, μὴ τὴς κίρῶσαν
καὶ τὴς μεταφράσεις τους. Γ' αὐτὸ σὺν σελίδες μας δὲ θὰ μείνουν σὺν 60. Θὰ πλη-
θαίνουν, θὰ πληθαίνουν πάντοτε . . .

ΒΙΒΛΙΑ

Λόβουμ ε' ἀκόλουθα:

HENRY PETIOT: «*Quelques poèmes des beaux soirs clairs*», Paris 1920. Aux éditions de la revue des *Independants*. (Ἀρμυσιόουμε σήμερα μιὰ μικροδία κρητικὴ ἀπὸ τῆ Grenoble, τοῦ φίλου ἀντιγράτη μας κ. Γιάννη Μπίλλα.

FERNAND LEPRETTE: «*Triptyques — Poèmes — Editions de la Revue «Grammata» 17 Place Mohamed Aly, Alexandrie (Egypte) 1920.* (Γιὰ τὴ συνκλογὴ ἀντίγραφα θὰ μιλήσουμε ἀργότερα στὰ «Ἰεράματα» μας).

PIERRE COUTRAS: «*Les Poèmes du Chauffeur*», Paris 1920 Editions de la «Revue des Independants» 29 rue Bonaparte (XI) (θὰ ξαναμιλήσουμε ἀργότερα).

M. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΑΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ: «*Αἱ ἱστορικαὶ Μοραὶ τῆς κήσου Χάλυης.* Ἡ μονὴ τῆς Ἁγ. Τριάδος (Ἀνατύπωση ἐκ τοῦ «Ν. Ποιμένος») καὶ Πατριάρχης ὁ Τύπος τῆς Ἱερωσίας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Πατριάρχου Φωσίου, Πατριάρχικόν τυπογραφεῖον Ἡδὴ 1921.

M. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΑΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ: Το «*Πατριάρχιστον καὶ ἡ Κερὰ Βασιλική*» Ἐκδιαφύρονσα ἱστορικὴ μελέτη. Πατριάρχικόν Τυπογραφεῖον—Ἡδὴ 1920. (Γιὰ τὰ δύο αὐτὰ ἱστορικὰ ἔργα θὰ μιλήσουμε στὰ ἐρχόμενα φυλλάδια τοῦ «Λόγου»).

Εἶχαν τὴν τιμὴν τὰ Λόβουμ ε' ἀκόλουθα ἀπὸ ἔργα τοῦ σοφοῦ καθηγητῆ κ.

FRANCESCO de SIMONE BROUWER: *La «Grecia Moderna» Raccolta di Scritti Necellenici (Studi critici e letterari, note, saggi di lingua, traduzioni, bibliografie.* Napoli Tipografia de la R. Università di Achille Cimmaruta 1913.

FRANCESCO de SIMONE BROUWER: «*Ἰβηρία καὶ Ἑλλάς*», Συλλογὴ διαφόρων πολιτικοῖστορικῶν καὶ φιλολογικῶν ἀρθρῶν καὶ δημοσιεύσεων στὴν ἑφημερίδα «Ρώμη» μὲ τὸ σκοπὸ σιτιώτερης Ἑλληνοἰταλικῆς συνενόησης. (Τὰ δύο αὐτὰ ἔργα θὰ μᾶς ἀνασχολήσουν σ' ἐρχόμενα φυλλάδια τοῦ «Λόγου».)

World Conference on Faith and Order. Παγκόσμιον Συνέδριον περὶ Πίστης καὶ Τάξεως. Report of the preliminary meeting at Geneva, Switzerland. August 12—20, 1920. Ἐκδοσις τῆς προκαταρκτικῆς Συνεδρίας στὴ Γενεύη Ἀγούστου 12—20, 1920. Πλοῖσι ἀνταλλαγῆ γεωμῶν θρησκευτικῆς πάντοτε πίσης, μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων 40 περὶπου Ἐθνῶν, 70 αἰτιολόγων Ἐκκλησιῶν. Ὁ Μητροπολίτης Σιλνκίας κ. Γερμανός Στριτόπουλος καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Κ. Βαλιάδης ἀντιπροσώπησαν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχειον.

A. ΓΑΙΗΝΟΥ. «*Δημιουργικὸς Ἱστορισμὸς*» Βιβλιοπωλεῖο I. N. ΣΙΜΕΡΗ Ἀθήναι 1920. Μοιᾶχα τὸ μέρος ποὺ ἀνακοινώθηκε στὴν Ἑταιρεία τῶν Κριτικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν στίς 13 Μαρτίου 1920. Ἡ ἀνακοίνωσις αὐτὴ εἶναι παρμένη ἀπὸ μελέτη ποὺ γράφηκε στὰ 1916, καὶ ποὺ θὰ τυπωθῆτὶ διόρθωσις στὸ Δελτίο τοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου, ὡς δεύτερον μέρος τῆς μελέτης «Ἐθνος καὶ Γλώσσα» ποὺ εἶπε δημοσιευμένη στὸν πέμπτον τόμον τοῦ Δελτίου.